

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

LXIII заседание, събота, 22 януарий 1911 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 8 ч. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Моля г. секретаря да провѣри отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь В. Александровъ: (Прочита списъка)
Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Никола Андрѣевъ, Георги Арабаджиевъ, Цанко Бакаловъ, Константинъ Батоловъ, Андрѣй Башевъ, Димитъръ Бончевъ, Страшимиръ Бърневъ, Константинъ Велиновъ, Недѣлко Вельовъ, Василь Вълевъ, Недѣлко Георгиевъ, д-ръ Александъръ Гиргиновъ, Йонко Гунчевъ, Георги Данаиловъ, д-ръ Стоянъ Давевъ, Милошъ Дановъ, Георги Динковъ, Колло Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, Ангелъ Дюлгеровъ, Владимиръ Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Михаилъ Икономовъ, Мустафа Исмаиловъ, д-ръ Георги Калининъ, Александъръ Каназирски, Сотиръ Кацаровъ, Никола Коларовъ, Иванъ Колевъ, Рашко Маджаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Василь Мантовъ, Илия Марковски, Василь Милевъ, Асѣнъ Милчевъ, Еманоилъ Начевъ, Георги Палашевъ, Илия Паликрушевъ, Дончо Палазовъ, Стефанъ Паприковъ, Паскаль Паскалевъ, Недко Пеневъ, Петъръ Пешевъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Никола Поповъ, Стефанъ Родевъ, Ангелъ Русевъ, Петъръ Рѣковъ, Иванъ Саллабашевъ, Стефанъ Стефановъ, Иванъ Стоилковъ, Тахиръ Тахировъ, Теодоръ Теодоровъ, Христо Тоневъ, д-ръ Иванъ Тручевъ, Ефремъ Христовъ, Драганъ Чакъровъ и Рангелъ Яневъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Отсъствуватъ 58 души народни прѣдставители. Има нужното число налице, за да се състои засѣданието законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че отъ прѣседателството е разрѣшено отпущъ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители: на старозагорския Георги Шиваровъ — 4 дена, на дупнишкия Сотиръ Кацаровъ — 4 дена, на ескиджумайския Янко Купаровъ — 5 дена, на карловския Станьо Пранджовъ — 2 дена, на пловдивския Семко Палавѣевъ — 2 дена и на карловския Василь Александровъ — 8 дена.

Освѣтъ това слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители сж поискали отпущъ, едни по важни до-

машни причини, а други по болестъ, които отпущи слѣдва да бждатъ разрѣшени отъ Народното събрание: самоковскиятъ Георги Радойковъ — 5 дена, чирпанскиятъ Недѣлко Топаловъ — 6 дена, русенскиятъ Пани Ивановъ — 6 дена, русенскиятъ Дани Илиевъ — 3 дена, кулскиятъ Недѣлко Вельовъ — 10 дена, карлобатскиятъ Тодоръ Икономовъ — 7 дена, търновскиятъ Ефремъ Христовъ — 3 дена, врачанскиятъ Алипий Аврамовъ — 4 дена и дрѣновскиятъ Рачо Паповъ — 4 дена.

Първо, самоковскиятъ народенъ прѣдставитель г. Георги Радойковъ е поискаль 5 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни, щото на г. Радойкова да се даде 5 дена отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Чирпанскиятъ народенъ прѣдставитель г. Недѣлко Топаловъ е поискаль 6 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни, щото на г. Топалова да се дадатъ 6 дена отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Русенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Пани Ивановъ е поискаль 6 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни, щото на г. Иванова да се дадатъ 6 дена отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Русенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Дани Илиевъ е поискаль 3 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да му се даде този отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Кулскиятъ народенъ прѣдставитель г. Недѣлко Вельовъ е поискаль, по причина на болестъ, 10 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да му се даде исканиятъ отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Карлобатскиятъ народенъ прѣдставитель г. Тодоръ Икономовъ е поискаль 7 дена отпущъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се даде на г. Икономова тоя отпущъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Търновският народен прѣдставител г. Ефремъ Христовъ е поискалъ 3-дневенъ отпускъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се даде на г. Христова исканиятъ отъ него 3-дневенъ отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Врачанският народенъ прѣдставител г. Алипий Аврамовъ е поискалъ 4-дневенъ отпускъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да му се даде този отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Дрѣновският народенъ прѣдставител г. Рачо Пашовъ е поискалъ 4-дневенъ отпускъ. Моля онѣзи г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да му се даде тоя отпускъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че сж постъпили:

Отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи — законопроектъ за разрѣшение на Старозагорския окръгъ, на Пловдивската и Пирдопската градски общини, да сключатъ заеми. Този законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и по тѣхно рѣшение ще бѣде поставенъ своеврѣменно на дневенъ редъ, за разглеждане.

Отъ Министерството на общественитѣ сгради, пж-тищата и съобщенията — проектъ за рѣшение, относително сключването договоръ за навигация съ Българското търговско параходно дружество въ Варна. Този проектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и по тѣхно рѣшение ще бѣде поставенъ своеврѣменно на дневенъ редъ.

Има постъпили питання отъ нѣколко души г. г. народни прѣдставители. Понеже надлежитъ г. г. министри отсѣтствуватъ, ще съобща само тѣзи питання, които се отнасятъ до присѣтствующитѣ г. г. министри.

И. Хаджиевъ: Азъ имамъ едно питане къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи отъ 10 дена по-рано.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. министърътъ ще ви отговори своеврѣменно.

Постъпило е питане отъ г. Александра Стамболийски къмъ г. министра на финанситѣ, съ което пита: „На какво основание поземелнитѣ имоти на жителитѣ въ с. Бояна, Софийско, се облагатъ въз основа на закона за данъка върху занятитя, а не по тоя на поземелния налогъ.“

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ако въ това се съдържа нѣщо истина, за мене е едно откритие, защото поземелнитѣ имоти, които сж на открито, се облагатъ съгласно закона за поземелния налогъ.

А. Стамболийски: Дѣйствително, че е едно чудовищно откритие. Финансовата властъ сигурно смѣта мѣстата на тия хора за дворни мѣста, и ги облага, като таква, макаръ да не сж затворени, макаръ да не сж дворни мѣста и да се обработватъ като ниви. Сега всѣки боянчанинъ, ако продаде мѣсто, понеже мѣстата сж по-скъпи, финансовитѣ власти веднага го облагатъ върху стойността, като смѣтатъ по 2 л. метъра.

Министъръ А. Ляпчевъ: То не е данѣкъ занятие.

Г. Гроздановъ: Софийската мера лесно се продава.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Като-че-ли почнахме да разбираме, като въ какво трѣбва да се състои исти-

ната. (Смѣхъ) Отъ малкитѣ обяснения, които даде г. Стамболийски, азъ смѣтамъ, че въпросътъ за казанитѣ имоти въ с. Бояна трѣбва да се състои въ слѣдното. Навѣрно тия имоти, за които е дума, не сж били смѣтани като частъ отъ землището на с. Бояна, върху които е разхвърленъ облогътъ на с. Бояна, и като така тия имоти ще трѣбва да платятъ допълнителенъ поземеленъ данѣкъ. Това едно.

Допълнителниятъ поземеленъ данѣкъ трѣбва да се взема споредъ качеството на земитѣ, пакъ по принципитѣ на поземелния данѣкъ, но, при опрѣдѣлянето на тия качества, възможно е да се взема за основа стойността на имотитѣ, както често пжти става. Всичко туй, което говоря, е едно прѣдположение, отъ което искамъ да се хвърли малко повече свѣтлина върху работата, отколкото самъ г. Стамболийски знае работата, защото данѣкъ занятие върху земитѣ — това въ България не става, и нийдѣ това нѣщо не става; обаче, прѣдвидѣнъ е допълнителенъ данѣкъ за ония земи, които не впадатъ въ облога на селото, а не само поземеленъ налогъ. Вѣроятно, за това се отнася въпросътъ. Азъ общавамъ на г. Стамболийски да проуча този въпросъ и да вида, въ какво се състои работата.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Стамболийски! Доволенъ ли сте отъ отговора?

А. Стамболийски: Да.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има друго питане къмъ г. министра на финанситѣ отъ радомирския народенъ прѣдставител г. Рангелъ Яневъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Нѣма го.

А. Краевъ: Щомъ го нѣма, трѣбва да отложите питането.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: То е съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Защо не зачитате закона за данѣка върху сградитѣ, а систематично и умишлено го нарушавате, когато въ чл. 5 буква д на сжия законъ е изрично казано: „Отъ едно вѣщо по измѣрването и оцѣненето на имуществата лице, назначено отъ окръжния управител“, а Вие, г. министри, издавате окръжно, това лице да се назначи отъ финансовия окръженъ началникъ и утвърдено отъ министра на финанситѣ. Туй Ваше разпореждане е нарушение на закона и азъ затуй питамъ да ми отговорите, защо нарушавате закона.“

Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ще се съгласите, че не мога да зная всички букви на закона и още по-малко окръжното, което ми се цитира отъ г. Рангела Яневъ. Трѣбва да взема окръжното и закона, а затова се иска малко врѣме, за да вида, има ли нѣщо истина въ питането на г. Рангела Яневъ. Сега не мога да отговоря по този въпросъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Рангелъ Яневъ! Доволенъ ли сте?

Обаждатъ се: Нѣма го.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има постъпили и други питання отъ вчера и днесъ, едни отъ които се отнасятъ до г. министра на вътрѣшнитѣ работи, други до г. министра на правосъдието и други до г. министра на търговията и земледѣлието. Понеже тѣ отсѣтствуватъ, ще останатъ да се съобщатъ въ слѣдующето засѣдание.

Н. Мирски: Моля, наумете на г. министра на финансите да ми отговори на питането по закона за пенсиите, относително чл. 1. Много се забави.

Прѣседателствующ Н. Гимиджийски: Г. Мирски! Понеже често пакти се случва нѣкои отъ г. г. министрите да не могатъ да бѣдатъ въ началото на заседанието тукъ, затова така сж изоставени, както прѣдните питання, така и сегашните — вчера и днесъ постѣпилитѣ. Бюрото ще нареди, щото прѣписи отъ всички тия питання да бѣдатъ изпратени на г. г. министрите, за да иматъ прѣдъ видъ въ едно отъ слѣдующитѣ най-близки заседания да се явятъ и отговорятъ.

Н. Мирски: Моето питане е отдавнашно, г. прѣседателю.

Прѣседателствующ Н. Гимиджийски: И съ него ще се постѣпи така, както и съ всички други. Пристапваме къмъ дневния редъ — докладъ на прошетарната комисиия.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Кметътъ на с. Добревци и общинскиятъ свѣтъ на сѣщото село съ едно заявление до Народното събрание сж поискали да имъ се даде държавната гора въ мѣстността „Липово“, която е отъ около 200 декара. Тази мѣстностъ е била доста камениста, гориста, неплодородна въобще; даже и за гора не я бивало, но прѣчила на жителитѣ на селото да могатъ да живѣятъ, да развѣждатъ своя добитѣкъ.

Това прошение е изпратено отъ комисията въ Министерството на финансите и послѣдното изпраца писмо, съ което казва, че тая гора е продавана на публиченъ трѣгъ.

С. Савовъ: Отъ коя околия е селото?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Тетевенска околия. — Държавата не е могла да я експлоатира, защото мѣстото е малко — 200 декара — и види се, че е била принудена да го продава на публиченъ трѣгъ; цѣната му излѣзла само 2-65 л. декарътъ. Селянитѣ, т. е. общинскиятъ свѣтъ подаватъ прошение и молятъ да имъ се даде даромъ. Ако Народното събрание не имъ го даде даромъ, то поне да имъ го даде съ една малка цѣна. Министерството дава свое мнѣние и казва: дѣйствително, това мѣсто трѣбва да се даде на селото, но срѣщу 12 л. декара.

Комисията е на мнѣние, че трѣбва да имъ се даде това мѣсто по 12 л. декарътъ и затова рѣши: да се уважи молбата, като се продаде безъ трѣгъ държавната гора, находяща се въ землището на с. Добревци, мѣстността „Липово“, съ пространство отъ около 200 декара, при състѣди Марко Миневъ и Менко Мехмедовъ, на жителитѣ отъ с. Добревци, Тетевенска околия, по 12 л. декарътъ, платили въ деня на прѣдаването. Понеже е само 200 декара, сумата не е голѣма, затуй комисията рѣши, когато имъ се прѣдаде мѣстото, тогава да броятъ паритѣ.

А. Краевъ: Тѣ съгласни ли сж на тая цѣна?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Тѣ сж го искали даромъ, а въ противенъ случай, ако не имъ се даде даромъ, да имъ се даде съ по-малка цѣна. Министерството е опрѣдѣлило цѣна по 12 л. и ние, комисията, като взехме това прѣдъ видъ, приехме тази цѣна. Ще моля почитаемото Народно събрание да се съгласи съ мнѣнието на комисията, да се даде това мѣсто.

Министъръ А. Ляпчевъ: Откога е писмото на Министерството на финансите?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Отъ 31 декември 1906 г. — отъ г. Саллабашева.

Прѣседателствующ Н. Гимиджийски: Има думата г. Атанасъ Краевъ.

А. Краевъ: Г. г. народни прѣдставители! Както на мене, сигурно и на всѣки отъ васъ е направило впечатлѣние обстоятелството, че въ списъка, който току-що бѣше раздаденъ, дѣто е обозначенъ прѣдметниятъ въпросъ въ първия параграфъ, този държавенъ имотъ е означенъ като „пасбище“, а въ втория, дѣто е изложено рѣшението на комисията — като „гора“. Едно отъ двѣтѣ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: То е пасбище, гора, храсталакъ.

А. Краевъ: Ако е гора, може да има дървета, може да има паша. На всѣки случай, това несходство възбужда въ мене съмнѣние и не зная кое да взема вѣрно: дали че имотътъ е пасбище, или е гора.

Послѣ друго. Държавата намѣрва, че не може да се стопанисва рационално този парцелъ земя, изкарва го на трѣгъ, добива максимална цѣна 2-65 л. за декара; пита се: кое е продиктувало, кой е билъ критеріумътъ на Министерството на финансите да поиска отъ селянитѣ, които желаятъ да имъ се подари, по 12 л. декарътъ?

В. Душковъ: Г. докладчикътъ да намѣри заявлението и да го прочете, дали е гора или пасбище, за да се уясни тази работа.

А. Краевъ: Досега е трѣбвало да се уясни.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: То е гора, пасбище, храсталакъ.

А. Краевъ: Селото има ли своя гора въ изобилие или нѣма?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Азъ не зная какво има селото. Това е държавно мѣсто.

А. Краевъ: Кои сж комшиитѣ на това държавно мѣсто?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Азъ ви казахъ кои сж. Но ние нито нива, нито ливада, а ние Иванъ, Стоянъ, Драганъ и т. н.

А. Краевъ: Въ всѣки случай, понеже не сж питани селянитѣ, дали сж съгласни да го купятъ по 12 л. декарътъ, дали сж готови да броятъ сумата наеднѣжъ и не е фиксирано пространството, защото е казано около 200 декара — а и за с. Порязъ бѣше казано около 600 декара, а се претендираше по-голѣмо пространство — азъ мисля, че най-добъръ ще бѣде да не уважимъ рѣшението на прошетарната комисиия.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Въ прошениято се говори така: (Чете) „Една държавна гора (Свинакашъ)“. А по-надолу се казва: „да ни се даде горното пасбище.“

А. Краевъ: Азъ не зная дървета съ названието „Свинакашъ“.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: То е черенъ габеръ.

А. Краевъ: Моето мнѣние е да се повърне въпросътъ въ Финансовото министерство. Ако то намѣри, че не може да се експлоатира рационално този имотъ въ полза на държавното съкровище, да види

какво може да се направи съ него. Едно от двѣтѣ: или да го изкара на търгъ, като прѣдпочете това село, а не частни лица, или пъкъ да се подари този имотъ на селото.

С. Савовъ: Отдѣ има държавата това мѣсто?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Такива свѣдѣния нѣмаме.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. докладчикъ! Кажете, че държавата го е продавала и сж се явили наддавачи да надаватъ по 2-65 л. за декара.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Казахъ го.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на финанситѣ.

Министръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣди мѣсецъ или два, т. е. въ послѣдното заседание, което сме имали досега по разглеждане на прошения, ние взехте едно похвално рѣшение и не очаквахъ, че ще бѣда изненаданъ съ докладъ отъ такова естество, отъ каквото бѣше отхвърлениятъ съ онова рѣшение. Това рѣшение казваше така: съгласно чл. чл. 63 и 64 на правилника всички тѣзи прошения, които се касаятъ до подаряване на имоти или опрощаване на суми, отиватъ при министра на финанситѣ.

А. Краевъ: Значи, то не е дошло при Васъ.

Министръ А. Ляпчевъ: То е било при моя прѣдшественикъ, а слѣдъ това прошения не е дошло при мене.

А. Краевъ: А ние сме се произнесли принципиално — трѣбва да се повърне. Значи, ние не сте се произнесли по въпроса.

Министръ А. Ляпчевъ: И тогава се рѣши, тия прошения да отиватъ въ Министерството на финанситѣ. Министерството на финанситѣ въ отговоръ на тия прошения трѣбва да внесе прѣдложение, за да има нѣкой, който да вземе отговорността, да се знае, че нѣкой я взима. Защото по-долу ще дойдете до единъ мой роднина, макаръ и далеченъ — Ефтимъ Филиповичъ — не знай какъ сж го поставили тукъ — той постоянно ме бомбадирва съ писма и счита, че азъ съмъ виновникътъ, дѣто не добива пенсия. Не знай, случайно ли е дошълъ тукъ и въобще какъ е попадналъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ще Ви обясня.

Министръ А. Ляпчевъ: Затуй е нужно да пазимъ това рѣшение, споредъ което Министерството на финанситѣ е компетентното учрѣждение да пази хазната и да разполага съ държавнитѣ имоти, да внася на народното прѣдставителство онова, което то намира за добръ да се опрости или да изисква отпускането на такива или други помощи, пенсии и пр. По тая система ние ще имаме единъ редъ и тогава ще бждемъ послѣдователни и съ нашия основенъ законъ. А тъй, както е била практиката досега, отъ която ние ужъ се отклонихме да я продължаваме, ще бжде много опасно, защото, г. г. народни прѣдставители, когато всѣки единъ отъ насъ повечко или по-малко е заинтересованъ съ тѣзи въпроси и всѣки смѣта: „голяма работа“, тукъ да се помогне, отгати да се помогне, въ края какво ще бжде? Че това заседание въ сжбота, което е за прошения, ще бжде заседание за задушница, както го наричаха едно време, и ще имаме една неразбория. Тая практика е удобна за министра на финанситѣ, защото той

чрѣзъ комисията ще прокара много работи, които му сж неприятни и за които не иска да взема отговорност, но, отъ друга страна, тя не е добра за държавата.

Явява се въпросъ, ами ако министрътъ на финанситѣ нехае и не иска да изпѣлни ни една отъ тѣзи молби на населението, неуже-ли народното прѣдставителство трѣбва да си направи оглушки и да не удовлетвори желанието на населението? За това има цѣръ и той е слѣдниятъ. Ако прошенията, които се изпращатъ въ Министерството на финанситѣ — както казва чл. 64 — не се взематъ подъ внимание и нѣкои отъ тѣзи прошения заинтересуватъ народното прѣдставителство, тогавъ послѣдното, въ видъ на интерпелация, е въ пълното право да изисква да знае, защо министрътъ на финанситѣ, както всѣки другъ министръ, не изпълнява законитѣ по даденъ единъ случай, по дадено едно искане отъ еди-кой си заявител, и тогава той е отговоренъ. Затова тукъ, въ чл. 64, се казва, като заключение: „тая наредба — да отиватъ прошенията въ Министерството на финанситѣ — не се отнася до жалби срѣщу непосредствени служебни дѣйствия на министри или до прошения (петиции) за искане изработването или измѣнението на нѣкой законъ“. Това сж заключенията.

А колкото се отнася до даренията и т. н., азъ съмъ тамъ, че е време вече българската камара да прѣстане да се занимава съ тия въпроси, особено слѣдъ толкозъ нещастни опити въ миналото, които внасятъ само деморализация. Ние всички, колчемъ дойде до свободата на изборитѣ, до самостоятелността на избирателитѣ, търсимъ навсѣкждѣ нѣкакво срѣдство, за да можемъ да гарантираме тази свобода, да гарантираме тази независимостъ на избирателитѣ. Увѣрявамъ ви, нѣма срѣдство по-силно, за да се намали независимостта на избирателитѣ, освѣнъ тази система на раздаване държавни имуществва чрѣзъ пропетарната комисия прѣдъ Народното събрание. Това е моето дълбоко убѣждение. Днесъ се дава на единъ села, утрѣ на други села и т. н. И ако напѣтѣ държавни имоти сж достигнали повечко или по-малко до туй положение, въ което сж, азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че това се дължи на тая практика, и ето защо азъ моля народното прѣдставителство по всички тия въпроси, които сж свързани съ пари, да се слѣдва практиката на рѣшението отъ послѣдното заседание за разглеждане на прошения и която най-много подхожда на чл. 64 отъ правилника за вътрѣшния редъ. Тѣй, напр., има въпросъ за опрощаване дълга на жителитѣ отъ Котелъ и други, които азъ ще внеса. Тѣ бѣха въ Народното събрание, дойдоха при мене и това, което е възможно, ще направя, ще взема отговорността и ще бжде въ положение да ви дамъ всички обяснения.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, за който говори г. министръ на финанситѣ, и комисията тоже го имаше на разрѣшение. Така, както иска г. министрътъ да се рѣшаватъ въпроситѣ, комисията се намира въ невъзможностъ да работи. Ние имаме и конституция, имаме и правилникъ, имаме и едно рѣшение, най-послѣ, на камарата. Конституцията казва, че прошенията се подаватъ въ Народното събрание. Правилникътъ казва, че тѣ се изпращатъ въ пропетарната комисия; тя ги разглежда. Ако нѣма онѣзи нѣща, които прѣдписва правилникътъ, ако лицата не сж се обвърнали къмъ надлежитѣ учрѣждения, които изпълняватъ законитѣ на страната и ако не сж приложени документи, връщатъ имъ се прошенията чрѣзъ надлежното учрѣждение. Ако при едно про-

шение има всички документи, то се праща на надлежния министър да даде своето мнение, и следъ туй това прошение се връща въ Събранието. Комисията се събира наново и рѣшава, да-ли да го внесе въ Събранието или да го остави безъ послѣдствие. Онуи, което комисията рѣши да остави безъ послѣдствие, то е свършено — правилникътъ дава право на комисията да вземе едно рѣшение и никой не може да отмиъни това рѣшение, тъй както е и съ рѣшенията на Народното събрание.

А. Краевъ: Събранието може да го отмиъни.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Тѣй е казано. Ако измиънимъ правилника, можемъ да направимъ туй. По този въпросъ, казвамъ, комисията се намѣри въ едно стѣснение и бѣше принудена да повика г. министъръ-председателя, който присъствува единъ пѣтъ въ заседанията на комисията, и се взе рѣшение: всички прошения, по които има дадено мнение отъ надлежния министъръ, да се внесатъ на разрѣшение въ камарата, ако комисията намѣри, че тѣзи прошения заслужаватъ удовлетворение, или пъкъ да ги остави безъ послѣдствие. Такова е и мнѣнието по това прошение. Единъ министъръ на финанситѣ, който и да билъ той, е далъ мнѣнието си, да се удовлетвори молбата на тѣзи жители, по съображение, че държавата не може да експлоатира това мѣсто и да назначи пѣждаръ или горски стражаръ да го пази и, най-послѣ, министерството го е продавало на публиченъ търгъ и е намѣрило, че струва 2-65 л. Държавата е поискала да се отърве отъ него. Ние, сега, като взехме това прѣдъ видъ, че има дадено мнение отъ по-прѣдшната комисия, рѣшихме да внесемъ въпроса тукъ. Инакъ, г. г. народни прѣдставители, еднѣжъ единъ министъръ си е далъ мнѣнието да се удовлетвори тая молба — това стои въ книгата — сега да я пратимъ на новия министъръ, ще каже молбата да не се удовлетвори. Туй бие лошо на очи и не е хубаво. У насъ министритѣ сѣ министри, които и да сѣ тѣ, но народното прѣдставителство е компетентно да вземе рѣшение да даде или да не даде извѣстно мѣсто. Тукъ, въ дадения случай, ако дадемъ това мѣсто, какво ще изгуби държавата? Ще вземе паритѣ, ще ги впише на приходъ. Инакъ, какъвъ приходъ има държавата отъ това мѣсто? Никакъвъ. Това има прѣдъ видъ комисията и затуй рѣши да се даде това мѣсто на селото.

Това е, г. г. народни прѣдставители, мнѣнието на комисията. Вие сте свободни да вземете каквото щете рѣшение. Това е и прѣдписанието на правилника. Азъ не мога да разбера и да се съглася, щото всѣко едно прошение, по което има вече мнение на единъ министъръ, да се праща на новия министъръ, за да си даде и той своето мнение.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ имамъ да заявя на г. докладчика слѣдното: дори ако бѣше така, както той смѣта, което азъ смѣтамъ, че не е добръ да се приеме за въ бѣдѣще, то пакъ по случая, а прѣдполагамъ и по всичкитѣ случаи, които ще има да разглеждаме днесъ, вие нѣмате моето съгласие. Азъ не съмъ въ положение днесъ да ви заявя, че съмъ проучилъ тѣзи прошения, че дѣйствително заслужаватъ удовлетворение. Вие имате рѣшение на комисията отъ 1908 г. да се продаде въпросното мѣсто по 12 л. декара, а отъ тогава до 1911 г. сѣ се изминали три години.

Н. Козаровъ: Много вода е изтекла.

Министъръ А. Ляпчевъ: Ето защо азъ смѣтамъ, че тѣзи въпроси много по-добръ ще се разрѣшаватъ,

като постѣпватъ отъ страна на Министерството на финанситѣ прѣдложения, въ който случай учрѣдението носи отговорността.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ се малко поизмѣсти. Има нѣщо право и въ думитѣ на г. министра, има нѣщо право и въ думитѣ на г. докладчика. Вѣрно е, че ние трѣбва да държимъ единъ човѣкъ отговоренъ, че ние трѣбва да искаме нужнитѣ обяснения, когато ще продаваме единъ държавенъ имотъ; вѣрно е още, че г. докладчикътъ не може да ни гарантира, какво тоя имотъ е 200 декара — това не се знае, но ние искаме да го узнаемъ.

С. Савовъ: Трѣбва да има скица.

А. Стамболийски: Ние искаме да знаемъ колко декара е този имотъ, да-ли дѣйствително той е 200 декара, да не е като Порязката работа.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ние ще продаваме декара по толкова лева. Може имота да е 199 декара, може да е и 201 декаръ.

А. Стамболийски: Ние трѣбва да държимъ нѣкого отговоренъ, когато ни се даватъ подробни обяснения. Комисията може да се извини само съ това, че има вече една министерска резолюция върху прошениято, а че не била отъ г. Ляпчева, тсва за нея не важи. Щомъ като бившиятъ министъръ на финанситѣ г. Саллабашевъ е далъ една резолюция да се продаде имотътъ, значи той поема и отговорността, защото въ конституцията ясно е казано за държавнитѣ имоти: (Четѣ) „Чл. 52. Начинътъ, по който ще се отстъпватъ и залагатъ самитѣ имоти, а така също и разпореждането съ приходитѣ имъ, ще се опрѣдѣлятъ съ законъ. Чл. 53. Държавнитѣ имоти се управляватъ отъ надлежния министъръ“. Грѣшката е въ нашето министерство, особено въ Министерството на финанситѣ, че досега не е привѣло въ извѣстностъ държавнитѣ имоти, че нѣмаме за конъ за тѣзи имоти.

Н. Мирски: Имаме, имаме.

А. Стамболийски: Моля! Единъ пѣтъ завинаги ние трѣбва да се разправимъ съ тия малки парченца държавни имоти, едно отъ които комисията сега прѣдлага да се продаде. Има такива държавни имоти при отдѣлни села, които не сѣ за стопанисване и държавата повече губи, ако ги държи, па и самото население губи и се притѣснява, та по-добръ, по-изгодно ще бѣде и за населението, и за държавата, ако се разправимъ съ тия малки държавни имоти единъ пѣтъ завинаги, като или ги продадемъ, или ги подаримъ, или ги махнемъ отъ книгитѣ на държавата. Финансовото министерство трѣбва да се загрижи за тази работа, да приведе въ извѣстностъ всички държавни имоти. Азъ не вѣрвамъ не само да имаме скицитѣ имъ, ами и да се знаятъ всичкитѣ държавни имоти. Възможно е нѣкои провинциални чиновници да знаятъ, че това е държавенъ имотъ, но тукъ, въ Министерството на финанситѣ, не вѣрвамъ да ги знаятъ. Когато имъ обадятъ, че това е държавенъ имотъ, тогава тѣ се сѣщатъ. Та, желателно е, казвамъ, финансовиятъ министъръ да приведе въ извѣстностъ количеството имъ, даже и скицитѣ имъ, и да си даде единъ пѣтъ завинаги мнѣнието за тия имоти, а Народното събрание ще има ония права, които аслжъ има. Когато единъ жителъ, или нѣколко села, или отдѣлно село не може да сполучи, чрѣзъ изпълнителната властъ, да добие това, т. е. не може

да вземе съгласието на изпълнителната власт по различни мотиви, тогава последната инстанция е тукъ. Тази страна има последната инстанция въ Народното събрание; никой не може да ни отнеме правото да си кажемъ думата по този въпросъ. Комисията и занаярѣдъ ще се произнася по такива работи, но Финансовото министерство трѣбва да си даде мнѣнието; а то ще си даде мнѣнието, когато единъ пътъ завинаги приведе въ извѣстностъ тия имоти и даде мнѣние, какво да се прави съ тѣхъ. Има, напр., държавни блатата, които пакостятъ на населението, които не сж потрѣбни и на държавата, но които могатъ да се използватъ отъ това население, като се прѣдадатъ въ негови рѣцѣ. Има и такива пасбища, има и такива гори, па има и села, за които г. Ноевъ не единъ пътъ е говорилъ, въ срѣдата на землището на които има държавни гори, прѣзъ които не се позволява и кокошка да прѣхвъркне и населението постоянно се глобява. Трѣбва финансовиятъ министъръ да се загрижи за тѣзи гори; трѣбва да се постареемъ да създадемъ общински гори отъ държавнитѣ, защото, ако потърсимъ на коя страна е правото, ще намѣримъ, че по-големо право има това селище на тази гора, отколкото нѣкаква държава, защото това селище, може-би, като отдѣлно племе, като отдѣленъ родъ, е съществувало прѣди още да имаше държава. Та, казвамъ, Финансовото министерство или въобще българскиятъ парламентъ трѣбва да се погрижи за тѣзи български села, за да имъ създаде нужното количество гора, защото тѣ сж нѣкога заселени тамъ, по принуждение отъ самия животъ или по принуждение отъ самата власт, съ единствената цѣль да се прѣпитаватъ отъ гората. Днесъ на какво основание българската държава отива да заграбва този поминѣкъ на тѣзи села?

С. Савовъ: На основание общитѣ интереси.

А. Стамболийски: На основание общитѣ интереси на държавата ли?

С. Савовъ: Да.

А. Стамболийски: Ами че онѣзи хора нѣматъ ли интереси и тѣхнитѣ интереси не включватъ ли се въ държавнитѣ интереси? Не, може и трѣбва да имъ се остави извѣстно количество за прѣпитание отъ държавнитѣ гори; отъ повечето може да се вземе за общитѣ интереси. Прѣди всичко тѣ иматъ право на тази гора.

Колкото се отнася до този въпросъ, щомъ като финансовиятъ министъръ не ще да поеме никаква отговорностъ за него и щомъ като г. докладчикътъ не може да ни даде пояснение или да ни даде точни свѣдѣния за количеството на този държавенъ имотъ, по-добрѣ ще бѣде да се изостави въпросътъ и да се прѣпрати пакъ въ Финансовото министерство.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Не, азъ мога да ви дамъ свѣдѣния. Финансовото министерство пише така: (Чете) „Държавата притежава една гора отъ около 200 декара въ мѣстността „Липово“, Добревско землище“. Така пише: „около 200 декара“. Това е въ книгитѣ на държавата.

Н. Козаревъ: Кѣдѣ е скицата?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: И скица да има, пакъ може малко да мръдне. (Смѣхъ) Може единъ сантимтъ да е по-долу или по-горѣ. Затуй е казано „около 200 декара“.

А. Стамболийски: И г. докладчикътъ не знае не само количеството на декаритѣ, но не знае и да-ли това е пасбище или гора.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: То не е нито гора, нито пасбище, а е гора-пасбище.

М. Ничовъ: Търнакъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Да, търнакъ.

А. Стамболийски: Ето защо, за да разрѣшимъ по-добрѣ този въпросъ, сѣ ще бѣде по-добрѣ да се проучи по-обстойно, да се вземе и мнѣнието на г. министра. Комисията, ако настоява, може да иска вота на Народното събрание, защото тя има извѣстно рѣшение, но нека не счита за блямъ това наше рѣшение. За да бѣде по-добрѣ разрѣшенъ въпросътъ, азъ ще моля г. докладчика да не настоява, а да се съгласи да се взематъ по-точни свѣдѣния отъ Финансовото министерство и да поеме то отговорността, защото имаме право да се опасяваме.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Вихъ желалъ да знамъ, за какво да се взематъ свѣдѣния?

А. Стамболийски: Прочее, щомъ като г. финансовиятъ министъръ прави тѣзи изявления, азъ моля г. докладчика да изостави това прошение, за да се проучи по-подробно и за да си даде мнѣнието сегашниятъ министъръ на финанситѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: (Отъ трибуната) На това, което говорѣ напиятъ другаръ г. Стамболийски, не се чудя, защото той има право да не разбира напълно законитѣ ни и наредбитѣ на правилника ни, понеже не е юристъ. Но г. докладчикътъ и г. прѣдседателътъ на прошетарната комисия, г. д-ръ Разпоповъ, тѣ ме очудватъ. Г. Стамболийски казва: „Щомъ като г. министърътъ на финанситѣ поеме отговорността, ще направимъ днесъ единъ законъ“. Нѣма да направимъ законъ, г. Стамболийски, защото е изрично запрѣтено отъ основния ни законъ и отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание. Г. министърътъ на финанситѣ поема отговорността за тѣ кива работи формално. Той, както ви каза, внася за конопроектъ. Тоя конопроектъ по своя инициатива ли ще го внесе или по резолюция на Народното събрание, то е другъ въпросъ. По резолюция на Народното събрание може да го внесе, ако се солидаризира съ мнѣнието, изказано въ тая резолюция, въ това ни законодателно рѣшение. Въпросътъ е да направимъ днесъ едно законодателно рѣшение, каквито досега сме правили едни законосъобразни, други даже противъ конституцията. Откажъ, обаче, е направенъ сегашниятъ правилникъ, не сме правили такива незаконосъобразни рѣшения.

Кое рѣшение е законодателно? Трѣбва ли да споримъ за туй? Всѣко рѣшение, което става задължително, когато ще се утвърди и отъ държавния глава. Никое наше рѣшение, което не се утвърди отъ държавния глава, не може да стане задължително. Туй рѣшение, което днесъ ще вземемъ, трѣбва да се утвърди. Четете сума укази отъ врѣмето на прѣдшнитѣ Събрания: „Ние утвърдихме и утвърждаваме...“, слѣдва подписътъ на държавния глава. Значи, не бива да вземаме законодателни рѣшения съ едни мнѣния на прошетарната комисия, която даже не ни е дала писмено своето мнѣние нѣколко дена по-напрѣдъ, да го имаме въ рѣката си, да го изучимъ и да видимъ, да-ли се основава на вѣрни данни и т. н. Законодателни рѣшения се правятъ по конопроекти или по прѣдложения на законъ за такива рѣшения. За такива незаконодателни рѣшения у насъ говори правилникътъ не на едно мѣсто; напр., въ втората алинея на чл. 42 отъ правилника е казано: (Чете) „Прѣдложенията не отъ законодателенъ характеръ

се разискват и гласуват, без да се подлагат на три четения“, и само такива предложения могат да се гласуват по устни проекти, защото тѣ не връзват още, тѣ само дават повод да се върже съ тѣх нѣкой или да се задължи по тѣх Народното събрание. Ще ви кажа един примѣръ съ починалия шеф на демократическата партия. Въ XII-то обикновено Народно събрание, ако не се лъжа, стана единъ и изказа мнѣние, че трѣбва да се даде пенсия на семейството му; Събранието прие резолюция за това; на втория ден финансовият министър внася предложение и безъ никакви разисквания се направи законъ. Какъв законъ? Законъ, който се нарича рѣшение. Отъ какъв характеръ? Отъ законодателен характеръ. И още отъ какъв интересъ? Отъ личен интересъ, понеже не се касае за всичките граждани въ страната, а само за единъ или нѣколко граждани. Но това сѣ елементарни работи, г. г. народни представители, и въ XIV-то обикновено Народно събрание да се прѣпираме по тѣх, по моему, не е даже достойно.

Г. Стамболийски цитира и конституцията ни, но самиятъ този членъ, който цитира, трѣбваше да го убѣди, че не е правъ, понеже тамъ е казано, че отстъпването на държавни имоти ще става по законъ. (Чете) „Чл. 52. Начинътъ, по който ще се отстъпватъ и залагатъ самитѣ имоти, а така също и разпореждането съ приходитѣ имъ, ще се опредѣли съ законъ“. Не е вѣрно, че нѣмаме такъв законъ. Имаме, но може-би е необходимо да се допълни и измѣни споредъ практиката, която е указана досега. А пъкъ за нашитѣ права по прошенията чл. 106 е изриченъ: (Чете) „Събранието има право да приема всѣкакви прошения и жалби и да ги прѣдава на надлежнитѣ министри . . .“ Сега какъ ще ги прѣдава? Може да ги прѣдава, като делегира това право на пропетарната комисия, ако тѣ сѣ отъ такава важностъ, която не трѣбва да отнема врѣмето на цѣлото народно прѣдставителство; ако сѣ пъкъ отъ по-голяма важностъ, пропетарната комисия ги прѣдава, слѣдъ като народното прѣдставителство гласува по тѣхъ една резолюция, изкаже нѣкакво мнѣние. Напр., искатъ работническо законодателство; прочете се тукъ прошениято; Събранието рѣшава: да се прѣпрати на министра, за да го вземе въ внимание. Та не е вѣрно, че пропетарната комисия нѣма вече какво да работи. Тя ще има занаятъ много работа, но ще трѣбва да работи въ границитѣ на законитѣ и на правилницитѣ. Чл. 109 е изриченъ: никакъвъ законопроектъ, никакво законодателно предложение не може да стане законъ, докогато, първо, нѣма законопроектъ, било отъ министра съ съизволенieto на държавния глава, било отъ единъ народенъ прѣдставител съ подкрѣпа отъ една четвъртъ отъ присъствующитѣ въ даденото заседание народни прѣдставители. Това сме казали и въ правилника, именно въ чл. 67, алинея втора: (Чете) „Ако предложението има законодателенъ характеръ, по него може да се вземе рѣшение само по реда, посоченъ въ гл. VI отъ настоящия правилникъ (чл. 109 отъ конституцията)“. Отъ туй ясно има ли, г. г. народни прѣдставители?

Сега, какво се иска по сщество отъ насъ? Да направимъ единъ законъ отъ личенъ интересъ, именно въ полза на нѣкои лица, които живѣли въ с. Добревици, Тетевенска околия. Какво да съдържа той законъ? Да съдържа пълномощие къмъ нашия министъръ на финанситѣ, за да имъ продаде по едноколко лева 200 декара държавна гора. Отъ това, което чуваме отъ г. докладчика, Събранието може да вземе слѣдната резолюция: „Съгласно чл. 106 отъ конституцията да се прати настоящето прошение на министра на финанситѣ да го вземе въ внимание“. Министърътъ, ако намира и той, че трѣбва да се вземе въ внимание, още утрѣ или други денъ може да ни внесе законопроектъ, съ който да му дадемъ право да продаде този държавенъ имотъ, да прѣстане да

бѣде държавенъ, а да стане притежание на еди-кой хора, откато го платятъ. Не направи ли това г. министърътъ на финанситѣ, г. Гроздановъ — тоя ревностенъ защитникъ на каузата да гледаме прошения — е свободенъ да внесе предложението, по втората алинея на чл. 67 отъ правилника за вътрѣшния редъ, ако намѣри 50 души или колкото души трѣбватъ да подпишатъ предложението му, това предложение ще се проучи отъ всѣки единъ отъ насъ, ще се тури на дневенъ редъ и ще се вземе по него законодателно рѣшение, каквото днесъ той иска да вземемъ, безъ да имаме законопроектъ. Бива ли да тѣпчимъ чл. 109 отъ конституцията, който е изриченъ, и наредбитъ на правилника?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Маринъ Ничовъ.

М. Ничовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще се солидаризирамъ съ това искане на с. Добревици, безъ да се боя отъ подозрѣние, че това село спада въ околията, отъ която съмъ избранъ и че работата и въпросътъ се касаятъ до искане, за да се фаворизира извѣстно село. Защото държа смѣтка за горчивитѣ оити, каквито сме имали и при все това ще ви моля да уважите туй искане на с. Добревици, и като ви моля да го уважите, правя го затова, защото познавамъ работата, познавамъ и мѣстото. Никаква изненада нѣма въ случая съ внасянето на този въпросъ въ камарата и вѣрвамъ нѣма да се намѣри народенъ прѣдставителъ, който ще иска да изненадва тукъ другаритѣ си. Азъ познавамъ туй мѣсто; то не е нито гора, нито пасище; то е просто на просто единъ трънакъ, който е заобиколенъ отъ всѣкъждѣ съ имоти на туй село и за чудо ми е, какъ досега този имотъ е останалъ да се счита още държавенъ. Много ми е чудно, защото навѣсѣждѣ другадѣ ние виждаме не такива маломѣрни имоти, като този, а имоти отъ хиляди декара, на които се туря рѣка отъ общини; отива работата до сѣда и пакъ общинитѣ печелятъ. Та, казвамъ, чудно ми е, какъ е останалъ този имотъ така, заобиколенъ отъ общински имоти, да се счита още за държавенъ.

А. Стамболийски: Грѣшка сѣ направили, че не сѣ го разорали.

М. Ничовъ: Това показва, че тѣзи хора, които сега го искатъ, сѣ едни почтени селяни, почтени хора, че не искатъ да направятъ това, каквото правятъ другадѣ, ами се помиряватъ съ тая мисль, че имотътъ е държавенъ и ще искатъ да го взематъ само по реда, по който законитѣ даватъ право да се вземе. Имотътъ е, казвамъ, колкото маломѣренъ, толкова и малоцѣненъ. Ще отбѣлжа едно, че това искане не е направено сега, или въ 1908 г., когато е дошло на властъ правителството на демократическата партия; това искане е направено по-рано, още въ 1907 г., тѣй щото никой да не се бои — нито министърътъ на финанситѣ, нито другъ нѣкой отъ насъ — че това искане се прави съ цѣлъ да се фаворизира сега с. Добревици.

А. Стамболийски: Други села искатъ ли отъ това мѣсто?

Т. Ноевъ: Има ли други села да се допиратъ до сѣкия имотъ?

М. Ничовъ: Естествено е, че има други села, но този имотъ е обиколень отъ имоти на това село.

Т. Ноевъ: Да нѣматъ нѣкакво дѣло въ сѣда?

М. Ничовъ: Други села, г. г. народни прѣдставители, не сѣ го искали — провѣрете; нито пъкъ мо-

гатъ да го взематъ други по моето мнѣние. Имотътъ е, казвамъ, колкото маломѣренъ, толкова и маломѣненъ. А че той е маломѣненъ, това го доказва едно обстоятелство, което се намира въ прѣписката, че той е изважданъ на публиченъ търгъ — не сега — забѣлжете, на публиченъ търгъ, не на търгъ по доброволно съгласие, и понеже не се е добило за декарь повече отъ 2-65 л., търгътъ не е билъ утвърденъ. То е мѣсто, което не може нито да се оре, нито да се копае; на него расте само единъ свинакъ, както се казва, то може да служи само за пасище и понеже се намира, тъй да се каже, на прага на туй село, за него то струва, а за другитъ села не струва. Понеже то струва заради него, защото се намира, както казахъ, на прага му, затуй това село се отнася съ молба до васъ, да му го дадете или да му го продадете. Но това е ваша воля, да-ли ще му го дадете или не.

Отъ формална страна ще кажа, че нашиятъ правилникъ не се противи да се занимаемъ още днесъ съ този въпросъ, да се произнесемъ по него и да вземемъ едно рѣшение. И азъ ще си послужи съ чл. 64 на който се основа г. министърътъ на финанситъ. Въ глава IX, чл. 61 и последующитъ, се показва начинътъ, по който постѣпватъ прешения, и какъ се разглеждатъ. Комисията, която изважда тукъ, на трибуната, искането на добровчани, както и последнитъ сж постѣпий тѣмъо тъй, както прѣдвижда правилникътъ. Тѣ сж се отнесли най-напрѣдъ до Сьбранието — така и трѣбваше да бѣде. Простарната комисиия — нека се знае това — е прѣпратила въпроса въ Министерството на финанситъ по реда, оказанъ въ чл. 64, и министърътъ на финанситъ, макаръ и г. Саллабашевъ, е далъ своето мнѣние по въпроса. Мене ме очудва, защо да се иска и днешниятъ министъръ на финанситъ, г. Ляпчевъ, непрѣмънно да се произнесе по това искане, та да бѣде законно. Ами че по една или друга причина г. Ляпчевъ можеше да отскътствува днесъ и да бѣде замѣстенъ отъ друго отъ г. г. министритъ; неуже-ли затуй ние не трѣбва да се занимаемъ съ въпроса? Ни най-малко. Отговорността ще поеме този, който е внесълъ въпроса въ камарата.

К. Мирски: Който приподпише указа, той ще поеме отговорността.

М. Ничовъ: Да, г. Мирски, той ще поеме тая отговорностъ, защото, иначе, ние нѣма да разгледаме, нито едно прошение по реда, по който вие искате.

Това по формата.

По сѣщество, казахъ ви какъвъ е имотътъ, безъ да си послужи съ прѣувеличение на работата. Казано е, че имотътъ е около 200 декара. Нито за единъ държавенъ имотъ не се знае точно, колко е голѣмъ. Азъ поискахъ тукъ въ отдѣлението за държавнитъ имоти, да ми кажатъ точно, колко е голѣмъ този имотъ, но тѣ не знаятъ; казватъ: „около 200 декара.“

С. Савовъ: Не могатъ да знаятъ, защото тѣ сж генерали безъ войска; то е едно отдѣление безъ работа.

М. Ничовъ: Не само за този имотъ, но и за имоти отъ двѣ хиляди и повече декара, ще кажа азъ, държавата не знае точно колко сж голѣми; тя никакъ не познава имотитъ си. Ние нищо не сме направили при гласуването на бюджета, за да дадемъ възможностъ на министра на финанситъ и на отдѣлението за държавнитъ имоти да потърсятъ тѣзи имоти. И благодарение на туй, че държавата не знае имотитъ си, всѣки день тѣ се разграбватъ тамъ, където има такива имоти, както е въ Раховско или другадѣ. Казанъ ви, този имотъ е маломѣренъ и маломѣненъ; касеа се за 2-65 л. на декарь; той повече и не може да струва. Мислите ли, че нѣмаше да се намѣрятъ

спекуланти да го купятъ, ако това бѣше гора? Но не е гора. Ако бѣше гора, щѣха да се намѣрятъ спекуланти да го купятъ поне за дървата, но никой не се намѣри да даде 3 л. на декарь, защото мѣстото е единъ сивъ камѣнакъ, между който расте само свинакъ, който само козитъ могатъ да ядатъ. Такъвъ е имотътъ, г. г. народни прѣдставители. Ако се боите, че не е тѣмъо опрѣдѣленъ, колко е голѣмъ, нищо не ни прѣчи, когато вземемъ рѣшението, да опрѣдѣлимъ по толкова и толкова на декарь, и колкото излѣзе, толкова да се плати. Но моята молба къмъ васъ е тази, че ако вие отхвърлите искането да се иодари този имотъ, и рѣшите да се даде съ пари, поне да се направи на това село една отетѣшка, да може въ разстояние на петъ години да го изплати. То е едно бѣдно село, то е едно бивше турско село, населено сега съ иланинци, съ хора отъ балкана и отъ турцитъ вече сега пѣма никакъвъ поменъ — едно бѣдно село, на което плѣвепскиятъ окръженъ инспекторъ миналата година искаше да затвори училището, защото пѣма срѣдства, нито да го поддържа, нито да си направи училище.

А. Стамболийски: Да го дадемъ, тогава, на училището.

М. Ничовъ: Добрѣ, да го дадемъ на училището, г. Стамболийски, съ уговорка, че само училището ще се ползува отъ него и че това, което ще се добие отъ него, като пасбище, да остане само за поддържане на училището. Азъ нѣмамъ нищо противъ това прѣдложение. Но ще моля г. министра на финанситъ да се съгласи, защото въ случая никой не иска да го даде, нито пъкъ въпросътъ е, кой знае какъвъ, да се бонимъ да го разрѣшимъ сега и да възприемемъ реда, който прѣдлага г. Мирски.

А. Стамболийски: Защо, тогава, не искате да го подаримъ, щомъ е камѣнакъ?

М. Ничовъ: Да го подаримъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Това аслж сж искали и селянитъ.

М. Ничовъ: Или да го подаримъ, или да го продадемъ, като мислите, че въ случая Финансовото министерство нѣма да поеме отъ тѣхъ повече отъ тази цѣна, която е била добита на търга.

А. Стамболийски: Тогазъ, сж много и 10 и 12 л.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ се повдигнаха редъ въпроси, повече или по-малко въ свѣръзка съ въпроса, който ни занимава и азъ ще кажа по една дума поне за по-важнитъ отъ тѣхъ.

Прави се упрекъ, че държавата не знае свѣтитъ имоти. Тѣй поставено питането, за мене е погрѣшно. Една държава, за да узнае всичкитъ си свои поземелни имоти, трѣбва да направи такива грамадни разходи, щото азъ не познавамъ държава, която да знае свѣтитъ недвижими имоти, а има принципъ приетъ навсѣкждѣ, който само въ България успѣ да се извърти, и този принципъ е слѣдниятъ: всичко онова, за което частното лице не може да докаже, че е негово, е държавно.

М. Ничовъ: Ама Вие така не постѣпвате. Тамъ има държавни имоти, които се владѣятъ отъ частни лица и досега не сте ги потърсили.

Министъръ А. Ляпчевъ: Когато ще дойде азъ да се произнасямъ, нѣма друго-яче да се произнасямъ,

освѣтъ тѣй, както тукъ съмъ се произнасялъ и по закона за меритъ и по други въпроси.

Второ, че държавата нѣмала била законъ за държавнитѣ имоти. Това не е вѣрно. Държавата има законъ за маломѣрнитѣ имоти и, споредъ него, имотитѣ отъ 300 декара надолу, сѫ маломѣрни и се продаватъ на търгъ.

Т. Ноевъ: 3.000 декара.

Министъръ А. Ляпчевъ: Не помня добръ, но мисля, че 300 декара за горитѣ. Но както и да е, има законъ.

Трето, когато пъкъ ще се касае за единъ имотъ, за който нѣма законъ, че ще се продава на търгъ, продажбата или замѣняването на такъвъ имотъ — прочете ви го г. Мирски — трѣбва да става съ специаленъ законъ. Това е редътъ, но у насъ практиката е друга. Тукъ се чете прѣдложение за насамъ, за нататѣкъ — всичкото върви. Азъ съмъ финансовъ министъръ и не смѣя да внеса прѣдложение, че рускитѣ книги, които сѫ дошли за изложбата, не трѣбва да платятъ мито, а ви внасямъ законопроектъ и ви правя прѣдложение само за ония опрощавания или мита, да положимъ — днесъ ги имате въ дневния редъ — за които опрощаването почива върху нѣкой законъ, обаче дѣйствието ми трѣбва да се одобри отъ Народното събрание. Това е доста ясно, за да се разбере отъ всички ни, че ние не бива да създаваме тежоби на държавата съ опрощаване, съ подаряване, съ продаване и т. н., освѣтъ по закони. А тѣ изискватъ имотитѣ да се продаватъ споредъ закона, или, ако този законъ е недостатъченъ, ако имотътъ е маломѣренъ, трѣбва специаленъ законъ. Нѣмамъ нищо противъ да го направите съ специаленъ законъ, по частна инициатива, ако го направите вие, азъ ще дамъ едно или друго мнѣние; но като законопроектъ, ще го направите чрѣзъ Министерството на финанситѣ, и въ този случай ще бѣде добръ, ако се постигнѣ тѣй.

Има четвърти въпросъ: какъ ни ръководи правилникътъ. Г. г. тетевенскитѣ народни прѣдставители ще ме извинятъ, че азъ ще прочета чл. 64, и ако по-прѣди не го четохъ, бѣше въ слѣдствие упованието ми, какво ще се помни онзи дълъгъ споръ, когато взехме извѣстната намъ резолюция. Какво казва чл. 64? (Чете) „Ако при разгледването на нѣкое прошение или жалба, комисията се удостовѣри, че просителътъ не се е билъ отнесълъ по-напрѣдъ до надлежното учрѣждение, компетентно да се произнесе по работата, прошенито се връща отъ комисията при надписъ, чрѣзъ канцеларията на Събраниято, на просителя“. Какво гони чл. 64? Той гони слѣдното нѣщо, че българската държава се управлява по закони, и всѣки единъ има право да изисква прилагането имъ спрѣмо него. Ако ли пъкъ нѣкой желае да отива въ Народното събрание, то послѣдното, чрѣзъ комисията, провѣрва и му казва: „Вие не сте се отнесли до надлежния министъръ да добиете или не удовлетворение“. И той трѣбва да отиде тамъ — това е редътъ. Но има случаи, дѣто министърътъ, може-би, да не ще да го удовлетвори и пр. — прѣдвидѣна е втора точка на чл. 64, която казва: (Чете) „Тая наредба не се отнася до жалби срѣщу непосредствени служебни дѣйствия на министри или до прошения (петиции) за искане изработването или измѣнението на нѣкой законъ“. Това е вече съвсѣмъ другъ въпросъ. Това изключение, което гласи въ втората точка, насъ не засѣга; ние трѣбва да се ръководимъ по първата точка, а тя е много ясна. Става едно забъркване, което се поражда отъ мжнотията да се съгласятъ постановленията на правилника съ практиката до прѣди влизането въ сила на този правилникъ, отъ която ние не можемъ да се избавимъ. Дѣ е забъркването? Г. Ничовъ казва: ами че туй прошение е отишло въ надлежното учрѣ-

ждение, защото е пратено въ министерството отъ комисията и послѣдната е добила съгласието на надлежния министъръ. Да, не отричамъ това, нито искамъ да лиша отъ довѣрието ѣи моя прѣдшественникъ; нѣма това да го направя азъ; не отъ тѣзи съображения, казвамъ, че не трѣбва да пристѣпимъ къмъ вотирането на това прѣдложение, но тогавъ, когато министърътъ на финанситѣ е постигнѣлъ тѣй, да даде мнѣнието, имало е съвсѣмъ друга практика въ Народното събрание; тя е практиката на стария правилникъ. Прогнетарната комисия пращаше прошенията на надлежнитѣ министри, добиватъ съгласието имъ по единъ или другъ начинъ, и тукъ тѣ върватъ — ангажирва се държавата. И понѣкога дотолкова се ангажирва, че самиятъ финансовъ министъръ остава очуденъ, какъ е станала тази работа. Ние казахме, че ще прѣустановимъ тази практика; правилникътъ е наредилъ тѣй; той съгласява за въ бѣдѣще практиката ни съ изискванията на нашата конституция и на другитѣ наши закони съ единъ правенъ редъ. Ние взехме и резолюция по-рано, че трѣбва да се подчинимъ на тази нова практика и затова азъ казахъ, че съмъ изненаданъ — не че съмъ изненаданъ за с. Добревици или за искането на Ефтимъ Филиповичъ Трайковичъ, или кой да е другъ, а съмъ изненаданъ, защо тѣзи прошения се внасятъ на разглеждане по този начинъ. А той е недобъръ начинъ; той ще ни доведе къмъ стария редъ, който ние ужъ искахме да отхвърлимъ. Ето защо, обръщамъ вниманието на народното прѣдставителство да бѣде логично съ изискванията на нашитѣ закони, съ постановленията на правилника, който излѣзе отъ срѣдата на днешния съставъ на народното прѣдставителство и съ взетата прѣди нѣколко седмици резолюция при подобенъ случай на този; тогава, дѣйствително, ще бѣдемъ въ редъ.

Но упрекъ се хвърли на Министерството на финанситѣ, че не иска да гледа подобни прошения. Това е невѣрно и съвсѣмъ невѣрно. Министерството на финанситѣ ги гледа и ще ги гледа, и азъ ще имамъ скоро случай да ви прѣдставя за опрощаване дългове на 500—600 хиляди лева, на основание на рапорти, както е, напр., съ Котленската община и други, а сѣщо и много други прошения ще ви прѣдставя. Но ние ще вървимъ по редъ правенъ, а нѣма да вървимъ по една практика, която сме рѣшили да запустемъ, а тя ни държи, тя не иска да ни напусне. Въпросътъ се свежда къмъ едно, доколко ние имаме твърда воля да изпълнимъ онова, което желаемъ.

А колкото по съществува на въпроса, ако бѣха само двамата прѣдставители на Тетевенската околия — г. Тома Васильовъ и г. Ничовъ — за мене нѣма никакво съмнѣние, никакъвъ споръ, че въпросътъ се касае за една добросъвѣстна работа. Но азъ не повдигамъ този въпросъ, съвсѣмъ не, а казвамъ, че precedentътъ е лошъ.

Прѣдседателствуещъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Емануилъ Начевъ.

Е. Начевъ: Слѣдъ това, което се каза отъ г. министра на финанситѣ, г. г. народни прѣдставители, едва-ли има, какво да се каже. И азъ съмъ на туй мнѣние, че ние трѣбва да прѣстанемъ да обръщаме Народното събрание на тържище.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Не е тържище.

Е. Начевъ: Г. докладчикътъ ви докладва: едно мѣсто, което не струвало нищо и което не било потрѣбно на правителството, извадили го на търгъ и получили 2-65 л. на декаръ, а сега прогнетарната комисия при Народното събрание го продава по 12 л. декарътъ. Кажете ми г. докладчикъ, съ кого отъ това село водихте прѣговори, че 12 л. даватъ за декаръ, съ кого се пазарихте?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Съ г. Емануила Начевъ: той бѣше въ комисията и съ него правихме пазартъкъ.

Е. Начевъ: Ето грѣшката г. докладчикъ. По такъвъ начинъ продавания на мѣста не могатъ да ставатъ, както каза г. министърътъ, подкрѣпенъ и отъ г. Мирски; продаването на мѣста трѣбва да става по предложението на г. министра на финанситъ, слѣдъ като се проучи въпросътъ на мѣстото, слѣдъ като се види, каква е неговата цѣна, трѣбва да става, съ предложение отъ Министерството на финанситъ, а не както ни предлага докладчикътъ на прошектарната комисия. Вие знаете, г. г. народни прѣдставители, колко грѣшки сѫ ставали съ такива продажби, подобни на днешната, а за да не ставатъ, трѣбва да прѣстанемъ по такъвъ начинъ да продаваме. Менъ ми се струва, че ако е вѣрно, както докладчикътъ на комисията ни обяснява, какво туй мѣсто е било дѣйствително изваждано на търгъ и сѫ получени само 2-65 л. на декаръ, ние смѣло можемъ да подаримъ това мѣсто на училището, или на общината, отколкото да го продаваме.

М. Ничовъ: Тѣй е работата, г. Начевъ.

Е. Начевъ: Азъ бихъ желалъ г. министърътъ да отговори, ако този търгъ е ставалъ, и не е могло да се получи по-голъма цѣна, защо не е утвърденъ. Туй трѣбваше да питатъ тетевенскитъ народни прѣдставители г. министра на финанситъ — защо не е утвърденъ търгътъ, та сега чрѣзъ Събранието да става тая продажба.

Д-ръ Е. Разповъ: Защото частни лица искаха да го купятъ.

Е. Начевъ: Не на частни лица, а на селото да го дадемъ.

Послѣ има и друго нѣщо: ако излизе да се продава на търгъ, да не би да има на сѣщото разстояние други села, пакъ на близко, и тѣ да искатъ да го купятъ. И това е една опасностъ. Така щото, най-справедливо рѣшение е, прѣписката да се повторне на г. министра на финанситъ, той да проучи въпроса и, ако дѣйствително тази е сѣщинската стойностъ на мѣстото, да внесе предложение да имъ се подари това мѣсто.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Като-че-ли има нѣкаква магия въ прошектарната комисия, та не могатъ да вървятъ тѣзи заявления: три години подъ редъ, ту комисията не е съгласна, ту неразбрано докладва, ту г. министърътъ не е съгласенъ, ту се смѣнява министърътъ и, на края на крайщата, българскитъ граждани, които възъ основа на конституцията, се обръщатъ съ право да искатъ отъ Народното събрание, не могатъ да получатъ удовлетворение. За прѣдметното искане, ако г. докладчикътъ бѣше си далъ трудъ — да ме извинява — да обясни сѣщинската работа, какъ стои този въпросъ, нѣмаше да има нито калка съмнѣние у народното прѣдставителство, нито щѣше да може г. министърътъ на финанситъ да го защити така усърдно, нито г. Емануилъ Начевъ ще може да претендира за тази работа.

Е. Начевъ: Не се съмнѣвамъ въ докладчика, но има докладчици, въ които може да се съмнѣва човѣкъ.

С. Савовъ: Въпросътъ е много ясенъ. Заявлението е подадено отъ общинския кметъ и отъ жителитъ на

с. Добровци, Тетевенска околия. Излагатъ всичко за повдигане скотовѣдството, земледѣлието и пр. и на края резюмиратъ: (Чете) „Ако на почитаемото Народно събрание се вижда, че е невъзможно да се отпусне даромъ горното пасище, то ходатайствайте — да ни бѣде отпуснато по една най-низка цѣна“. Това е сѣщността на работата. Заявлението носи подписъ: „Съ отлично почитание: Добревски общински кметъ Н. Вайчевъ“. Всички свѣтници грамотни, съ изключение на единъ турчинъ, който подписа на турски и на български, значи, и той е грамотенъ. То носи печатъ на общината и е придружено отъ единъ документъ, подъ № 1505, отъ финансовия началникъ на Тетевенското околийско финансово управление, което гласи дословно: (Чете) „Тетевенското околийско финансово управление чрѣзъ настоящето си удостовѣрява, какво държавата въ района на Добревската селска община, Тетевенска околия, притежава едно парче гора отъ 200 декара въ мѣстността „Липово“ (Ср. Кичеръ), при сѣсѣди Марко Минчевъ — „Брѣсти. сангър“, едно турско име не може да се разбере — Менко Мехмедовъ (и се намира) записано въ книгата за държавнитъ имоти подъ № 35. Настоящото се дава на Добревския общински кметъ на основание писмото му отъ 7 тогочисленъ № 881, за да му послужи, дѣто стане нужда“. Заявлението е пратено на Министерството на финанситъ. Защо комисията иска по 12 л. за декаръ, г. Начевъ? Тя го иска възъ основание писмото на Министерството на финанситъ подъ № 5871 отъ 31 декември 1908 г., въ което казва: (Чете) „На № 2704. Тукъ приложено, като ви повръщамъ заявлението на жителитъ на с. Добровци, Тетевенска околия, съ което искатъ да имъ се подари или продаде държавното пасище отъ около 200 декара, нахождяще се въ землището на селото имъ, имамъ честъ да Ви съобща слѣдното: държавата притежава една гора отъ около 200 декара въ мѣстността „Липово“, Добревско землище. Гората е дребна и служи изключително за паша на добитъка на жителитъ отъ околнитъ села“.

Т. Ноевъ: „Околнитъ села“ — туй е важно.

С. Савовъ: Моля Ви се. — „Прѣзъ 1907 г. прѣдметната гора е била извадена на публична продажъ, но, понеже била добита много низка цѣна — 2-65 л. на декаръ, то търгътъ не е билъ утвърденъ. С. Добровци спада въ горската частъ на Тетевенската околия и има около 1.200 жители, повечето прѣселници отъ разнитъ крайща на България, които се занимаватъ съ земледѣлие и скотовѣдство, обаче, при липсата на пасища, послѣдното малко вирѣе“. — Туй сѫ думитъ на Министерството на финанситъ. — „Прѣдъ видъ на изложеното, на мнѣние съмъ да се удовлетвори молбата на жителитъ на с. Добровци, като имъ се продаде гората по 12 л. декарътъ, цѣна, каквото иматъ сѣсѣднитъ ней имоти“. — И послѣ казва: „Ако почитаемото Народно събрание сподѣли изказаното отъ мене мнѣние, моля го да вземе слѣдното рѣшение“ — но тукъ чиновницитъ не си изпълняватъ дълга — „Продава се, безъ търгъ, държавната гора, нахождяща се въ землището на с. Добровци, въ мѣстността „Липово“, съ пространство около 200 декара, на жителитъ на с. Добровци, Тетевенска околия, по 12 л. декарътъ, платими въ деня на прѣдаването“, но границитъ не пишатъ. Министерството на финанситъ тукъ прави пакъ една грѣшка. Изглежда, че заявлението е подадено искрено, то не е подадено скрито, подадено е отъ общинския кметъ, ведно съ общинскитъ свѣтници, това е достойнство на всичкитъ жители. Ако Народното събрание даде това мѣсто, както и мнозина народни прѣдставители обясниха, то не е мѣсто, подобно на оноу въ Порязъ, за което се говорѣше, че се имало за цѣлъ да го заграби единъ, а пъкъ тукъ се явяваше да го иска отъ името на цѣлото село; тамъ бѣхме въ правото си да

искаме отмението на това решение, но тукъ въпросът е много ясен: държавата и народното представителство нѣма да направятъ никакъвъ грѣхъ, защото даже да изгуби държавата на 200 декара по петъ лева, тѣ сж 1.000 л., които тя ще изгуби, но въ полза на кого? Въ полза на едно население въ дадено мѣсто. Но, ако държавата въ врѣме на търга го продаде по 20 л. декарътъ, значи да спечели по петъ лева на декаръ, и го купи нѣкое частно лице, което ще прѣчи съ вѣкове на това населено мѣсто, ние ще направимъ съ това много по-голямъ грѣхъ. Сега единъ въпросъ има, по който може да се спори: дали жителитѣ сж съгласни съ цѣната 12 л. на декаръ? Въ едно отъ миналитѣ засѣдания ние направихме друга една работа; г. Мишевъ, мисля, бѣше въ това засѣдание. Въ Тракия се искаше едно такова мѣсто, . . .

Д. Мишевъ: Въ Нова-Загора — „Гробищата“.

С. Савовъ: . . . и жалкото е, че тукъ финансовитѣ чиновници не сж си изпълнили дълга, като не сж оказали отъ кждѣ произлиза това държавно мѣсто. Сигурно, то ще бѣде или селище на татари, или селище на черкези, или гробища; това е такъвъ парцелъ, че не може да се мисли, какво държавата има въ едно такова мѣсто 200 декара парцелъ.

Д. Мишевъ: И мѣстото въ Нова-Загора ние го дадохме на училището.

С. Савовъ: Да, ние го дадохме на училището даромъ. — Нѣма да направимъ нищо зло — защото самото заявление и самата молба е такава — ако и въ случая Народното събрание подари това мѣсто на училището. И азъ правя предложение: това мѣсто да се отстъпи на училищното настоятелство на с. Добревци, което, понеже отсега-нататъкъ става самостоятелна община, училищното настоятелство да го използва по начинъ, какъвто намѣри за добъръ и угоденъ за въ полза на училището. Нѣма да направимъ никаква грѣшка съ това, защото тази работа не е като порязката, и нѣма защо г. министърътъ да иска да го внасяме пакъ тукъ, защото ще станемъ смѣшни: то е внесено единъ пътъ, министърътъ е далъ едно мнѣние, втори министъръ може да даде друго, чиновницитѣ се смѣняватъ, хората дали това заявление при състава на една камара, изтича мандатътъ и на втората камара, и тѣ смѣтатъ, че има народни представители, които се грижатъ за тѣхнитѣ интереси. Ето защо, азъ ще гласувамъ съ пълно съзнание, че поддържамъ това си предложение и моля г. г. народнитѣ представители да се съгласятъ да отпуснемъ това мѣсто даромъ на училищното настоятелство, на жителитѣ на с. Добревци; да предположимъ 200 декара по 10 л. ще струватъ 2.000 л. — съ тѣхъ хората ще могатъ да си направятъ едно училище, пакъ въ полза на тоя народъ, а държавата нѣма какво да се обогати. Ние харчимъ съ стотини хиляди лева за тази държава, и азъ вѣрвамъ, че чиновницитѣ да отидатъ да изследватъ, какъ стои въпросътъ съ това мѣсто, ще взематъ повече отъ 2.000 л. за пѣтни и дневни пари, та казвамъ, ние нѣма да направимъ прѣстъпление, ако подаримъ това мѣсто на училището.

Е. Начевъ: Обяснете това обстоятелство, дѣто г. министърътъ на финанситѣ казва, че служило за пасище на околнитѣ села.

Министъръ А. Ляпчевъ: То е въпросъ по същество.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Понеже нѣма кой да го варди, пасе кой завърне.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Еню Разпоповъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: (Отъ трибуната) Г. г. прѣдставители! По конкретния въпросъ, по съществуващото въпроса, да се отстъпи ли мѣстото или не, азъ нѣма да прибавя ни дума; ще кажа само, че не може да ни спира обстоятелството, дѣто мѣстото не е точно опрѣдѣлено, не е точно измѣрено, защото, знае се, когато ще се прѣдава нѣкому едно мѣсто, отстъпено отъ държавата, то се измѣрва и съобразно пространството се изплаща; споредъ решението на комисията, мѣстото се изплаща по декаръ — колкото декара излѣзатъ при измѣрването, толкова и селото ще плати. Не може да се отстъпи на училищното настоятелство, както прѣдлага г. Савовъ, защото туй мѣсто не дава никакъвъ доходъ, а едно мѣсто, което не дава никакъвъ доходъ, нѣма резонъ да се отстъпи на училището, защото то ще бѣде само една тежестъ за това училище.

Сега, по въпроса: кой трѣбва да рѣшава подобна проба? Г. г. прѣдставители! Знае се, че ако едно дѣло отиде въ една крайностъ, то се прѣдизвиква реакция, да се трѣгне въ друга крайностъ. И понеже въ минали врѣмена е ставало злоупотребление съ туй право на Народното събрание да рѣшава просби отъ подобенъ характеръ, затуй днесъ се явява тенденция, щото Народното събрание да се откаже отъ това си върховно право по конституцията.

К. Мирски: Никой не иска да се откаже, но иска се редъ и законностъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Изслушайте ме, г. Мирски! Азъ ще Ви докажа, че Вие най-малко имате право да правите упрекъ на юриститѣ, защото Вие съвѣстимъ не юридически обосновахте Вашето мнѣние.

К. Мирски: Съ удоволствие ще Ви изслушамъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Конституцията постановява, че гражданитѣ могатъ да отправятъ просби до Народното събрание, а послѣдното трѣбва да ги рѣшава, какъ? Съобразно правилника. Какъвъ е правилникътъ? Споредъ правилника, просбитѣ биватъ нѣколко категории: или такива, които се отнасятъ за нѣща, по които нѣма закони и, понеже по дадения въпросъ нѣма законъ, който да го рѣшава въ такъвъ смисълъ, както иска просителътъ, Народното събрание трѣбва да разрѣши този въпросъ. По смисъла на чл. 63 отъ правилника за вжтрѣшния редъ на Народното събрание, комисията или остава искането по същество безъ послѣдствие и заявлението си остава единъжъ-завинаги тамъ, или го удовлетворява. Ако постанови да се удовлетвори прошенето, ако тя мисли, че трѣбва да се удовлетвори, иска прѣварително мнѣнието на надлежното министерство и неговото съгласие; слѣдъ получаването на такива, комисията разглежда прошенето и взема решение. Туй решение, споредъ постановленията на чл. чл. 66 и 67, комисията го докладва въ Народното събрание. Но г. министърътъ на финанситѣ днесъ се силае на чл. 64. Азъ ще кажа, и всѣки, който ще прочете внимателно чл. 64, ще забѣлжи, че той съвѣстимъ не се отнася за такива случаи. Чл. 64 се отнася за случаитѣ, когато единъ гражданинъ е отправилъ проба до Народното събрание и иска нѣща, които по съществуващитѣ закони сж рѣшени, по които той, на основание съществуващитѣ закони, може да бѣде удовлетворенъ, и тогазъ, казва първата алинея на чл. 64, комисията рѣшава да му се повърне заявлението и той да се отнесе до надлежното учрѣждение. Ама той казва: „Има втора алинея“. Тази втора алинея глѣхъ гласи: въ такъвъ случай, макаръ пробата да се отнася до такава материя, за която съществува законъ, но ако министерството или дадени чиновници не го удовлетворяватъ, той пъкъ има право да иска отъ

Народното събрание да бъде удовлетворен и Народното събрание, чрез своята комисия, е длъжно да разгледа просятата му. Да се обяснимъ съ нѣкой примѣри. За какво се отнася чл. 64? Азъ казахъ за такива случаи, за които има конкретни рѣшения въ дадени закони. Напр., единъ гражданинъ иска да му се опрости данѣкътъ. Добръ, затуй има законъ. Въ закона за събирането на прѣжитѣ данѣци, чл. 36, изрично е казано, че министерството въ такива случаи, на несъстоятелни данѣкоплатци, е длъжно да имъ опрости данѣка или да внесе въ Народното събрание рѣшение, за да имъ се опрости. Ако единъ такъвъ данѣкоплатецъ не се е отнесълъ до министерството, съгласно чл. 36, а се отнася до насъ, ние трѣбва да му повърнемъ прощението или, най-много, да го прѣпратимъ на министерството, за да го разгледа и да направи, каквото ще. Но и въ такива случаи даже, когато лицето се отнася до министерството и казва: „Азъ не мога да плащамъ, чл. 36 отъ закона за събиране на данѣцитѣ казва, че Народното събрание трѣбва да ми опрости данѣка“, даже въ такива случаи, казва втората алинея, ние, Народното събрание, сме длъжни да разгледаме заявлението му. За такива случаи само се отнася чл. 64, за случаи, които сж разрѣшени конкретно въ законитѣ. Такъвъ е случаятъ, напр., за глобитѣ. Много заявления има за опрощаване на глоби, но ние не сме компетентни; има редъ, какъ трѣбва да се опрощаватъ глобитѣ, и заявленията въ такива случаи трѣбва да се повърщатъ на просятелитѣ или да се изпращатъ въ надлежното министерство и т. п. Но, напр., за помощи, за инвалидни пенсии, за отстъпване на земя безъ търгъ, закони нѣма. Кой законъ дава право на нѣкой министъръ да отстъпи земя безъ търгъ? Никой. Кой законъ дава право на Финансовото министерство да внесе законопроектъ за отпущане на народна пенсия? Никой. Г. министърътъ на финанситѣ днесъ се очудва, какъ комисията е рѣшила на нѣкой си рѣшението, отъ Рѣсентъ, да му отпусне инвалидна пенсия; той цитира това. Азъ питамъ, кой има право, кой може, кой е въ положение да оцѣни единъ гражданинъ заслужава ли да му се отпусне народна пенсия или не? Министерството или финансовитѣ чиновници ли сж тамъ въ положение да оцѣнятъ, че трѣбва да му се даде народна пенсия, или Народното събрание най-напрѣдъ, чрезъ своята комисия, и послѣ, самото то? Безспорно, това право принадлежи само и изключително на Народното събрание. И така, по прошения, които се отнасятъ за материя, която не е рѣшена конкретно по съществуващитѣ въ даденъ моментъ закони, Народното събрание трѣбва да се произнася и да взема рѣшения, а пъкъ за всички останали, които се отнасятъ до материя, която е рѣшена конкретно въ дадени закони, министерството може да внася законопроекти, съобразно правата, които му сж дали тѣзи закони. Тѣй че, тълкуването, което се дава отъ г. министра на финанситѣ днесъ и миналиятъ пътъ — азъ тогава не бѣхъ тукъ — е съвсѣмъ неправилно. Чл. 64 се отнася за съвсѣмъ други случаи, както ви казахъ. И наистина, ние ще изпаднеме въ едно много курioзно положение, ако бихме приели този възгледъ, ако бихме казали, че всички прошения трѣбва да се отнасятъ до Финансовото министерство и то да внася тукъ законопроекти. Тогава, кои молби ще се внасятъ направо тукъ, за кои случаи ще се отнасятъ чл. чл. 64 и 66, които задължаватъ Народното събрание всѣка сжбота да се занимава съ прошения? И менѣ ми се струва, че г. Мирски, който е вземалъ участие въ комисията по редактирането на тоя правилникъ, най-неправилно тълкува сжщия тоя правилникъ. Много ясно е неговото постановление. Но, казва се, нѣма да има отговорни лица. Менѣ ми се струва, че този не е най-сериозниятъ мотивъ, по който ние можемъ да липсимъ парламента отъ върховното му право и той да прѣдаде своитѣ права въ ръцѣтъ на чиновнитѣ.

К. Мирски: Никой не иска такова нѣщо.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Нѣмало да има отговорни лица. Ами по другитѣ закони, по другитѣ рѣшения, кой взема отговорността? Когато издавате единъ законъ, съ който уреждате правата на гражданитѣ, чрезъ който отнемате нѣщо отъ едни и давате на други, облагате съ данѣци и т. н., върху кого остава отговорността? Не ли върху Народното събрание? Защо трѣбва вие да мислите, че трѣбва непременно единъ министъръ да отговаря? Не. Въ всички тия работи, за които ние сме се произнесли, за които ние сме вземали рѣшение, ние, Народното събрание, сме отговорни. Никой нѣма да каже, че г. Малиновъ и г. Ляпчевъ лично отговарятъ за закона X или Y, който е приетъ тукъ, а отговаря Народното събрание, което ги е приело.

А. Краевъ: Само морално.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Искате и физическа отговорностъ?

А. Краевъ: Не, материялна.

Д-ръ А. Разпоповъ: Материялна да бѣде, всѣкаква — друга отговорностъ не може да има. Азъ ви питамъ, какви заявления вие ще разглеждате, защото ако тѣй се изтълкува чл. 64, нѣма да остане нито едно заявление за разглеждане тукъ, освѣнъ за подданството, което, разбира се, не може да съставлява върховното право на парламента да разрѣшава просятелитѣ на българскитѣ граждани.

Ние като сме имали всички тия постановления на правилника, сме си начертали слѣдующата практика: заявления, които се отнасятъ до опрощаване на данѣци, до опрощаване на глоби, понеже има за тѣхъ законъ, ние ги пращаме въ Министерството на финанситѣ, за да ги внесе съ особенъ законопроектъ. Понеже става споръ и се иска да се намали туй право на парламента, ние по аналогия даже отстъпихме отъ правото на парламента и казахме, че и по третата категория заявления — такъвъ случай е, напр., когато нѣкой несъстоятеленъ бѣде осъденъ отъ държавата: той не дължи тия пари по несъстоятелностъ, но е осъденъ — да се внасятъ законопроекти отъ Финансовото министерство.

Та, г. г. народни прѣдставители, мотивитѣ, които се посочватъ, за да се откажемъ ние отъ това си право, нито отъ юридическа гледна точка, нито отъ друго нѣкое гледище, сж оправдателни. Недѣйте ми напомня за Порязъ, защото, ако има нѣкой отговоренъ за Порязъ, азъ ще кажа, че най-много сж отговорни чиновнитѣ въ Финансовото министерство, защото тѣ сж събирали свѣдѣнията, тѣ сж ги дали и тѣ сж въвели Народното събрание въ заблуждение. Можете ли вие да считате, че народнитѣ прѣдставители въ комисията ще разглеждатъ много по-право въпроса, и че ние ще разрѣшимъ въпроса най-справедливо? Е ли въ положение и най-скрупулoзниятъ финансовъ министъръ да разгледа всички тия прѣписки, да даде мнѣние и тогава да се внасятъ въ Народното събрание? Тукъ, когато рѣшаваме подобни въпроси, всички детайли сж прѣдъ насъ, всички входящи и изходящи нумера, които ви чете г. Савовъ, сж прѣдъ насъ; а когато ще се внесе законопроектъ, тѣзи бумажки нѣма да бѣдатъ прибавени, а ще бѣде единъ законопроектъ съ голи мотиви, написани отъ нѣкой финансовъ чиновникъ. И вие мислите, че това е по-голяма гаранция за българскитѣ граждани или, по-право, за българския фискъ! Азъ ще ви кажа, че въ миналитѣ врѣмена тукъ съ такива законопроекти се опростиха данѣцитѣ на чифликчи, притежатели на крупни земи. Разбира се отъ книгата, които сж внесени, това не може да се провери, защото се внесе единъ голъ законопроектъ и нищо повече.

По всички тия съображения, азъ моля да сметете, че вие сте компетентни за разрѣшението на подобни молби, и като сметете тая компетентностъ за ваша, да удовлетворите молбата, която ви се докладва сега.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на финанситѣ.

Министръ А. Ляпчевъ: Бѣхъ казалъ, г. г. народни прѣдставители, да ми се набави рѣшението, което ще трѣбва да отгѣните, ако приемете онова, което сега се прѣдлага.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. министре! Туй рѣшение ние го вземахме in extenso и то гласи тъй: проше-тарната комисија да се съобрази съ правилника — толкова. Това е рѣшението.

Министръ А. Ляпчевъ: Азъ ще го прочета. Това рѣшение гласи така: (Чете) „Прѣпорѣчва се на комисията за прошения да постѣпи съгласно чл. чл. 63 и 64 отъ правилника за вжтрѣшния редъ: да докладва въ Сѣбранието рѣшенията си по ония прошения, които подлежатъ на докладъ прѣдъ него, по речения чл. 64 отъ правилника; другитѣ, стари прошения, да се прѣпратятъ въ надлежнитѣ министерства“. Сега, споредъ това рѣшение, остава още едно: ние да дадемъ точно обяснение, какъ комисията трѣбва да разбира и прилага чл. 64 отъ правилника. Г. Разпоповъ ви го изтъква въ този смисълъ: прошенията по всички въпроси, по които просителитѣ не могатъ да бѣдатъ удовлетворени по силата на дѣйствующитѣ закони и по материи, по които нѣма законъ, трѣбва да се разглеждатъ тукъ. Азъ нѣмамъ нищо противъ това разглеждане на прошенията тукъ по такава материя, за която нѣма законъ, но за да добиятъ тия прошения нѣкакво рѣшение, помъ нѣма законъ за тѣхъ, логиката иска да се вземе рѣшение въплнѣ отъ законодателенъ характеръ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Тия рѣшения нѣматъ законодателенъ характеръ, г. министре.

Министръ А. Ляпчевъ: Pardon. — А кои сж рѣшенията отъ законодателенъ характеръ специално за случая, ще ги изброявамъ, когато се яватъ, но щомъ като трѣбва да добиятъ напълно узаконяване, ще трѣбва да се слѣдва процедурата, която г. Мирски не единъжъ е ималъ любезността да описва.

Тукъ се явява пакъ споръ: каква е ролята на проше-тарната комисија, за какво съществува тази комисија, ако по такива прошения ще се вземе рѣшение отъ законодателенъ характеръ, въ смисълъ не на едно четене, а за всѣки конкретенъ случай да има специаленъ законъ. По моето разбиране, ролята на проше-тарната комисија не е изключена: всички тия прошения тя ще трѣбва да ги разгледа, но като закони, и да се произнесе.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Кои ще докладва тукъ?

Министръ А. Ляпчевъ: Тя ще докладва тукъ специално ония прошения, за които законътъ я натоварва. Вие казахте, че тѣ сж прошенията досѣжно подданството — тѣхъ ще докладва. Азъ съмъ убѣденъ, че ще има още много; напр., ще трѣбва да разглежда всички онѣзи прошения, които сж внесени отъ надлежнитѣ министерства за удовлетворението имъ, ще докладва и ония прошения, които сж прѣдвидѣни по другитѣ наредби въ самия чл. 64 да се разглеждатъ, които се отнасятъ до длѣжноститѣ, извършвани отъ министритѣ, отъ подчинения тѣмъ персоналъ и пр.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Ние нѣма да бѣдемъ дисциплинарна комисија.

Министръ А. Ляпчевъ: Виждате, че тя ще има доста работа. Важното е да нагласи добръ своята работа, а за да я нагласи, ще трѣбва да се съобрази съ онзи редъ, който намъ се налага. Редътъ е: всичко това, за което има законъ, да отива въ надлежното министерство. Добръ, за тая материя нѣма ли законъ? Има. Искате да се подари; министерството ще ви даде не само своитѣ обяснения, желателно е да ви даде и свой законъ. Добръ, но то не внася такъвъ. Вземете вие инициатива да направите законопроектъ, толкова повече, че за държавнитѣ имоти конституцията задѣлжава, че трѣбва да стане по законъ. Това е тъй ясно. И самиятъ чл. 67 на правилника ви праща тамъ: (Чете) „Ако прѣдложението има законодателенъ характеръ, по него може да се вземе рѣшение, само по реда, посоченъ въ гл. VI отъ настоящия правилникъ (чл. 109 к.)“. А конституцията казва, че всички държавни имоти се редятъ по законъ. Опрощавайте ги по законъ, съ специаленъ законъ, но не по този редъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Смисълътъ е тамъ — не администрацията ги отстъпва, а Народното сѣбрание.

Министръ А. Ляпчевъ: Между тѣзи обяснения, азъ на нѣколко пѣти съмъ ималъ случай да отпра-вямъ къмъ васъ и друга една молба; а тя е слѣдната — че редътъ изисква, щото парламентътъ самъ да си наложи това ограничение по паричнитѣ въпроси. А вие искайте отъ министра отговорностъ.

Заклучавамъ. Не мога да разбера чл. 64 въ смисълъ, че ония прѣдложения, за които нѣма законъ, трѣбва да се редятъ по единъ начинъ своеобразенъ, да не прѣтрѣпватъ процедурата, щото рѣшението имъ да добие напълно законодателенъ характеръ. Искате да вземете резолюции по тѣхъ — вземете ги, и тия резолюции по ваша инициатива, по инициатива на министерството да станатъ законопроекти. Тогава ще има редъ. Но практически азъ ви молихъ по-прѣдшния пѣтъ, па и сега ви моля, съгласно съ послѣдната частъ отъ рѣшението — „другитѣ, стари прошения, да се прѣпратятъ въ надлежнитѣ министерства“ — пратете ги въ министерствата, тѣ ще ги проучатъ. Тѣзи министерства се управляватъ отъ хора, които сж въ свръзка съ васъ — тѣ не сж чужди на васъ; тѣ ще помогнатъ да имъ се даде ходъ и ще ги прѣдставятъ за разглеждане. Азъ имамъ не само едно таково прошение, имамъ доста, но ме изненада и ме очудва едно — че миналиятъ пѣтъ, прѣди два мѣсеца, сжщиятъ списъкъ, типично сжщиятъ, доко-лото си спомнямъ, бѣше внесенъ тукъ и по него се взема това рѣшение; и ако тѣзи прошения бѣха се прѣпратили въ министерството, убѣденъ съмъ, че досега то щѣше въ едно отъ засѣданията ви да ви сезира, както ви е сезирало по други. Защо сега да се спъваме на моста и да не можемъ да го минемъ, когато пѣтятъ ни е ясно опрѣдѣленъ и отъ закона, и отъ здравия смисълъ, на дори и отъ конституцията се вижда какво трѣбва да се върши? И затуй прѣдлагамъ Народното сѣбрание по този случай да се придържа о взетото рѣшение въ XVI-то си засѣдание отъ тази сесия, на 6 ноември м. г.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Диньо Рашевъ.

Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Сега забѣлѣзваме г. министра да прави втори пѣтъ едно отклонение. По-напрѣдъ направи едно отклонение отъ заведената по-първенъ практика, а сега прави второ отклонение. Споредъ заведената практика — на всѣкиго отъ насъ е извѣстно — прошенията се пращатъ въ Народното сѣбрание до прѣдседателя, който ги прѣпраща въ проше-тарната комисија, и тая послѣдната се произнасяше, да-ли да идатъ въ надлежното министерство или не; всѣко прошение, за

да имаше по-добри свѣдѣния, се изпращаше до надлежното министерство, което даваше своето мнѣние, и обратно се повръщаше прошенията въ прошектарната комисия, и послѣдната го докладваше въ Народното събрание. Така се е практикувало отъ нѣколко години насамъ, обаче г. министърътъ въ тазгодишната сесия направи едно отклонение. Той почна да тълкува правилника и конституцията съвсѣмъ друго-яче. При всичко че въ правилника е изрично казано въ чл. 63: (Чете) „Прѣседателятъ праща прошенията и жалбитѣ на прошектарната комисия. Ако комисията намѣри, че прошенията или жалбата не заслужаватъ внимание, тя постановява да останатъ безъ послѣдствие, а другитѣ прошения или жалби прѣседателятъ на комисията изпраща при надписъ въ надлежното министерство (чл. 106 к.) за обяснение или мнѣние“. А въ чл. 106 отъ конституцията изрично е казано, че Събранieto има право да приеме всѣкакви прошения и жалби и да ги прѣдава на надлежнитѣ министерства. Така се е правило, така се е практикувало досега, и мисля, че въ този случай прошектарната комисия не е правила нѣкакво нарушение на закона. Обаче г. министърътъ сега прави друго отклонение, като остави настрана чл. 63 отъ правилника и чл. 106 отъ конституцията и подвежда работата споредъ чл. 64 отъ правилника и чл. 109 отъ конституцията. Въ този случай той прави едно отклонение отъ заведената практика и друго отклонение отъ правилника и конституцията, въ случая той прави даже едно нарушение. Но, както и да е — тогава се говори много — взема се едно рѣшение въ Народното събрание, щото прошенията отъ финансовъ характеръ да се прѣпращатъ въ Министерството на финанситѣ. Такова бѣше рѣшението и ние се съобразихме съ него. Прогшенията отъ финансовъ характеръ, било за опрощаване на данъци, било за пенсии и т. н., ние ги пращаме на г. министра, и много такива заявления има пратени на г. министра. Даже г. министърътъ бѣше длъженъ всѣка сѣбота да ни сезира съ такива прошения; понеже взема частъ отъ работата въ прошектарната комисия, той не трѣбваше да замълчава, трѣбваше да ни внася тия въпроси, да ни занимава съ тѣхъ, обаче г. министърътъ замълча и нито едно заявление още нѣма внесено тукъ отъ него.

Сега, понеже той дава друго тълкуване, че тѣзи, които подаватъ прошения и жалби, трѣбва да се отнасятъ до надлежното министерство, защо тогава не издаде едно окръжно до нашето население, за да знае баремъ населението до кого да се отнася. Такова разпорѣждане той не е правилъ. Населението, обществото знае така споредъ заведената практика. Г. министърътъ трѣбва да направи или едното или другото. Щомъ приема правата на прошектарната комисия, той взема и отговорността върху себе си; той трѣбва да прѣдстави прошенията въ Народното събрание и да съобщи на нашето население, че направо трѣбва да се отнася до министра, а не трѣбва да търси Народното събрание. Мотивътъ, задѣто г. министърътъ настоява да се внасятъ прошенията до него, а не до Народното събрание, е този, че щѣлъ да побърка нѣкакъ си своята смѣтка, да не се знае какво се взема, какво се дава, какво се опрощава, та съ туй щѣло да стане нарушение на бюджета. Какъ така може да стане това? На-ли когато ще се разглеждатъ тѣзи прошения, той ще бѣде тукъ, на-ли ще държи смѣтка какво увеличаване става и какво намаление става? Тѣй че, въ този случай този неговъ мотивъ не е правъ, и азъ мисля, че най-големата гаранция ще бѣде Народното събрание да се произнася окончателно върху въпроситѣ. Тукъ не могатъ да ставатъ никакви сдѣлки. По-големи фалшификации, по-големи грѣшки ще могатъ да се допускатъ въ министерството, защото министърътъ — самитѣ обстоятел-

ства не му позволяватъ — не ще може да разгледа всички прошения така основателно, защото, колкото и да бѣде енциклопедистъ, той пакъ не ще има възможностъ да може да ги разгледа всички. Азъ мисля, че Народното събрание ще бѣде най-компетентно, понеже има прѣдставители отъ цѣлата страна и когато тукъ се третира нѣкой въпросъ по едно прошение, ако единъ отъ прѣдставителитѣ не го знае, то другъ ще го знае, защото имаме народни прѣдставители отъ разни градища. Но когато самъ министърътъ разглежда единъ въпросъ, ще направи и най-големи грѣшки въ този случай, защото той не познава цѣлата страна; а инакъ, когато въ Народното събрание се третира въпросътъ, нѣма да се допуска туй нѣщо, защото тукъ има повече народни прѣдставители и тѣ обхващатъ цѣлата страна. Ето защо г. министърътъ въ този случай не е правъ.

Казватъ, че тукъ Народното събрание се било обърнало на тържище. Но, г. г. народни прѣдставители, кой е пъкъ начинътъ, по който трѣбва да се урегулирватъ тѣзи нѣща, когато нѣкое село иска да му се продаде нѣкое мѣсто? Ние трѣбва да разрѣшимъ този въпросъ. И ако ние рѣшимъ, че трѣбва да се продаде мѣстото, трѣбва да рѣшимъ и какъ да се продаде; тогава въпросътъ се поставя на друга почва и ние можемъ да рѣшимъ да се продаде чрезъ наддаване или по другъ начинъ. Но принципиалниятъ въпросъ е да се рѣши, да-ли трѣбва да се продаде мѣстото или не, и г. министърътъ на туй трѣбваше да настоява, а не да ни казва, че тукъ е тържище. Има много такива общински мѣста, има турски гробища на общински мѣста, и ние знаемъ, че тѣ сж взети отъ самитѣ мери. А сега, когато Народното събрание не позволява да се продаде такова мѣсто било за училищенъ имотъ или за общината, какво става? Когато погледнешъ, слѣдъ нѣколко години по стопански, по комшийски начинъ тѣзи общински мѣста минаватъ въ рѣцѣтъ на нѣкои дребнеевци съ низки цѣни, и по този начинъ, вмѣсто да се ползува общината, ползуватъ се отдѣлни лица. Мисля, че по практиката, която прѣпорѣчва г. министърътъ, така ще стане, защото много общински мѣста ще прѣминатъ въ рѣцѣтъ на частни лица, защото по този начинъ фаворизация може да стане между двама-трима, но между едно цѣло народно прѣдставителство не може да стане такава фаворизация.

Та, казвамъ, г. министърътъ прави едно отклонение съ практиката и второ отклонение отъ правилника и конституцията. И тогава, като прошектарната комисия нѣма да гледа прошения отъ финансовъ характеръ, какво вече ѝ остава? Въпросътъ, какъ да се продаватъ меритѣ, не накърнява ни най-малко държавния бюджетъ, защото тукъ работата не се касае до опрощаване на данъци, ами се касае до съвсѣмъ друга материя, та нѣма да се нарушава бюджетътъ. И като се отнема туй право на бюджетарната комисия, да не може да се произнася по продаване мѣста и пр., по-добръ да я нѣма. Защото когато ние не можемъ да се произнасяме по такива важни въпроси, тогава защо ще засѣдава прошектарната комисия? И една отъ главнитѣ причини, г. г. народни прѣдставители, дѣто прошектарната комисия не може да се занимава съ прошения, е тази, че ни се отне възможността да работимъ. Тогава, какво ще докладваме? Ще трѣбва да докладваме само прошения за подданство. Ами че тая работа е само за двѣ-три минути; за двѣ-три минути могатъ да се докладватъ 50—60 прошения за подданство. Оттамъ-нататкъ прошектарната комисия ще си сгърне рѣцѣтъ. Тогава е по-добръ да не сжществува тя, и г. министърътъ да си присвои туй право на прошектарната комисия и на Народното събрание и да рѣшава работата, както си иска. Туй не е вече демократизъмъ — ще позволите, г. министре, въ този

случай да Ви кажа; Вие отнемате правото на единъ пълн парламентъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Вълчо Георгиевъ.

В. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Като се прѣпираме по този начинъ, ние нѣма да дойдемъ до едно заключение. Азъ мисля, че ние не трѣбва да се подчинимъ нито на щението на г. министра, нито на щението на нѣкои членове отъ прошектарната комисија, нито на този или онзи заинтересованъ отъ г. г. народнитѣ прѣдставители. Трѣбва да разгледаме, какво ни заповѣдва конституцията, какво иска правилникътъ, да се подчинимъ на тѣхъ и вземемъ едно рѣшение — стига толкова глаголюване по единъ въпросъ, който ни най-малко не заслужаваше да се третира толкова. Г. министърътъ каза: има едно рѣшение на камарата, което е взето прѣди нова година. Какво е туй рѣшение? Прошектарната комисија трѣбва да съблюдава чл. чл. 63 и 64 отъ правилника. Добрѣ, г. министре, чл. чл. 63 и 64 сж съблюдени въ настоящия случай: комисията, слѣдъ като е разгледала заявлението на жителитѣ отъ с. Добревци, е видѣла, че туй заявление е ходило въ Министерството на финанситѣ, съгласно чл. 63; Министерството на финанситѣ е дало мнѣнието си, повърнало го е назадъ въ камарата, въ прошектарната комисија, комисията го разглежда и рѣшава да удовлетвори желанието на селянитѣ. Какво имаме сега ние противно на рѣшението или на прѣдписанието на чл. чл. 63 и 64 отъ правилника? Другъ бѣше въпросътъ, ако не бѣше изпратено прошектарието въ Министерството на финанситѣ и ако това послѣдното не бѣше дало мнѣнието си; тогава то трѣбваше да се изпрати по надлеженъ редъ и се иска мнѣнието на финансовия министъръ.

Г. г. народни прѣдставители! Като се говори за чл. чл. 63 и 64, азъ ще ви напомня, че тукъ, когато сме гласували тия два члена, ние сме направили една голѣма грѣшка: между чл. чл. 63 и 64 има голѣмо противорѣчие. Чл. 63 казва, по кой начинъ комисията постѣпва съ заявленията — да ги изпраща въ министерството за мнѣние; а чл. 64 казва: ако подателятъ на заявлението не го е изпратилъ въ надлежното министерство за мнѣние, канцеларията на Народното събрание да го повърне назадъ на подателя. Туй е една аномалия въ тѣзи два члена, дѣто ние можемъ да направимъ, щото тѣзи два члена да забъркатъ главата на самитѣ хора, които подаватъ заявления въ камарата. Трѣбва да се приеме единъ редъ: или да се подаватъ заявленията направо до Народното събрание, за да знаятъ всички въ Царство България на кого трѣбва да се молятъ и кланятъ, или да се подаватъ чрѣзъ надлежното министерство. Ако г. г. министритѣ намиратъ, съгласно чл. 64, че трѣбва прѣдварително заявленията да минаватъ чрѣзъ тѣхнитѣ рѣцѣ, трѣбваше да направятъ разпореждания отъ всичкитѣ министерства до надлежнитѣ свои подчинени власти да внушатъ на населението, че заявления, отъ какъвто и да е характеръ, които ще трѣбва да се отнесатъ до Народното събрание, за да вземе то рѣшение, трѣбва да се изпращатъ направо до надлежното министерство, и тогава нѣма да ставатъ тѣзи грѣшки и нѣма да се изпращатъ заявленията до тукъ и да се връщатъ назадъ на самитѣ податели. Та, споредъ мене, чл. 64 е въ противорѣчие съ чл. 63 и нѣма никакво право на съществуване въ правилника.

По-нататъкъ, какво ни казва чл. 106 отъ конституцията? Че Народното събрание има право да получава всѣкакви прошения и жалби. Какво казва по-нататъкъ? Че тѣзи жалби, като се приематъ, да се изпращатъ въ надлежното министерство и слѣдъ туй надлежнитѣ министри даватъ мнѣнието си, по-

връщатъ ги въ комисията, комисията взема рѣшение и го прѣдставя на одобрение въ камарата. Отъ туй по-ясно нѣма. Да отиваме да се бъркаме така въ чл. 64, то значи да се бъркаме тамъ, дѣто не ни е работа, и най-малко въ настоящия случай. Азъ не мога да разбера, какво иска да каже г. министърътъ. Азъ бихъ желалъ, като единъ демократически министъръ, той да каже, че „азъ съмъ събралъ, като съмъ се силалъ на чл. 64 отъ правилника“, и ние да кажемъ, че е станала грѣшка, и да вземемъ рѣшение тѣй, както повеляватъ и конституцията, и правилникътъ.

Г-да! Сега тукъ се явява въпросъ, че мѣстото е държавно, че то е държавна собственост. Какво казватъ чл. чл. 51 и 52 отъ конституцията за държавнитѣ имоти? Че никой не може да има въ притежание държавни имоти, но отстъпването и продаването на тѣзи имоти на частни лица или на едно село или градъ, става съ рѣшението на камарата. Чл. 16 отъ закона за горитѣ — понеже тукъ се отнася за едно мѣсто, което е покрито съ малка, дребна гора, и, слѣдователно, можемъ да го отнесемъ къмъ закона за горитѣ — разрешава този въпросъ, дѣто се казва, че мѣста, които сж по-малки отъ 3.000 декара, Министерството на търговията и земледѣлието има право да ги даде на публиченъ търгъ и ги продаде на онова село, което е най-близо до такова мѣсто или въ чиято територия се намира. Добрѣ. Въ случая Министерството на финанситѣ е постѣпило тѣй. Дало е на търгъ туй мѣсто, но е получило съвсѣмъ малка цѣна, и по тази причина не е утвърдило търга. Какво става? Министерството замълчава. Онѣзи хора иматъ нужда отъ туй мѣсто, и въ случая тѣ сж направили едно много голѣмо добро на държавата, че сж подали заявление до Народното събрание, защото нѣма кой да разреша този въпросъ — чиновницитѣ по държавнитѣ имоти ни най-малко не се грижатъ за тия имоти; жителитѣ сж постѣпили по реда, както конституцията гласи, и споредъ правилника, подали сж заявление и днесъ нямъ прѣдстои да дадемъ нашето съгласие, или не. Въ туй, което сж направили селянитѣ отъ с. Добревци, нѣма никаква нередовност — то отговаря и на конституцията, и на правилника. Тогава защо да отиваме ние да пращаме тия заявления и други отъ този полъ, както и тия, които се отнасятъ до паричната частъ или до държавнитѣ имоти, до г. министра на финанситѣ? Нема г. министърътъ на финанситѣ не иска да уважи мнѣнието, което е дадено отъ него-вия прѣдшественикъ? Нека заяви явно, че мнѣнието, дадено отъ г. Саллабашева, не важи за него, да ни каже, че не важатъ за него всички дѣния на г. Саллабашева, като министъръ на финанситѣ. Безразлично е, да-ли двѣ или повече години е билъ той министъръ, защото, когато единъ министъръ отъ демократическото правителство е далъ едно мнѣние за единъ въпросъ, азъ мисля, че вториятъ, който го наслѣди, нѣма право да отива да ревизира туй мнѣние, когато то е влѣзло вече въ камарата и остава да се даде рѣшение или да се изкаже камарата по него.

Казва се, че туй мѣсто е отъ 200 декара. Самата държава, Финансовото министерство, потвърждава, че туй мѣсто е отъ 200 декара. Ама нѣмало скица. То е грѣшка на самитѣ държавни чиновници, които сж по държавнитѣ имоти, че нѣма досега снети скици на всички имоти, които държавата притежава. Но помъ единъ пътъ отъ отдѣлението за държавнитѣ имоти се потвърждава, че туй мѣсто е около 200 декара, нѣма какво да се повдига въпросъ надълго и широко за едно толкова малко мѣсто. Както казва г. Савовъ — а, мисли, и нѣкои други се изказаха въ сжщия смисълъ — намѣсто да се продаде на селото, ако то има голѣма нужда, нека му се подари, защото е отъ 200 декара, държавата нѣма да загуби

много, и то съ условие, че ще го употреби за училищни нужди. Тъ могат да го изкоренят, ако е място за нива, да го направят нива, или ако мястото е буйно и ще стане гора отъ него, да се изсече, да се обработи систематически, да се запази, и съ време да достигнат хората да иматъ една хубава училищна корийка, каквито има на много места въ България.

Г. г. народни представители! Ако — тъй, както иска г. министърътъ — всичкитъ заявления се изпращатъ до него, за да ги разглежда той или неговитъ подвѣдомствени началници, азъ мисля, че ние ще дойдемъ до едно жално, печално положение, каквото сж достигнали затъ тѣзи заявления още отъ 1903 г. и досега. Назначението на прошетарната комисия е чисто и просто да разглежда всички заявления, които постъпватъ въ Народното събрание. Министърътъ и неговитъ началници нѣматъ тази физическа възможностъ да разглеждатъ тѣзи заявления и, щомъ е така, нека пакъ слѣдваме този пътъ, който сме слѣдвали отъ 33 години време. Нека прошетарната комисия, съгласно правилника и конституцията, си извършва работата, а сега, безъ да се спираме по-нататъкъ да разискваме по това заявление, азъ мисля, че законно ще бѣде, ако ние се произнесемъ да отстъпимъ това място на с. Добреви даромъ, или по цѣната, която е прѣдвидѣна отъ комисията — 12 л. на декаръ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Теодоръ Теодоровъ.

Т. Теодоровъ: Г. г. народни представители! Каква ще бѣде съдбата на прошенията на жителитъ на с. Добреви, за да имъ се отстъпи 200 декара земя съ пари или безъ пари, е въпросъ, сравнително много по-маловаженъ отъ другия, който се възбужда по поводъ на туй прошение и на който ние вече посвѣщаваме нѣколко часа време, а именно, какъвъ трѣбва да бѣде редътъ, който занапрѣдъ ще се слѣдва въ българския парламентъ при разглеждането на този родъ прошения и въобще, още по-широко, какви трѣбва да бѣдатъ правата на тѣхъ наречената прошетарна комисия — едно съвсѣмъ не-свойствено на български езикъ название „прошетарна“, азъ бихъ казалъ „комисия за прошения“, а не „прошетарна“ — какви сж въобще нейнитъ права. Вѣрно е, че като се обърнемъ къмъ миналото, ние ще намѣримъ прецеденти като тѣзи, които се поддържатъ тукъ отъ мнозина, прецеденти, които и просителитъ сж слѣдвали, и докладчикътъ слѣдва, и комисията слѣдва. Но азъ мисля, че по този въпросъ прецедентитъ не сж достатъчни. Толкова повече, като имаме сега единъ новъ правилникъ, пообширенъ, по-обстоятелственъ, който въ много отношения туря новъ редъ, и при това по-добъръ, въ напѣтитъ занятия. Ако ние имаме единъ такъвъ правилникъ, който установява единъ редъ върху нѣщата, по-добъръ отъ прѣдшествующия, ние сме длъжни да запазимъ този новъ редъ и да не се връщаме назадъ къмъ едно минало, което ни прѣподава твърди скръбни уроци — уроци на злоупотребления, на неправди, на разхищения, които сж ставали именно по този начинъ, по който сега се поддържа, че ние трѣбва да вървимъ още занапрѣдъ.

Изобщо, азъ мисля, че правото на българскитъ граждани да подаватъ прошения въ Народното събрание, не е тъй широко, както въобще си го мислятъ у насъ хората и както практиката досега го е освѣтила. Самото Народно събрание съ какво трѣбва да се занимава е прѣдвидѣно въ чл. 105 на конституцията. Народното събрание не е едно място, дѣто всѣки може да си изпрати дерта, за да го разгледа то, не е едно място, където всѣки да се почеше, дѣто го

сърби, или да търси мехлемъ за раната, която чувствува. Не, то не е такъвъ меджлишъ, на който всичко може да се поднесе и да се разгледа. Компетенцията на Народното събрание и правата му, съ какво се занимава то, сж прѣдвидѣни въ чл. 105 на конституцията: (Чете)

„Народното събрание има:

„1. Да обсъжда законопроекти споредъ чл. 44.

„2. Да обсъжда прѣдложения за държавни займове, за уголъмяване, намаляване или туряне данъци и всѣкакви берии, а сѣщо и за разхвърлянето и за реда на събирането имъ.

„3. Да опрощава изостанали даждия и всѣкакви недобрани берии, на които прибирането се вижда невъзможно.

„4. Да обсъжда ежегодния бюджетъ на приходитъ и разходитъ.

„5. Да прѣглежда смѣткитъ за разнасяне на сумитъ, които сж назначени по бюджета.

„6. Да прѣглежда смѣткитъ на Върховната смѣтна палата, която е длъжна да му прѣдставя подробни изложения за изпълнението на бюджета.

„7. Да повдига питання за отговорността на министритъ“.

Тѣзи сж правата, които сж прѣдвидѣни за Народното събрание и, споредъ мене, изчерпателно; туй върши Народното събрание, тази му е работата, и нея като върши, тя му стига; стига да я върши добросъвестно, усърдно, както се прѣдполага, то ще изпълни достатъчно своята висока мисия и ще заслужи на отечеството и прѣдъ историята. Но, между тѣзи пунктове, е важенъ единъ пунктъ, който може да даде право на гражданитъ, да се обръщатъ, въз основа на него, къмъ Народното събрание съ прошения; той е пунктътъ 3, който казва: „Да опрощава изостанали даждия и всѣкакви недобрани берии, на които прибирането се вижда невъзможно“. Нѣма съмнѣние, че тази алинея трѣбва да се упражнява по инициативата на правителството; правителството трѣбва, по общото правило, да прави анкета, да констатира, кои даждия трѣбва да се опростятъ, кои не може да се събератъ и т. н., и да внесе прѣдложение. Но не е изключено правото на Народното събрание, понеже то се занимава съ тази работа, да се занимава и по молбата на нѣкой данѣкоплатецъ, който иска да му се опростятъ глобитъ, или който иска да му се опростятъ берийтъ, защото е немогъщъ, защото е слабъ, защото иначе ще бѣде разоренъ; той може да се обърне къмъ Народното събрание, безъ да отива въ министерството, защото, по една или друга причина, може да се е обърналъ тамъ и да сж изоставилъ безъ внимание неговото прошение, да не сж му дали ходъ. Но въ другитъ случаи не може да се дѣйствува, освѣнъ чрѣзъ законопроектъ или отъ правителството, или чрѣзъ законопроектъ, който ще се внесе по инициативата най-малко на една четвъртъ отъ народнитъ представители. Сега, истина е, че подиръ чл. 105 слѣдва чл. 106 и този чл. 106 освещава правото да се подаватъ прошения прѣдъ Народното събрание. Въ този чл. 106 е казано: „Събранieto има право да приема всѣкакви прошения и жалби и да ги прѣдава на надлежнитъ министри“. Подъ думитъ „всѣкакви прошения“, и по-посе това е въ единъ особенъ членъ, хората сж заключили, че може за всичко да се подава прошение, макаръ и да не е прѣдвидѣно въ прѣдидущия членъ, да се подаватъ тукъ прошения. Добръ, но конституцията не дава право на Народното събрание да се занимава съ тѣхъ и да ги разрѣшава окончателно, безъ да сназва другитъ правила и форми, а казва по-нататъкъ: „... всѣкакви прошения и жалби и да ги прѣдава на надлежнитъ министри“. Тукъ правото на Народното събрание е по-скоро като единъ посрѣдникъ, като една передатъчна инстанция, която

ще се занимава съ въпроса, за да го прѣпоръча на министерството, като единъ ходатай по-скоро, отколкото като една инстанция, като едно учрѣждение, което окончателно ще разрѣши жалбата и прошениято. Защо азъ имамъ право да поддържамъ туй нѣщо? Защото работитѣ, съ които се занимава Народно събрание, сж изчерпателно прѣдвидѣни въ прѣдидущия членъ и, помъ разглеждането на прошения не е отъ категорията на онѣзи, които сж прѣдвидѣни въ прѣдидущия членъ, Събранието нѣма какво да се занимава съ него. То ще прави закони и тѣзи закони ще иматъ или едно общо приложение за всички граждани, или едно приложение само за една категория граждани, или за частъ отъ страната и т. н., но то не може да се занимава съ прошенията на всѣкого одного по всички материи, за каквито дойде на ума на този човѣкъ да сезира Народното събрание. И тѣй тѣзи прошения трѣбва да ги прѣпращаме на надлежнитѣ министри.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Г. Теодоровъ! И затуй правилникътъ казва, че прошения, които се оставятъ безъ послѣдствие, не се докладватъ тукъ.

Т. Теодоровъ: Да.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Въ такъвъ случай тѣ се оставятъ безъ послѣдствие още въ комисията.

Т. Теодоровъ: Ние сме отивали въ миналото още по-нататъкъ: казвали сме, че камарата може да рѣшава всичко. Наистина, тя може да рѣшава всичко, но трѣбва да дѣйствува по известни форми и да не нарушава самата конституция, защото тогава именно ставатъ безредия и тогава намѣрватъ мѣсто злоупотребленията. Всички тѣ норми, установени въ една държава, било отъ конституцията, било отъ законитѣ, иматъ за цѣль да прѣдотвратятъ злоупотребленията. Ако вие нарушите коя и да е форма, било че вие сте Народно събрание, или правителство, винаги ще отворите вратитѣ за нѣкое злоупотребление: катъ-че-ли, когато отваряте една дупка въ една стѣна, която е прѣдзначена да не пропушта отъ тамъ нищо, да не се отвори тамъ нито мѣсто за въздухъ, нито за вода, нито за друго и пр. Номиятъ нашъ правилникъ за вътрѣшния редъ въ това отношение допълва и разяснява конституцията. Той казва въ чл. 63, че прошенията, когато постѣпятъ, ще се прѣглеждатъ отъ комисията за прошенията. Онѣзи, които сж очевидно неоснователни, ще ги оставя безъ послѣдствие, нѣма да ги докладва; онѣзи, които се намѣрятъ основателни, ще се прѣпращатъ въ надлежното министерство, за да се вземе неговото мнѣние. Много хубаво. Слѣдъ това, като чуе неговото мнѣние, какво ще направи по-нататъкъ протестарната комисия? Ще вземе своето рѣшение и туй свое рѣшение ще го доложи на Народното събрание. Туй казва чл. 63. Сега, какво може да бѣде туй рѣшение? Правилникътъ, очевидно, не може да го каже, но чл. 64 казва, че ако се удостовѣри, че прошениято не е ходило въ надлежното министерство, комисията има право да го повърне направо на просителя и даже да не се занимава съ него. Това какво значи? То значи, че нито едно прошение не може да се разгледа отъ Народното събрание, ако се не изслуша по-напрѣдъ мнѣнието на единъ министъръ, къмъ вѣдомството на когото то се отнася. Значи, туй е вече едно ограничение. И тукъ азъ спирамъ съ чл. 64; този е неговиятъ смисълъ. Освѣнтъ чл. чл. 63 и 64, има и чл. 67. Тия три члена трѣбва да се взематъ заедно, а не да се взема само единъ, споредъ удобството на оратора: на когото отърва чл. 63, на него се позовава, другъ, на когото отърва чл. 64, или чл. 67, на него се позовава. Чл. 67 казва: (Чете) „Всѣка сѣбота прѣдложенията на про-

штарната комисия се докладватъ на Събранието, което взема по тѣхъ рѣшение.

„Ако прѣдложението има законодателенъ характеръ, по него може да се вземе рѣшение само по реда, посоченъ въ глава VI на настоящия правилникъ (чл. 109 отъ конституцията).“ Значи, при разглеждането на едно прошение, което комисията мисли, че може да се уважи, трѣбва да се разрѣши въпросътъ: това прошение да-ли има законодателенъ характеръ и да-ли трѣбва да се разрѣши по законодателенъ редъ, по глава VI отъ правилника (чл. 109 отъ конституцията), или нѣма такъвъ характеръ? По всѣко едно прошение този въпросъ трѣбва да се разрѣшава отъ комисията. Ако то носи законодателенъ характеръ, тогава комисията или ще обяви това тукъ, или пъкъ тя сама ще вземе инициатива, ако желае да се внесе едно прѣдложение, подписано отъ $\frac{1}{4}$ отъ народнитѣ прѣдставители, защото трѣбва да се изпълни глава VI, респективно чл. 109 отъ конституцията, който дава право и на Народното събрание да има законодателна инициатива. Туй, което единъ министъръ не ще да внесе, $\frac{1}{4}$ отъ народнитѣ прѣдставители могатъ да замѣнятъ всецѣло този министъръ и неговата инициатива и да минатъ безъ министъръ, подъ рискъ да го докарватъ, ако той е противенъ, да си даде оставката. Ето кои сж правилата, изразени въ конституцията и въ нашия правилникъ, които сж съгласни помежду си.

Сега, въпросътъ, който ние трѣбва да разрѣшаваме въ настоящия случай и въ подобни случаи, е този: прѣдложения отъ този видъ, които иматъ за цѣль да се дадатъ на нѣкое село, на нѣкоя община 200, 300, 500, а може да бѣде и 6.000 и 8.000 декара, както е било въ минало врѣме, държавна земя, било даромъ, било срѣщу известно възнаграждение, трѣбва ли да се признае, че иматъ законодателенъ характеръ или могатъ да се докладватъ направо отъ комисията, като такива прѣдложения, които нѣматъ законодателенъ характеръ? Това е важниятъ въпросъ и съгласно съ него ние трѣбва да постѣпимъ. Азъ мисля, че за законодателния характеръ на настоящето прѣдложение не може да има споръ. Защо? Защото прѣдвидѣно е въ чл. 52 на конституцията, отстъпването на държавнитѣ земи и въобще на държавнитѣ имоти да става само съ законъ: (Чете) „Начинътъ, по който ще се отстъпватъ и залагатъ самитѣ“ — държавнитѣ — „имоти, а така сѣщо и разпорѣждането съ приходитѣ имъ, ще се опрѣдѣлятъ съ законъ“. Ние имаме нѣколко закони върху това: имаме законъ за експлоатацията и отдаването подъ наемъ държавнитѣ имоти; имаме законъ за опрѣдѣляне на границитѣ имъ; имаме законъ за продаване на маломѣрнитѣ земи; имаме законъ за горитѣ, който прѣдвижда въ единъ специаленъ членъ продажбата на маломѣрнитѣ гори. Въ случая се касае за гора отъ смѣсенъ характеръ: гора и пасбище, или търнакъ, както го казва г. Ничовъ. Държавнитѣ земи, ако сж по-малки отъ 200 декара, и общинскитѣ, ако сж по-малки отъ 100 декара, могатъ да се продадатъ, но само на публиченъ търгъ. Тѣзи сж прѣдписанията и на закона за продажбата на маломѣрнитѣ земи, и на другитѣ закони — че на търгъ само могатъ да се продаватъ държавнитѣ имоти. И много естествено, защото, ако ние изпуснемъ туй право, да ги продаваме на търгъ, а захванемъ да ги раздаваме и подаряваме, то ще отидатъ за Богъ да прости; всички ще се помъчатъ да заграбватъ и, споредъ голѣмината на влиянието си, споредъ близостта до властующитѣ, споредъ симпатия и антипатия, лична или партийна привързаностъ, ще се разрѣшаватъ въпроситѣ, нѣщо, което никой законодатель не желае да установи.

Сега, какво искатъ просителитѣ? Тѣ казватъ: ако се продаде въпросниятъ имотъ на търгъ, ние не можемъ да го купимъ, или не ще отидемъ да наддаваме, та искаме да ни го дадете по частно съгла-

шение; държавата и просителитъ да се съгласят помежду си, чрезъ посредството на Народното събрание, и да имъ го продаде, или да имъ го отстъпи безъ пари. Значи, искатъ да отстъпимъ отъ нормитъ на закона и отъ нормитъ на чл. 52 отъ конституцията, който казва, че това нѣщо ще става само съ законъ; искатъ единъ другъ законъ да се издаде, който да бѣде различенъ отъ онзи, който дѣйствува сега. Материята е отъ такова естество, че по нея има законъ, и по нея конституцията казва, че трѣбва да има законъ и по законъ трѣбва да става, а тия хора искатъ специаленъ законъ, който да дѣйствува само за тѣхъ и да се прилага само за тѣхното село. Е добръ, такъвъ законъ може да се издаде, защото има закони, които иматъ общъ характеръ, когато се отнасятъ до всички граждани, има и закони, които сж d'intérêt local, отъ мѣстенъ характеръ, има и закони, които се създаватъ отъ частни интереси, d'intérêt privé, както казва г. Мирски. Всѣко едно отстъпване на държавенъ имотъ не може да стане иначе, освѣнъ чрезъ законъ. Този законъ ще отпѣдѣли, какъ да стане отстъпването: може да стане на публиченъ търгъ, но законътъ ще го отпѣдѣли; може да се изработи и единъ законъ, който да казва така, че при резултатитъ на търга отъ продажбата на държавнитъ имоти, отъ това и това естество, отъ такава и такава голѣмина, въ такова и такова положение, ще се прѣдпочитатъ съседнитъ села или съседнитъ общини и на тѣхъ ще се даватъ, ако се съгласятъ, слѣдъ свършването на търга, да ги приематъ, а не на частни лица. Може да се направи такава заблѣжка или единъ такъвъ членъ въ закона за разпродажбата на имоти и да се гарантиратъ всичкитъ села; то ще бѣде едно законоположение, което ще бѣде и за с. Добревци, и за всички села. А като не е направено туй въ закона, може да се създаде единъ законъ за случая, прѣдъ видъ на особеността, но трѣбва да се създаде единъ законъ. Щомъ трѣбва да се създаде единъ законъ, трѣбва отъ дрѣтъ едно: или комисията ще прати това прошение, като имаше законодателенъ характеръ, въ Министерството на финанситъ, като ще прѣдостави на министра на финанситъ той да разрѣши въпроса: да-ли трѣбва да се създаде единъ законъ, съ който да се даде това мѣсто на с. Добревци по 12 л. декара, или по 6 л., или безъ пари — то е негова работа — или Народното събрание ще му го прати съ прѣпорака, да го удовлетвори по възможности. По инициативата ще излѣзе отъ тамъ. Не излѣзе ли отъ тамъ инициативата, щомъ въпросътъ е отъ такава важностъ, че г. г. народнитъ прѣдставители намѣрватъ, че трѣбва да се застъпятъ въ случая, за да поправятъ едно зло, или за да помогнатъ на едно страждуще население, нѣма, освѣнъ да дадатъ $\frac{1}{4}$ отъ тѣхъ подписитъ си за внасянето на такъвъ единъ законопроектъ, и тогава камарата може да се занимава съ такъвъ въпросъ. Но едно прошение на единъ кметъ въ едно село и единъ докладъ на прошетарната комисия не сж достатъчни, за да ангажиратъ камарата да се занимава три часа съ болкитъ на нѣкого, само защото той си е помислил, че неговото прошение може да се прокара прѣзъ Събраниято или че това ще бѣде добро за селото, безъ да мисли, да-ли туй ще бѣде добро за държавата и какво ще бѣде заради съседитъ на туй село. Този е единствениятъ правилень пѣтъ. Ако той се слѣдва, ние ще оставимъ туй прошение безъ разглеждане или ще дадемъ такъвъ ходъ не само на туй прошение, но и на другитъ прошения, които виждате по-надолу, че фигуриратъ въ списъка, поставенъ на дневенъ редъ. Ние имаме тукъ нѣколко прошения отъ такова естество. Имаме едно прошение тукъ, което иска да се вземе една мера, която се намѣрва въ с. Заногѣ, и да се даде на с. Загжжене. Не сме ние, които ще рѣшимъ тѣзи работи.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Ще обясня.

Т. Теодоровъ: Ама ще кажете, че това е справедливо. Може да е справедливо, но ние, двама или трима, го знаете, а ние, другитъ, не го знаемъ. Не може да става парламентарна анкета върху справедливостта на оплаквания, тѣжби или молби — то не влиза въ нашитъ прерогативи — нито пъкъ свѣдѣтелството на г. г. народнитъ прѣдставители отъ съответствующата околия, че знаятъ обстоятелствата тѣй или иначе, може да бѣде достатъчно основание за насъ, колкото и да сж почтени тия г. г. народни прѣдставители, да уважимъ тѣхното мнѣние и да се съобразимъ съ него. Анкета, провѣрка на жалба, на молба, да-ли тя е основателна или не, трѣбва да става отъ онѣзи учрѣждения, които ние сме създали, за да цѣрятъ всичкитъ наши болки и за да управляватъ цѣлата държава и да отговарятъ на потребноститъ не само на с. Добревци, но на цѣлата държава въ нейната съвокушностъ, въ нейната цѣлостъ, а така сѣщо и въ нейнитъ разчленения. Молбата ще отиде въ съответното министерство. Но казватъ ми: „Нема въ министерството могатъ да знаятъ работитъ така добръ, както ние ги знаемъ? Чиновницитъ тамъ не изучаватъ работитъ“. Тѣ сж длѣжни да ги изучаватъ по-добръ отъ насъ и да ги знаятъ по-добръ отъ насъ. Всѣко министерство има свой районъ на дѣйствиѣ и въ всѣко министерство има отдѣли и въ тѣхъ има по нѣколко чиновници, които се занимаватъ съ специална работа и, когато не знаятъ една работа, тѣ нѣма освѣнъ да отидатъ на мѣстото и да я изучатъ. Министерътъ на финанситъ или ще си даде мнѣнието по такива въпроси, или ще делегира човѣкъ да провѣри, или ще поиска отъ мѣстнитъ органи на администрацията да провѣрятъ и да му доложатъ обстоятелствено. Но че тѣзи чиновници не пѣли да се отнесатъ къмъ работата така безпристрастно, както ние, туй не е вѣрно, г. г. народни прѣдставители. Чиновницитъ ще отговорятъ по углавенъ редъ, ако тѣ не кажатъ всичката истина на министъра. И азъ не зная нито едно злоупотребиение, извършено само отъ нисши чиновници безъ участието на по-влиятелни и по-голѣми отъ тѣхъ лица. Само когато получатъ заповѣдь отгорѣ, че се желае туй или онуй, тогава нисшитъ чиновници отиватъ да си кривятъ душата: иначе тѣ чувствуватъ отговорността, която иматъ прѣдъ началството, което бди за тѣхнитъ дѣйствиѣ, и прѣдъ наказателния законъ и никога не се провиняватъ тѣй лесно. И да става такова нѣщо, то ще бѣде много рѣдко. А пъкъ ние, народнитъ прѣдставители, можемъ да събереме. Насъ тукъ могатъ да ни подвеждатъ нашитъ избиратели. Ние може да сме минали отъ далечъ по желѣзнопѣжната линия и да не сме си съставили правилно понятие за една гора, която може да има 400—500 или 3.000—4.000 декара. Послѣ, ние имаме тукъ една страна — село или частно лице въ нѣкои случаи — която иска. Коя е другата страна? Другата страна е държавата. Ами че ако държавата не могатъ да я защитятъ нейнитъ чиновници, та ние ли ще я защитимъ или народнитъ прѣдставители, които сж отъ мѣстото? Народнитъ прѣдставители отъ мѣстото винаги сж наклонни, по своето положение, по своитъ връзки съ избирателитъ, да даватъ повече ухо на исканията на просителитъ, били тѣ общини, села, или частни лица, отколкото да пазятъ интереситъ на държавата? И ако ние станемъ сѣдии въ тая работа на частнитъ лица, села и общини, ние ще бѣдемъ тѣхни съучастници и държавнитъ интереси не ще бѣдатъ достатъчно защитени. Затуй, който иска да бѣде разрѣшенъ въпросъ правилно и да се гарантира, че неговото гласуване тукъ нѣма да бѣде за хатъръ и нѣма да възбуди нито завистъ, нито злѣчь никѣдъ, а ще бѣде справедливо рѣшенъ, трѣбва да иска

административна анкета, за да чуемъ и другата страна, държавата, какво ще каже, и ако г. министърът на финансите, съ неговите чиновници, пожелае да продаде или прѣдаде безъ пари единъ държавенъ имотъ на ония, които го искатъ, и ние тъй сме освѣтлени, добръ, ние ще гласуваме, и въ такъвъ случай не само моралната отговорност, но и материалната и углавната отговорности сж негови, ако той, при даването на своето мнѣние, е укрилъ нѣщо отъ насъ. И не е вѣрна теорията, че министрите не отговарятъ за нашите рѣшения. Никакво рѣшение на Народното събрание не е валидно, ако не се прѣдстави на одобрение отъ държавния глава. Ако министърът, който го прѣдставя на одобрение, не каже цѣлата работа, той носи всичката отговорност, ако, разумѣва се, е зналъ обстоятелствата, които съпровождатъ туй рѣшение; ако не ги е зналъ, то е другъ въпросъ. — Тогава той носи само морална отговорност за невѣжество, за мързель, за негледане работата, за небрѣжност и т. н. Въ другия случай той носи углавна отговорност. И нашите дѣла водятъ подиръ себе си отговорност, само че не ние я носимъ, защото ние сме едно колективно учрѣждение, суверенно, и, слѣдователно, ние не можемъ да бѣдемъ подведени подъ углавна отговорностъ сжко тъй, както другиятъ суверенъ — държавниятъ глава — не може да бѣде подведенъ подъ углавна отговорност, но и ние, и той носимъ морална отговорност за всичко онова, което вършимъ.

И тъй моето заключение е, че настоящето Народно събрание ще даде единъ много добъръ примѣръ за слѣждане за въ бѣдѣ и ще въведе единъ по-голямъ редъ при разглежданията на прошенията, ако се държи о тази практика, която вече единъ път — както чувамъ сега; азъ не съмъ билъ въ туй засѣдание — тя е била приета въ едно отъ минатите засѣдания — а именно, прошенията отъ този родъ, които, безспорно, иматъ законодателенъ характеръ, да се пращатъ на министра на финансите, за да ги внесе той като законодателни прѣдложения, ако не се намѣри народенъ прѣдставителъ, който да ги внесе, а пъкъ прошетарната комисија да внесе направо отъ себе си за удовлетворение само такива прошения, за рѣшението на които нѣма нужда отъ законъ. Кои сж тѣ? Това е една материя доста мъчна, за да я опрѣдѣлимъ, и понеже виждамъ, че 20-ти минути сж изчерпани, не желая да се впускамъ въ нея, защото не е нужно сега да се разисква; при други прошения — може-би. Ето, напр., ще дойде слѣдующето прошение, него можемъ да разгледаме, нѣма нужда отъ законодателно прѣдложение, защото се касае за опрощаване на известна сума. Това е въ правото на Народното събрание: ако министърътъ си е далъ съгласието, ние можемъ да опростимъ тая сума, но, казвамъ, ако си е далъ той съгласието, ако е станала анкета, която трѣбва да се иска; въ всѣки случай, министърътъ трѣбва да си тури тамъ подписа, за да може да отговаря. Въ случай, обаче, когато министърът, който седи тамъ, на масата, ви каже, че той е сюрпризиранъ съ въпроса и че не желае да носи отговорността, нѣма за какво да се занимаваме. Че другъ нѣкой министъръ, неговъ прѣдшественникъ, макаръ, ако ще би отъ сѣция кабинетъ или другъ отъ другъ кабинетъ, напр., г. Паяковъ, си билъ далъ мнѣнието, това не е задължително за него; той има право, сжко като насъ, да каже: азъ съ моя прѣстъ искамъ да похвана, да видя тъй ли е работата или не; азъ искамъ да се освѣтля, защото азъ ще нося отговорностъ. Въ никой демократически парламентъ нѣма да се дебатира, когато единъ съотвѣтенъ министъръ каже: „Азъ съмъ сюрпризиранъ съ въпроса, искамъ да го проуча“; камарата ще прѣстане да разисква, освѣтъ, ако иска да бламира министра.

Ето защо азъ заключавамъ, че това прошение трѣбва да се прѣпрати въ Министерството на финансите; по сѣщия начинъ — като се направи по-трѣбното — трѣбва да се постигнатъ съ всички прошения отъ този родъ, а тукъ ще разглеждаме само прошения за опрощаване на данѣци, глоби и т. н. отъ бѣдни и несъстоятелни данѣкоплатци. Това можемъ да направимъ. Азъ не знаа даже, напр., гласуванията за пенсиятъ, които се даватъ за заслуги, които гласуванията ставаха тукъ по прошения, доколко тѣ сж законни и умѣстни. Пенсия сжко така не може да се даде на едно лице, освѣтъ съ единъ законъ. Ако законътъ не му дава пенсия, това може да стане съ единъ специаленъ законъ за лицето, но то става пакъ съ законъ, защото, по конституцията и пенсиятъ се раздаватъ само по законъ. А по прѣдложение на прошетарната комисија, защото нѣкое лице се е ударило по гърдитъ, па си наброило заслугитъ и си пратило удостовѣрението, да му се признаятъ заслугитъ и да му се дава пенсия, това никѣдъ не се практикува и не би трѣбвало и у насъ да се практикува. Обаче, по една порочна практика, която ни коштува доста скъпо, и днесъ се прави.

Има и други случаи, но казахъ, че не искамъ да се занимавамъ съ тѣхъ. Моето мнѣние е това, което изложихъ. Допущамъ, че, може-би, тѣзи селяни иматъ нужда отъ гората и трѣбва да имъ се даде, но нека имъ се даде по надлежния редъ.

Д. Мишевъ: Да се помоли комисията да прѣпрати това прошение на г. министра и той да внесе по законодателенъ редъ прѣдложение.

Отъ мнозинството: Г. докладчикъ! Оттеглете прошениято.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Освѣтли се работата, отказвамъ се отъ думата.

С. Бабаджановъ: Най-умѣстно е, всички прошения да вървятъ по този редъ; нѣма защо да си губимъ времето.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ А. Ляпчевъ: Г. г. народни прѣдставители! За трети или четвърти пътъ вземамъ думата по този въпросъ. Въ заключение, нека бѣде това послѣдното ми вземане на думата.

Единъ пътъ има само: да слѣдваме нашия редъ. Ако тѣзи прошения бѣха изпратени въ Министерството на финансите, които го засѣгатъ, може-би, досега щѣха да добиятъ нѣкакъвъ резултатъ. За тѣзи, които сж тукъ, азъ ви давамъ обѣщание, ако ги прѣпратите тамъ, ще взема най-бързи мѣрки, за да ги проуча, и това, което заслужава да се внесе, да се оформи, ще се внесе и оформи.

Д. Мишевъ: Добръ, още сега въ тази сесия.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стефанъ Рожевъ.

С. Рожевъ: Отказвамъ се.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

С. Бабаджановъ: Г. прѣдседателю! Ако докладчикътъ се съгласи да оттегли прошенията, защо ще разискваме?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Нека си кажатъ думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. докладчикътъ не заявява, че ги оттегля.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Нека г. Сидеровъ каже своята дума и тогава азъ ще кажа моята.

Н. Сидеровъ: Г-да! Наистина, много се говори, но не дѣйте се сърди, защото съ този въпросъ ще разрѣшимъ всичкитъ други шестъ по-надолу, затова заслужава да се говори по-надълго. Другитъ петъ или шестъ прошения сж сѣ отъ единъ и сжщи характеръ: продажба на засми. Една грѣшка има, която, споредъ мене, стана причина да се говори толкова. То е, че прошетарната комисиия не е изпълнила едно прѣдписаніе на правилника; може да е нѣмала врѣме, не зная, но тя не е изпълнила формата. Чл. 66 разпорежда, че тази таблица, която днесъ се раздаде отъ прошетарната комисиия, трѣбва да се раздаде въ едно отъ най-близкитъ засѣдания и то, най-малко, въ вчерашното, тѣй, както това става за прѣдложенията и, всички доклади на комисиитъ. Сега прошетарната комисиия ни дава шестъ или 10 случая отъ такава сложна материя; има хора да се интересуватъ, които искатъ да проучатъ въпроситъ: кой е този, който иска пенсия, кои сж селата, напр., които искатъ да имъ се отстъпятъ совати или пасбища. А това не може да стане. Азъ си спомнямъ много хубаво случая, който даде поводъ да се тури това постановление въ правилника, и много право постъпихме. Въ 1908 г., ако се не лъжа, бѣхме изненадани съ едно прошение, съ което г-жа Вѣлинова искаше пенсия; имаше още единъ-два други случая, и тѣ дадоха поводъ да туримъ това постановление въ правилника: прошетарната комисиия да не може така да ни изненадва.

Н. Мирски: Други работи дадоха поводъ.

Н. Сидеровъ: Ето кждѣ с грѣшката. Прошетарната комисиия може да се извинява, както ще, но тя не е изпълнила онова, което пише правилникътъ — рѣшенията на комисиията да бждатъ раздадени единъ денъ прѣди да се разглеждатъ.

Д-ръ Е. Разпоповъ: Не комисиията, а канцеларията раздава докладитъ.

Н. Сидеровъ: Въ правилника се казва, че се раздаватъ печатни доклади на прошетарната комисиия. Така че, по този въпросъ ще кажа, какво тая форма на правилника не е изпълнена и прошенията не могатъ да се разглеждатъ сега отъ Събранието, а могатъ да се разглеждатъ въ едно отъ послѣдующитъ засѣдания. Прѣстѣпите ли и кажете, че може да се разглежда въпросътъ, г. министърътъ на финанситъ е правъ, като казва, че е изненаданъ. Вѣрно е, че ние рѣшаваме, както каза г. Теодоровъ, но тамъ оня, който разполага съ паритъ на ковчега, той трѣбва да каже. Конкретно, за случая, защо е нужно на г. финансовия министъръ да му пратите тази прѣписка да я види? Та вие, прѣди всичко, вижте, че тамъ се говори, какво самото мѣсто служило за пасбище на нѣколко села и обърнете внимание, че селото иска да го купи. Ще направимъ единъ видъ продажба. Ами че, може-би, въ интереса на държавата е други да дойдатъ да искатъ да го купятъ на по-голяма цѣна. Това г. министърътъ на финанситъ ще го изучи. Ние питаемъ г. докладчика и тѣзи, които стоятъ най-близко до работата, да ни кажатъ, колко декара е мѣстото, и не могатъ да ни кажатъ. Казватъ около 200 декара — не ги знаятъ точно. Тогава, какво продава държавата, какво ще отстъпи? Ами,

ако е вѣрно, че мѣстото е 200 декара, може ли да се загради съ четири граници, така, както финансовиятъ началникъ казва. Това може ли да бжде? Въ това мѣсто нѣма такъвъ землевладѣлецъ съ 200—300 декара, тамъ имотитъ сж дребни; какъ така, тогава, 200 декара мѣсто да се огражда съ четири граници, както казва финансовиятъ началникъ? Непрѣмѣнно въ него има разни ивици и т. н. Ето тѣзи сж въпроситъ, които финансовиятъ министъръ трѣбва да проучи; такъвъ е редътъ, както той самъ обѣща, и тогава ще се вземе рѣшение; да-ли отъ Събранието и да-ли съ законодателно рѣшение ще стане — този въпросъ е послѣщенъ. Инакъ, ние ще направимъ грѣшка, както сж правили по-първитъ камари и както направихме ние по-миналата година съ с. Порязъ. Затова съмъ на мнѣние да не вземемъ никакво рѣшение, по това прошение, защото че бжде прѣбързано. Правилникътъ задължава комисиията да изложи накратко съдържанието на молбата. Тукъ азъ не виждамъ мѣстото колко декара е. Иска да му се отстъпи пасбище. Колко декара? Азъ не виждамъ тукъ, колко декара. Дѣ е прѣчката да посочи комисиията, че той иска 200 декара? Има хора, които ще се заинтересуватъ, ще провѣрятъ: възможно е просителътъ да ни лъже, да ни заблуждава. И тая форма не е изпълнена.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Мирски, стариятъ законодатель, намира, че нито едно прошение не може да се разглежда направо отъ Народното събрание; че за всѣко едно прошение, което постѣпи тукъ, трѣбва да се събере комисиия отъ 21 члена и да го изпрати на надлежния министъръ, защото — по-нататъкъ свършва, това казваха конституцията.

Г. Теодоровъ пъкъ стои на друго гледище — той не е съгласенъ съ туй. Той казва: има прошения, които ние трѣбва да разглеждаме, въпрѣки това прѣдписаніе на конституцията, а именно, по онѣзи прошения, които, по законитъ, не сж могли да се разглеждатъ или сж могли да се разглеждатъ, но респективниятъ министъръ не е удовлетворилъ прощата на лицето, послѣдното има право да се отнесе до Народното събрание и да каже: „Азъ искахъ отъ министра това и това. Моето искане бѣше законно. Ето ви и доказателства — както изисква даже и правилникътъ — че съмъ ходилъ при министра, но той не ме удовлетвори. Моля ви, г. г. народни прѣдставители, вие изслушайте молбата ми и, ако е законна, удовлетворете я“. Това казва пъкъ г. Теодоровъ. Той казва още, че туй се отнася не за всѣко прошение — както мисли г. Мирски, — но прави едно изключение. Стѣтъ туй взе да тълкува чл. чл. 63 и 66 отъ правилника, въ свѣзка съ чл. 67, и каза: „Само онѣзи прошения, които сж отъ законодателенъ характеръ, можемъ да разглеждаме по онзи редъ, който е прѣдписанъ въ глава VI на правилника“. И какво излиза, г. г. народни прѣдставители? Като че прѣзъ 32-тъ години, откакъ сжществува България, г. Мирски, не е участвувалъ въ IV-то обикновено Народно събрание; като че и г. Теодоровъ не е участвувалъ въ нѣколко Народни събрания, и като че-ли въ онова врѣме даже, когато народняцитъ сж управлявали, прошения тукъ, въ тая камара, не сж се разглеждали. Не е истина, г-да. Г. Мирски! Не е истина, че тукъ сж получавани прошения, които сж прѣпращани отъ Народното събрание само по единъ каналъ. Това отъ една страна.

Отъ друга страна, г. г. народни прѣдставители, комисиията е изпълнила своя дългъ. Ние имаме една резолюция на Народното събрание отъ 6 ноември. Тая резолюция казва: старитъ прошения да се изпратятъ на надлежния министъръ. Ние, като раз-

глеждахме този въпрос, рѣшихме тъй: кои прошения да се изпратятъ? Които иматъ мнѣнието на министра — защото тамъ не е ясно. Щомъ имаме едно мнѣние на единъ министъръ, ние считаме за целѣно да пращаме папОВО тия книжа на другъ министъръ, да дава нѣкъ той своето мнѣние: хората и безъ това сж чакали три, четири, петъ години и повече. Отъ друга страна, правъ е г. Ляпчевъ, който сега е министъръ на финанситѣ, да каже: „Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще отговарямъ единъ день. Защото азъ сподѣлямъ мнѣнието на г. Теодорова, че когато ние приемаме нѣщо, то, слѣдъ като се подпише указътъ отъ царя, слѣдъ като се обнародва въ „Държавенъ вѣстникъ“, респективниятъ министъръ все таки отговаря, ако той не се е противопоставилъ при разрѣшението на въпроса и е билъ съгласенъ съ камарата; щомъ не е билъ съгласенъ и се е противопоставилъ, не отговаря, по щомъ е мълчалъ, той отговаря“. Правъ е г. министърътъ да каже още: „Азъ разбирамъ тази резолюция на Събранието отъ 6 ноември, въ смисълъ, че всички прошения, макаръ по-стари, макаръ да иматъ мнѣнието на другитѣ министри, трѣбва да ми се изпратятъ наново“.

Като разбирамъ това така, и като вземамъ актъ отъ думитѣ на г. министра, че като му върнемъ прошенията, ще ги изпрати въ течение на една недѣля, азъ се съгласявамъ да оттегля прошенията на с. с. Добревици и Загжжане и да му ги изпратимъ.

Колкото се отнася до прошенията на Ефтимъ Филиповичъ, не съмъ съгласенъ и ето защо . . .

Д. Мишевъ: То не е прѣдметъ на разглеждане.

Г. Гроздановъ: Добръ. — Тогава, оттеглямъ това прошение, за да се изпрати на г. министра, който направи декларация, че до идущата недѣля, ще го повърне тукъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Евстратиевъ Гешовъ.

И. Гешовъ: Щомъ г. докладчикътъ оттегля това прошение, азъ нѣма да говоря по тоя въпросъ.

Само едно бихъ желалъ да забѣлѣжа на почитаемото Събрание. Мнозина отъ тѣзи, които слѣдятъ чуждитѣ вѣстници, трѣбва да сж забѣлѣжили, че въ чуждитѣ събрания почти никакъ нѣма разисквания по прошения. Защо е това, г. г. народни прѣдставители? Защото, при всичко че и въ другитѣ страли опѣняватъ голѣмата важностъ на правото на прошения, гледатъ на тия прошения като на работи, съ които трѣбва да се занимаватъ министритѣ. И затова въ парламентитѣ на другитѣ страни, като, напр., въ Франция, има слѣдующето нѣщо. Въ правилницитѣ на двѣтѣ законодателни тѣла, на камарата и на сената, е казано, че прошетарната комисиия прѣглежда прошенията и прави една таблица отъ тѣхъ, такава, каквато е прѣдвидѣна и въ чл. 66 отъ нашия вжтрѣшенъ правилникъ, каквато и днесъ имаме за тѣзи прошения. Обаче докладчикътъ не излиза на трибуната съ тази таблица, а послѣдната се оставя пѣлъ мѣсець на разположението на народнитѣ прѣдставители — или на сенаторитѣ, ако е въ сената — и ако нѣкой депутатъ или нѣкой сенаторъ иска да повдигне въпросъ по нѣкое отъ тѣзи прошения, той прави прѣдложение, и тогава само се разглежда прошениято въ камарата или въ сената. Обикновено тѣзи прошения или се оставятъ безъ послѣдствие, или се изпращатъ на министритѣ, които сж длѣжни вжтрѣ въ 6 мѣсеци да отговарятъ, какво сж направили съ тия прошения; тоя тѣхенъ отговоръ се забѣлѣзва на послѣдната графа на тия таблици, за да го знаятъ народнитѣ прѣдставители, и тогава, ако нѣкой народенъ прѣдставителъ не е съгласенъ съ рѣшението на министра, той може вече да повдигне въпроса съ интерпелация и, въ краенъ

случай, да прѣдложи да се бламира министърътъ. Слѣдователно, има санкция и за такива министри, които не изпълняватъ желанието на народнитѣ прѣдставители. Този въпросъ не е оставенъ безъ санкция, както нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители искаха да кажатъ — както чухъ и тукъ задъ мене да казватъ — че, ако тия прошения се пращатъ на министритѣ, послѣднитѣ могатъ нищо да не направятъ, и тогава, въобще, правото на прошения се осуetyава.

Азъ счетохъ за нужно да ви забѣлѣжа това, г. г. народни прѣдставители, като по въпроса съмъ съвършено съгласенъ съ прѣдложението на г. министра — който ни даде вече обѣщание, че ще се занимае съ тѣзи въпроси — и съ прѣдложението на г. докладчика на комисиията, който оттегли своето първоначално прѣдложение и сега, и той е съгласенъ, тия двѣ прошения да се изпратятъ на г. министра.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: Ако г. докладчикътъ оттегли всичкитѣ си проекти на рѣшения, тогава нѣма да вземамъ думата. Иначе, ще искамъ думата.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Не мога да оттегля всички прошения — прошенията на Ефтимъ Филиповичъ не съмъ оттегилъ.

Н. Мирски: Тогава, ще говоримъ по него.

Министъръ А. Ляпчевъ: И то е отъ това естество.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Азъ ще Ви кажа, г. министри, и вѣрвамъ, ще се съгласите съ мене.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Комисиията щѣше да постѣпи по-хубаво, ако бѣше се съобразила точно съ рѣшението на Събранието . . .

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Тя се е съобразила.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: . . . въ което е казано: „Да докладва на събранието рѣшенията си по ония прошения, които подлежатъ на докладъ прѣдъ него по чл. 64 отъ правилника, а другитѣ стари прошения да се прѣпратятъ въ надлежното министерство“. Въ такъвъ случай нѣмаше да изгубимъ толкова врѣме.

Слѣдъа прошенията на Евтима Филиповичъ.

Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители. Ефтимъ Филиповичъ е билъ пенсионеръ — получавалъ е поборническа пенсия отъ 480 л. Въ 1902 г., когато е правена ревизия по закона за подобрене положението на поборницитѣ и опѣлченитѣ, тая негова пенсия е била отнета затова, защото се е намѣрило, че той не е ималъ качества на поборникъ и опѣлченецъ. Тия дѣйствия на пенсионния свѣтъ — защото той бѣше компетентенъ да разрѣшава опѣлченскитѣ и поборническитѣ пенсии — Филиповичъ е обжалвалъ прѣдъ надлежния апелативенъ съдъ. Апелативниятъ съдъ и касационниятъ въ послѣдствие — както това се вижда отъ прѣписката — сж оставили това негово искане безъ послѣдствие. Като считалъ себе си правъ, като считалъ себе си поборникъ и опѣлченецъ, той събралъ своитѣ доказателства, и прѣзъ 1907 и 1908 г. е подалъ 3—4 заявления въ Народното събрание — па и сега даже има едно ново отъ миналата година — съ които иска да му се признае правото на такъвъ и да му се даде народна пенсия,

Комисията взе прѣдъ видъ, че отъ даннитѣ въ дѣлото, отъ книгата, се вижда, че той е ходилъ до надлежнитѣ мѣста — така, както иска и правилникътъ — обърналъ се е тамъ, искалъ е пенсия, но законитѣ на страната не сѣ му давали право, затова и респективнитѣ съдебни и административни власти, пенсионниятъ свѣтъ, като не сѣ могли да постъпятъ друго-яче, оставили сѣ жалбата му безъ послѣдствие; слѣдъ туй, като е намѣрилъ, че неговото право може да се осъществи отъ Народното събрание, обърналъ се е къмъ насъ.

Комисията имаше прѣдъ видъ и документитѣ, които той е прѣдставилъ — има едно свидѣтелство съ своитѣ печати отъ майоръ Челяева, който е билъ командиръ на I-та опълченска дружина, подъ № 2.641 отъ 17 августъ 1879 г., отъ което се вижда, че той е билъ опълченецъ въ I-та опълченска дружина: (Чете) „Евтимъ Филиповичъ, родомъ отъ Рѣсенъ, Охридско — така се казва тукъ — е вземалъ участие въ нѣколко сражения при Шипка, при „Стара Загора“. Но, по закона за подобрене положението на поборницитѣ и опълченцитѣ, изисква се, щото да се вижда, че той е билъ уволенъ тогава, когато сѣ били разпрѣснати опълченцитѣ, а това не се вижда отъ книгата и затуй респективнитѣ съдебни и административни власти не сѣ му дали пенсия. Обаче ние, комисията, виждаме, че той дѣйствително е билъ опълченецъ, сражавалъ се е за България. Отъ друга страна, виждаме и други документи. Има единъ документъ отъ варненски граждани, чиито подписи сѣ завѣрени отъ градската община, а слѣдъ туй сѣ завѣрени и отъ надлежния нотариусъ — това е станало още на 25 юний 1898 г. — отъ който документъ се вижда, че този човѣкъ е вземалъ участие и въ възстанието при Дръновския манастиръ. Има и друго едно свидѣтелство отъ търновскитѣ граждани, съобразно точно споредъ прѣдписанията на чл. 21, буква д, чл. 3, пунктъ пети отъ закона за подобрене положението на поборницитѣ и опълченцитѣ, съ които членове се иска да се събератъ извѣстни власти, административни и училищни, и да го припознаятъ за поборникъ. Такова свидѣтелство има. Той е признатъ и за поборникъ, защото е участвувалъ въ възстанието при Дръновския манастиръ въ 1876 г. Това свидѣтелство е отъ 22 февруарий 1908 г. Комисията, като взе прѣдъ видъ всичко това, намѣри, че той човѣкъ дѣйствително е вземалъ участие по освобождението на България, и рѣши да му се даде 40 л. мѣсечна пенсия. Сжщо и министерството, като излага всички тия нѣща — какъ той е ходилъ по сѣдилища, какъ е изгубилъ своето право — намира, че дѣйствително му се полага такава пенсия и казва да му се даде 480 л. годишна пенсия. Това мнѣние е отъ 19 ноември 1908 г.; подписано е отъ г. министръ Саллабашева.

Г. Шиваровъ: А сегашниятъ министръ на финанситѣ съгласенъ ли е?

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Та, комисията намѣри, г. г. народни прѣдставители, че дѣйствително на този човѣкъ се полага една помощ на стари години, и рѣши: да се отпусне на Евтима Трайчевъ Филиповичъ, родомъ отъ Рѣсенъ, Македония, живущъ въ София, за заслугитѣ му, принесени по освобождението на България, 40 л. мѣсечна народна пенсия.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на финанситѣ.

Министръ А. Ляпчевъ: Г. докладчикътъ пристѣпилъ къмъ докладването на това прошение, тъй като единъ отъ ораторитѣ забѣлѣжи, че ония прошения, които не сѣ отъ законодателенъ характеръ, биха могли още да се разглеждатъ. По моето разби-

ране, и това рѣшение е отъ законодателенъ характеръ; и е такова, което ангажира хазната, щомъ отпускатъ пенсия, било само по 40 л. на мѣсецъ, било по 4.000 л. на година. Ето защо, азъ съмъ длъженъ да помоля народното прѣдставителство да съчете, че и въ тоя конкретенъ случай, е нужна процедурата, която се прие за другитѣ прошения, и да се знае единъжъ-завинаги, че всѣждѣ, кждѣто се ангажира хазната, трѣбва законъ; нека и за случая надлежниятъ министръ — въ случая азъ, министрътъ на финанситѣ — проучи работата и да внесе законопроектъ. И не е само г. Евтимъ Филиповичъ — мойтъ кумецъ, въ добавѣтъ — ами трѣбва да има мнозина такива, които ще искатъ народна пенсия и за които въпросътъ ще трѣбва да се проучи и да се внесе законопроектъ.

Това имамъ да кажа.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Какво е Вашето мнѣние, г. министре?

Министръ А. Ляпчевъ: Моето мнѣние е, че прошеянето трѣбва да отиде въ министерството на общо основание.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Г. г. народни прѣдставители! Понеже г. министрътъ заяви, че прошеянето даже му е кумецъ, то азъ се съгласявамъ и това прошение да му изпратимъ въ министерството, като имамъ прѣдъ видъ декларацията, която той направи, че въ най-скоро врѣме ще се повърнатъ тукъ, въ Събранието, всички прошения, които ще му изпратимъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Слѣдователно, нѣма какво да разискваме по това прошение. Г. Гроздановъ! Моля, докладвайте прошеянето на жителитѣ на с. Загжжене.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Оттеглихъ и него.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Тогава, слѣдва прошеянето на жителитѣ на Кюстендилъ.

Докладчикъ Г. Гроздановъ: Не съмъ азъ докладчикъ по него. Азъ нѣмамъ други прошения.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Добри Митовъ, докладчикътъ по това прошение.

Н. Мирски: Азъ оставамъ за другъ пътъ да дамъ отговоръ на г. г. Разпопова и Грозданова.

Г. Гроздановъ: Дотогава ще забравимъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще ви докладвамъ едно прошение, горѣдолу отъ сжщия характеръ.

Министръ А. Ляпчевъ: Въпросътъ е прѣдрѣшенъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Мнѣнието на министерството е много ясно дадено; то е противъ заявлението на кюстендилци. И азъ като прочета заявлението на кюстендилци и мнѣнието на министерството, г. министрътъ нѣма, освѣтъ да каже своето мнѣние, Събранието да вземе едно окончателно рѣшение, въ смисълъ да или не, и да свършимъ тази работа.

Ц. Мисловъ: Взе се общо рѣшение. Не бива да правимъ изключение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Прѣдъ видъ рѣшението на Народното събрание, и прѣдъ

видъ направеното сега изявление отъ Вашия другаръ, че оттегля прошенията отъ сѣщия характеръ, въпросътъ е свършенъ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Отъ свѣдѣнията, които имамъ, г. министре, виждамъ, че кюстендилци иматъ една належаща нужда отъ това мѣсто за постройка на училище. Азъ ще Ви помоля, ако може, тоже и по това прошение на кюстендилци часъ по-скоро да се взематъ мѣрки, да не остава, за да може още въ тая сесия да се докладва прошенieto и да се вземе подходяще рѣшение.

Министъръ А. Ляпчевъ: Щомъ го пратите отъ тукъ направо въ министерството, добръ.

Докладчикъ Д. Митовъ: Да не остане за догодина.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Рашевъ! Прошенията, които имате да докладвате, сѣ тоже отъ сѣщия характеръ.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Не.

Министъръ А. Ляпчевъ: Тѣ сѣ отъ сѣщия характеръ, напр., прошенieto на Ангела Димитровъ.

Докладчикъ Д. Рашевъ: То е отъ другъ характеръ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Той иска земя за обработване.

Министъръ А. Ляпчевъ: Значи, отъ сѣщия характеръ е.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Прошенieto на Ангела Димитровъ е пращано въ министерството, и Вие сте дали мнѣние да му се отпусне 25 декара земя.

Министъръ А. Ляпчевъ: Азъ самъ ще ви внеса законопроектъ — на-ли казахме?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Алекси Ангеловъ, като докладчикъ по двѣ прошения: отъ жителитѣ на с. с. Прогорѣлецъ и Дългодѣлци, и на с. Воеводово.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Тѣ сѣ отъ сѣщия характеръ, затова нѣма да ги докладвамъ; оттеглямъ ги, за да бѣдатъ изпратени въ Министерството на финанситѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Слѣдователно, Вие ще докладвате прошенията за подданство.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Г. г. народни прѣдставители! Имамъ да ви докладвамъ три прошения за подданство.

Нѣкой си Самуилъ Орбанъ, отъ с. Тетово, Русенско, е подалъ прошение до г. министра на правосъдието, съ което иска да се признае за български подданикъ по натурализация.

Т. Ноевъ: Какво е занятieto му?

Докладчикъ А. Ангеловъ: Воденичаръ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да, недѣйте се обръща съ питания, прѣди да чуете г. докладчика какво ще каже.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Прѣдставилъ е всички документи, каквито се искатъ отъ специалния законъ за българското подданство, отъ които се вижда, че той е живѣлъ въ България повече отъ 10 години;

че е мелничаръ — притежава своя моторна мелница въ селото; че е прѣкаралъ всичкото си врѣме досега въ с. Тетово; жененъ е и има четири дѣца; билъ е досега ромѣнски подданикъ.

Министерството на правосъдието, като е провѣрило всички тѣзи негови документи, като е констатира, че той е внесълъ надлежната такса отъ 300 л. — което се доказва отъ документитѣ, приложени къмъ прошенieto му — прѣпраща прошенieto въ Народното събрание съ слѣдующето рѣшение: „Приема се за български подданикъ Самуилъ С. Орбанъ, роденъ на 23 септемврий 1864 г. въ Букурещъ, по народностъ ромѣнецъ — писано е ромѣнецъ, но той е маджаринъ; това е вѣрното — „съ калвиново вѣроизповѣдание, бивши ромѣнски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Тетово, Русенска околия, мелничаръ на брашно, жененъ, съ четири малолѣтни дѣца: Валтеръ, Артуръ, Елеонора и Бланка.“

Комисията, като провѣри всички, прѣдставени къмъ неговата просба книжа, и се удостовѣри, че той е удовлетвори,лъ напълно изискванията на закона за българското подданство, взе рѣшение: да се признае за български подданикъ поменатиятъ Самуилъ С. Орбанъ, както казахме, роденъ на 23 септемврий 1864 г. въ Букурещъ, по народностъ маджаринъ, вѣроизповѣдание калвиново, бившъ ромѣнски подданикъ, установенъ на постоянно мѣстожителство въ с. Тетово, Русенска околия, по занятие мелничаръ и пр.

А. Стамболийски: Живъ ли е? (Смѣхъ)

Докладчикъ А. Ангеловъ: Живъ е, г-да.

А. Стамболийски: Защото по-напрѣдъ щѣхме да приемемъ за български подданикъ едно умрѣло лице.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Моля Народното събрание да приеме това рѣшение на комисията.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сѣ съгласни да се приеме рѣшенieto на прошетарната комисия, докладвано сега отъ г. докладчика, съ което да се одобри прѣдложенieto на г. министра на правосъдието за приемането за български подданикъ Самуила С. Орбанъ, роденъ на 23 септемврий 1864 г. въ Букурещъ, живущъ понастоящемъ въ с. Тетово, Русенска околия, да си вдигнатъ рѣката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Слѣдва друго прошение — прошенieto на Франца Фридрихъ, чехъ. Той така сѣщо е подалъ прошение до г. министра на правосъдието, съ което моли да бѣде признатъ за български подданикъ по натурализация. Прѣдставилъ е нужнитѣ книжа. Има едно удостовѣрение отъ Министерството на търговията и земледѣлието, отъ което се установява, че този човѣкъ е билъ непрѣкъснато на служба по това министерство, по-рано като учител-градинарь въ държавното земледѣлско училище въ Татаръ-Пазарджикъ, а послѣ като управителъ на държавния овощенъ разсадникъ въ Панагюрище; понастоящемъ е тоже градинарь въ Панагюрище. Проживѣлъ е въ България на служба повече отъ 10 години, прѣдставилъ е свидѣтелство за своето рождение, внесълъ е слѣдующата се, споредъ закона, такса отъ 300 л.

Министерството на правосъдието внесе неговото прошение въ Народното събрание съ слѣдното рѣшение: (Чете) „Приема се за български подданикъ Францъ Фридрихъ, роденъ на 1 май 1873 г., въ с. Костелецъ, надъ Орепа (Австрия), по народностъ чехъ, бившъ австро-унгарски подданикъ, управителъ на

държавния разсадникъ въ Панагюрище; жененъ за Варвара Масапустова, съ петъ малолѣтни дѣца" — поменаватъ се и тѣхнитѣ имена.

Комисията, като провѣри тоже всички прѣдстави- вени къмъ прошеніето книжа на този просителъ, Францъ Фридрихъ, намира, че тѣ дѣйствително уста- новяватъ неговото право по закона за българското подданство, който му дава това право да бѣде приетъ отъ Народното събрание за български подданикъ. За- това, отъ страна на комисията, азъ моля народното прѣдставителство да се съгласи да приеме прѣдло- женіето на г. министра на правосѣдието и приеме за български подданикъ поменатия Францъ Фри- дрихъ.

К. Мирски: Г. докладчикъ! Прочетете прѣдложе- ніето, за да не се затруднява г. прѣдседателъ.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Азъ го прочетохъ.

К. Мирски: Тогава, да не го повтаря г. прѣдседа- телъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да одобрятъ рѣшеніето на прошетарната комисия, докладвано отъ г. докладчика, съ което се е рѣшило да се одобри прѣдложението на г. министра на пра- восѣдието за приемане за български подданикъ Франца Фридрихъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозин- ство) Събранието приема.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Третото прошение е по- дадено отъ г-жа Атина Анастасъ Хлоидисъ, отъ Пловдивъ. Тази госпожа е подала заявление до г. ми- нистра на правосѣдието и моли да бѣде призната за българска подданица по натурализация въ българ- ската държава. Прѣдставила е нужнитѣ документи, отъ които се удостоверява, че тя отъ 14 години живѣе въ Пловдивъ, била е грѣцка подданица и по-рано е имала име Мица Кафа, обаче, като се оженила за единъ грѣкъ, прѣкръстила се е и е взела името Атина и прѣкора на съпруга си; съпругътъ е починалъ; дѣца нѣма. Прѣдставила е въ Министерството на правосѣдието документи, съ които установява своето състояние — състоянието ѝ е това, че тя живѣе отъ имотитѣ, които е наслѣдила отъ покойния си мъжъ — и за своето примѣрно поведение.

Министерството на правосѣдието на основание тия книжа е прѣпратило прошеніето ѝ въ Народното събрание съ прѣдложение, което има слѣдующето съдържание: (Чете) „Приема се за българска под- даница Атина Анастасъ Хлоидисъ, родена на 19 яну- арий 1878 въ Виена, Австрия, по народностъ нѣмкния, бивша турска подданица, вдовица, безъ дѣца, уста- новена на постоянно мѣстожителство въ Пловдивъ“.

Комисията, като прѣгледа това прошение, заедно съ приложенитѣ книжа, не намира основание да от- каже на просбата на просителката и се съгласява съ мнѣнието на г. министра на правосѣдието. И азъ, отъ името на комисията, моля почитаемото Народно съ- брание да се съгласи и одобри прѣдложението на г. министра на правосѣдието, като се приеме за бъл- гарска подданица г-жа Атина Анастасъ Хлоидисъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду- мата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Отказвамъ се.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има ду- мата г. Величко Душковъ.

В. Душковъ: Питамъ г. прѣдседателя, можемъ ли да вземемъ рѣшение, когато тукъ сме около 40 души?

И послѣ, г. докладчикътъ каза, че просителката била грѣцка подданица, а сега тукъ се казва, че е турска.

Докладчикъ А. Ангеловъ: Турска подданица е. Ако съмъ казалъ грѣцка, сбъркалъ съмъ. Оженила се е за грѣкъ.

В. Душковъ: Казахте, че е грѣцка подданица, а сега казвате, че е по народностъ нѣмкния.

К. Мирски: Била е турска подданица и се е оже- нила за грѣцки подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни съ рѣшеніето на прошетарната комисия, което е да се одобри прѣдложението на г. министра на право- сѣдието, щото да се приеме Атина Анастасъ Хлоидисъ за българска подданица, да си вдигнатъ рж- ката. (Мнозинство) Събранието приема.

Д. Рашевъ: Г. прѣдседателю! Може ли да се вземе рѣшение, когато нѣма нужния съставъ?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Рашевъ. Азъ съмъ въ състояние да констатирамъ, има ли кворумъ или не.

Заповѣдайте, г. Рашевъ, да докладвате слѣдую- щето прошение.

К. Мирски: Г. прѣдседателю! Дайте 5 минути от- дихъ да се навечеряе и да се съберемъ въ доста- тчно число.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Въмѣсто 5, давамъ 10 минути отдихъ, г-да.

(Слѣдъ отдихъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданието продължава.

Има думата докладчикътъ на прошетарната ко- мисия г. Диньо Рашевъ.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Г. г. народни прѣдста- вители! Постъпило е едно прошение отъ Исака Я. Презенти, съ което моли да бѣде приетъ за българ- ски подданикъ.

Комисията, слѣдъ като разгледа това му проше- ние и слѣдъ като видѣ, че той отговаря на изисква- нията на закона за подданството, и възъ основа мнѣ- нието на г. министра на правосѣдието — понеже той дава мнѣние да се приеме просителътъ за бъл- гарски подданикъ — рѣши да се приеме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ рѣшеніето на прошетарната комисия за одобрение прѣдложението на г. министра на право- сѣдието за приемане за български подданикъ Исака Я. Презенти, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Постъпило е друго едно прошение отъ Симеона Епшайнъ отъ сѣщия харак- теръ.

Комисията, слѣдъ като видѣ, че той отговаря на изискванията на закона, и възъ основа прѣдложе- ніето на надлежния министъръ — понеже и той е съгласенъ — рѣши да се приеме за български под- даникъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ рѣшеніето на прошетарната комисия за одобрение прѣдложението на г. министра на право-

сждието за приемане за български подданикъ Симеона Епцайнъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Слѣдва прошеніето на Вѣнчеслава Веселий, живущъ въ София, австро-унгарски подданикъ. На 17 мартъ 1898 г. е подалъ молба за придобиване на българско подданство.

Комисията, слѣдъ като разгледа всичкитѣ му документи, като видѣ, че той отговаря на изискванията на закона за подданството, и възъ основа мнѣнието на министра, рѣши да се приеме за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сж съгласни да се приеме рѣшението на комисията за одобрение прѣдложението на г. министра на правосъдието за приемане за български подданикъ Вѣнчеслава Веселий, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Бернардъ Виленцъ, живущъ въ Бургазъ, австроунгарски подданикъ, е подалъ прошение да бже приетъ за български подданикъ.

Комисията, слѣдъ като разгледа прошеніето и като видѣ, че той отговаря на изискванията на закона за подданството, взе рѣшение да се приеме за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни съ туй рѣшение на прошетарната комисия за одобрение прѣдложението на г. министра на правосъдието за приемане за български подданикъ Бернарда Виленцъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ Д. Рашевъ: Тома Нелиба, живущъ въ с. Перникъ, е подалъ прошение да се приеме за български подданикъ.

Комисията, слѣдъ като видѣ, че той отговаря на изискванията на закона за българското подданство, и възъ основа мнѣнието на г. министра на правосъдието, рѣши да се приеме за български подданикъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ рѣшението на прошетарната комисия, съ което се одобрява прѣдложението на г. министра на правосъдието за приемане за български подданикъ Тома Нелиба, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Минаваме по-нататѣкъ по дневния редъ — трето четене законопроекта за одобрение договора за петмилионния заемъ.

Има думата докладчикътъ г. Георги Тишевъ, за да го прочете.

Докладчикъ Г. Тишевъ: (Чете)

„Р ѣ ш е н и е

за одобрение договора съ The National Investment Trust Corporation of England за сключването на единъ български държавенъ 4 1/2 % погасяемъ заемъ отъ 5.800.000 л. златни номинални.

„Членъ единственъ. Одобрява се договорътъ¹⁾ съ The National Investment Trust Corporation of England за сключването на единъ български държавенъ 4 1/2 % погасяемъ заемъ отъ 5.800.000 л. златни

¹⁾ Вж. договора на стр. 2.063 отъ дневницитѣ.

номинални, сключенъ въ София на 23 януарий новъ стилъ 1911 г.

„Произведението отъ тоя заемъ да се употребѣи изключително за постройката на желѣзнопътната линия Радомиръ—Дупница.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ на трето четене прочетеното отъ г. докладчика на финансовата комисия рѣшение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдва по-нататѣкъ продължение второто четене на законопроекта за измѣнение и допълнение закона за благоустройството на населенитѣ мѣста въ Царство България.

Има думата г. докладчикътъ по тоя законопроектъ, за да докладва чл. 79 отъ законопроекта.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ послѣдното засѣдание станаха разисквания върху чл. 79 и се направиха слѣдующитѣ поправки въ съдържаніето му.

Г. Мирски направи едно прѣдложение, членътъ да стане така: (Чете) „Дава се право на свободна техническа практика на всички лица, които иматъ легализиранъ дипломъ за висше или сръдно техническо образование“.

Г. министърътъ на общественитѣ сгради направи поправка въ послѣдната частъ на първата алинея, относително чуждитѣ подданици, съ слѣдующето съдържание: (Чете) „Иматъ право да се установятъ на свободна техническа практика за повече отъ една година и ония чуждоподданици техници, които, слѣдъ като сж свършили признато висше техническо училище, сж практикували една година по специалността си въ държавата, кждѣто сж свършили. Ония отъ тѣхъ, които идатъ направо слѣдъ свършване училието си, се подлагатъ на прѣдвидѣния погорѣ стажъ и провѣроченъ изпитъ“.

Втората алинея става така: (Чете) „Едногодишниятъ стажъ може да се прави при частни технически бюра въ страната или при държавни, окръжни и общински учрѣждения. Въ послѣдния случай кандидатитѣ получаватъ половината отъ заплатата, прѣдвидѣна въ бюджета за тази длѣжностъ“.

С. Савовъ: Половина е малко; нека получаватъ 2/3 отъ заплатата.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Половина — така е поправката.

Като докладчикъ на комисията, г. г. народни прѣдставители, азъ ви прѣдадохъ нейното мнѣние, по считамъ като свой дългъ да заявя въ Народното събрание, че самъ азъ останахъ при особено мнѣние по отношение стажа и провѣрочния изпитъ на инженеритѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: По този членъ има направено прѣдложение отъ г. Мирски, съ слѣдующето съдържание (Чете) „Чл. 79. Дава се право на свободна техническа практика на всички лица, които иматъ легализиранъ по чл. 83 дипломъ за висше или сръдно техническо образование“.

Г. Мирски! Настоявате ли на прѣдложението си?

Н. Мирски: Настоявамъ, разбира се; то е нужно.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Мирски! Вие искате чл. 79 да има изгѣло само това съдържание?

Н. Мирски: Да, както иска и г. докладчикътъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Въ случай имаме члена, както е прѣдложенъ отъ комисията,

съ съдържание, което е измѣнено споредъ доклада. Ще дамъ на гласуване него съ поправките, които г. министърътъ на общественитѣ сгради внася. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 79 тѣй, както е приетъ отъ комисията, съ поправките, които г. министърътъ на общественитѣ сгради внася въ тоя членъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Слѣдователно, Вашето прѣдложение, г. Мирски, не може да се гласува.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 80. (новъ) Български подданицы съ пълно сръдно техническо, или землемѣрно образование служатъ за помощенъ персоналъ на инженеритѣ и архитекти, носятъ званието „кондукторъ“ или „землемѣръ“ и иматъ ограничено право (чл. 78) за свободна техническа и землемѣрска практика въ царството; тѣ добиватъ това право и правото за заемане държавни, окръжни, общински и кооперативни технически служби слѣдъ стажъ и изпитъ, съгласно чл. 79 отъ тоя законъ.

„Изпитната такса за „кондуктори“ и „землемѣри“ е 25 л.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо-Мирски.

Н. Мирски: Г. министърътъ спощи заяви, че думата „кондукторъ“ замѣнява съ думата „техникъ“ втора категория, защото има днесъ лица, които се наричатъ инженери, други инженери-архитекти, други само архитекти, а той не имъ запазва родовото название. Поне да не се обиждатъ хората, като имъ се отнематъ правата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтицата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Азъ казахъ и вчера, нѣмамъ и днесъ нищо противъ, ако е въпросъ тукъ за титли — както знаете, титлитѣ за благородство, по нашата конституция, сѣ задрѣтени — нѣмамъ нищо противъ да дадемъ каквито щете ласкателни титли; само едно е: тѣ да бѣдатъ съобразни съ всичката система на закона. Законътъ признава два вида техники: съ висше и съ сръдно образование; други нѣма. Тѣзи съ висше образование се наричатъ инженери и архитекти. Другитѣ какъ да ги наречемъ? Тѣ казаха да се наричатъ техники. Е добръ, техникъ е и инженерътъ, техникъ е и архитектътъ. Думата техникъ не означава нѣщо специфично, родово; изобщо техникъ е всѣки единъ, който изпълнява нѣкаква техническа работа. Ето защо тукъ въ законопроекта е казано да бѣдатъ кондуктори или землемѣри. Това го разбирамъ.

Сега, каза ни г. Мирски, да бѣдатъ техники втори класъ. Добръ, но нѣмаме техники първи класъ. Ако би имало техники първи класъ . . .

Н. Мирски: Не втори класъ, а техники втора категория.

Министъръ М. Такевъ: . . . ако имаме техники първа категория, то разбирамъ да ги раздѣлимъ.

А. Стамболийски: Въ училищата ги наричатъ инженери.

Министъръ М. Такевъ: Имайтъ търпѣние. — Забѣлѣжете, утрѣ и бюджетъ ще се пише, та ние не можемъ да вмѣкнемъ имена, на които нѣма респективна по-висша категория.

Ето защо азъ бихъ ви молилъ да се съгласите, па се надѣвамъ, че името „кондукторъ“ или „земле-

мѣръ“ и за г. г. кондукторитѣ не е псзорно име. Не е името, което прави човѣка честенъ или безчестенъ, ученъ или неученъ; това е личността. Той може да бѣде инженеръ и да се ползува съ много лошо име, може да бѣде кондукторъ и да минава за човѣкъ достоенъ, честенъ и почтенъ. Ето защо азъ ви моля да не почваме да дебатирате, защото виждамъ сѣдбата на този законъ, който толкова много се желае отъ васъ, както и на закона за пѣтицата — съжалявамъ, че не ще можемъ да го направимъ законъ. Моля съгласете се да приемете членътъ тѣй, както е. Нѣма какво да удовлетворяваме тукъ амбиции; нека си остане, както си е — „кондуктори“ и „землемѣри“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: За да спратъ разискванията по титлитѣ „кондукторъ“ или „техникъ“, менѣ ми се налага дългъ да поясня, що значи думата „кондукторъ“.

Министъръ М. Такевъ: Нѣма врѣме.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Нѣма да пояснявамъ много; а да се разбере, що значи кондукторъ.

Никой не може да се нарича техникъ съ прѣдмисъта на кондукторъ въ по-благоприятно положение, защото думата „техникъ“ въ туй отношение е по-долна дума отъ думата „кондукторъ“, и понеже г. Мирски иска пояснение, азъ казвамъ да се свърши въпросътъ тамъ. Думата „кондукторъ“ има по-силно, по-здраво и по-смислено значение за единъ техникъ съ сръдно образование, отколкото думата „техникъ“. Техникъ, technicien, значи занаятчия, и ако се даде названието „техникъ“, то ще бѣде така само въ България. Въ България несполучливо бѣше избрано „техникъ“ отъ първа категория, „техникъ“ отъ втора категория и „техникъ“ отъ трета категория. Това бѣше много лошо и не бива да го възстановяваме по законодателенъ редъ. Азъ моля Народното събрание и г. Мирски да се съгласятъ, и самитѣ тия хора, които се наричатъ „кондуктори“, да знаятъ, че тая дума е по-почтена, по-прилична и по-съответна на званието имъ, отколкото коя да е друга.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски, за пояснение.

Н. Мирски: Ако е въпросъ за оскърбление, ние оскърбихме хората, като имъ отнехме правата. Тукъ не е въпросъ за оскърбление. Тѣзи хора иматъ техническо образование; едни, които сѣ съ висше образование, сѣ техники отъ първа категория, . . .

Докладчикъ С. Сарафовъ: Това го нѣма никѣдѣ.

Н. Мирски: . . . а другитѣ сѣ отъ втора категория. Тѣзи думи не ги вземамъ отъ себе си, а отъ заповѣдитѣ на г. министра, издадени по стария законъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Нѣма по свѣта техникъ първа категория, техникъ втора категория и техникъ трета категория.

Н. Мирски: Електротехникъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Електротехникъ — да, но това значи, занаятчия отъ отрасъла електротехника.

Н. Мирски: Кажете, какво значи кондукторъ за обществени прѣдприятия.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Conducteur des travaux publics е кондукторъ, който визиране ние. То значи

кондукторъ по общественитѣ прѣдприятия, който може да бѣде кондукторъ на инженеръ, кондукторъ на архитектъ и кондукторъ въ всѣко отношение. Названието „кондукторъ“ е точно опредѣление на това, което се визира тукъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 80, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 81. (новъ) Допущатъ се до стажъ и провѣроченъ изпитъ по звание „кондукторъ“ или „землемѣръ“ и ония български подданици, които до влизането въ сила на настоящия законъ сѣ свършили, или слѣдватъ вече, въ признати отъ съответнитѣ държави, иностранны сръдни технически, или землемѣрни училища; а занаяпрѣдъ всѣки, който се учи при такива училища, ще се допуца до стажъ и изпитъ, ако докаже, че е училъ най-малко цѣли двѣ години въ специално училище и че е постѣпилъ въ него, слѣдъ като е свършилъ прогимназия и най-малко два класа отъ реална гимназия.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 81, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 82. (новъ) Освобождаватъ се отъ стажъ и провѣроченъ изпитъ:

„а) всички инженери и архитекти, които иматъ редовни дипломи за пълно висше образование до влизането въ сила на настоящия законъ;

„б) всички класирани досега и публикувани въ „Държавенъ вѣстникъ“: „кондуктори“, „землемѣри“, „асистенти“ и ония съ специфично звание „техникъ“, съгласно чл. 70 отъ закона за благоустройството на населенитѣ мѣста, публикуванъ на 19 февруарий 1907 г.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 82, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 83. (новъ) Дипломитѣ на инженери, архитекти, кондуктори и землемѣри се легализиратъ срѣщу 50 л. такса отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията възъ основа на слѣднитѣ условия:

„Дипломи на инженери и архитекти се легализиратъ, когато кандидатътъ има завършено съ матура гимназиялно образование, и има пълно висше техническо образование, получено, най-малко, за три години (шестъ семестри) въ признато у насъ висше техническо училище.

„Дипломи на кондуктори и землемѣри се легализиратъ, когато кандидатътъ е завършилъ пълно държавно техническо училище въ София, или пъкъ когато е завършилъ напълно друго мѣстно или иностранно сръдно техническо училище, съгласно втората часть на чл. 81 отъ този законъ.

„Не се признава придобитото по кореспондентенъ начинъ техническо или землемѣрско образование.

„Специализирани въ иностранны сръдни технически или землемѣрни училища лица носятъ въ България само званieto „кондукторъ“ или „землемѣръ“, безъ да се гледа да-ли тия звания сѣ еднакви, или не, съ означенитѣ въ дипломитѣ имъ професионални квалификации.“

Прави се една поправка. За да бѣде законопроектътъ съобразенъ съ сѣществующия законъ по

Министерството на народното просвѣщение, втората алинея на чл. 83 се промѣнява така: „Дипломитѣ на инженери и архитекти се легализиратъ, когато кандидатътъ има пълно висше техническо образование, получено най-малко за три години (шестъ семестра) въ признато у насъ висше техническо училище, и ако иматъ зрѣлостно свидѣтелство отъ нѣкоя мѣстна или чуждестранна гимназия, или свидѣтелство за свършенъ курсъ отъ нѣкое специално сръдно училище отъ вида на висшето училище, което сѣ свършили.“

И. Хаджиевъ: Отъ сѣщата комисия ли?

Министъръ М. Такевъ: Отъ сѣщата.

И. Хаджиевъ: Добръ. Това щѣхъ да искамъ и азъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тѣй, както се измѣни сега членътъ, той е точно съобразно съ чл. 1 отъ закона за легализиране дипломитѣ на момчета, свършили въ иностранно висше или сръдно учебно заведение.

Тукъ, въ първата алинея, трѣбва да направимъ една добавка, която наредихме въ споразумѣние съ министра на народната просвѣта. Въ комисията, която ще легализира тѣзи дипломи, трѣбва да влиза и единъ техникъ и затуй трѣбва да се каже: „ще се легализиратъ срѣщу 50 л. такса отъ Министерството на народното просвѣщение въ споразумѣние съ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“ — г. министърътъ на народното просвѣщение прие това и затуй тамъ трѣбва да се каже, за да влѣзе въ комисията и единъ техникъ, който да освѣтлява комисията върху разнитѣ названия, каквито иматъ техническитѣ училища.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

Н. Мирски: „Въ споразумѣние съ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“ — така ли казахте?

Министъръ М. Такевъ: Да.

Н. Мирски: Не можъ да се прави така законъ. Ние имаме законъ за легализиране на дипломитѣ; ако го мислите недостатъченъ, допълнете го. Какъ „въ споразумѣние“? Значи, да туримъ единъ институтъ, учрѣденъ отъ насъ съ закона за легализиране на дипломитѣ, въ зависимостъ отъ волята на друго едно министерство, безъ да опредѣлимъ въ какво ще се простира тази работа. Достатъчно е тукъ да кажемъ само тѣй: „Дипломитѣ на инженери, архитекти, кондуктори и землемѣри се легализиратъ отъ Министерството на народното просвѣщение“ — и повече нищо, защото тамъ, въ този законъ, се пише. И думитѣ „срѣщу 50 л.“ махнете ги. Тамъ ако сѣ 60 л., и тукъ да бждатъ 60 л.; ако тамъ сѣ 40 л., и тукъ да бждатъ 40 л. Нѣма нужда тукъ да се казва това.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Нѣмамъ нищо, противъ, колкото е тамъ таксата, и тукъ толкова да бѣде. Това може да се поправи; нека бѣде еднакво.

Докладчикъ С. Сарафовъ: И тамъ е 50 л.

Министъръ М. Такевъ: Ние се споразумѣхме съ г. министра на народното просвѣщение. Тукъ нѣма

нѣщо, което искамъ, невъзможно и неудобно. Тукъ е въпросъ едно: ще се легализиратъ отъ Министерството на народното просвѣщение — това е вѣрно; само че Министерството на народното просвѣщение ще пише на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, че днесъ има да се легализира дипломъ на нѣкой си свършилъ сръдно техническо училище въ Брюкселъ, напр. — защото въ комисията ще трѣбва да има единъ прѣдставителъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията — и тогава министърътъ на общественитѣ сгради ще си делегира човѣкъ, който ще трѣбва да присъствува. Ние направихме това въ съгласие съ министъра на народното просвѣщение.

К. Мирски: Тогава, кажете „за увѣдомление“.

Министъръ М. Такевъ: То е сѣ едно — „въ споразумѣние съ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“. И азъ ви моля да приемете тѣй, както ви го прѣдлагаме, и то толкова повече, че самъ г. министърътъ на народното просвѣщение е напълно съгласенъ. Моля така да се приеме този членъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Хаджиевъ.

И. Хаджиевъ: Азъ разбрахъ, че сѣщата тая комисия, която легализира днесъ дипломитѣ по другитѣ вѣдомства, ще легализира и тия дипломи.

Министъръ М. Такевъ: Сѣщата, плюсъ ще влѣзе единъ техникъ — то се разбира.

И. Хаджиевъ: Нѣмамъ нищо противъ. Но таксата нека си остане.

Министъръ М. Такевъ: Нека си остане.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Чл. 6 отъ закона за легализиране дипломитѣ казва така: (Чете) „За легализиране на свидетелството или диплома се плаща отъ притежателя 50 л., отъ които 25 л. сѣ за въ полза на хазната, а останалитѣ 25 л. — за въ полза на членоветѣ отъ комисията.“ Тогава таксата тукъ ще се изостави.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Таксата трѣбва да остане, защото това ще бѣде специаленъ законъ, и щомъ не прѣдвидимъ единъ пътъ такса, тѣ ще кажатъ: за легализиране на нашитѣ дипломи не се прѣдвижда такса.

К. Мирски: Да се каже: сръщу установената такса.

Министъръ М. Такевъ: Най-добрѣ е да се остави текстътъ, както е. Азъ ви моля, понеже таксата е сѣщата, 50 л., и за да не става *equivoque* при тълкуването, да се каже: (Чете) „Дипломитѣ на инженери, архитекти, конструктори и землемѣри се легализиратъ сръщу 50 л. такса отъ Министерството на народното просвѣщение въ споразумѣние съ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“ и пр.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Щомъ г. министърътъ иска безъ друго да се спомене таксата, трѣбва да се каже тогазъ

„сръщу установената такса“, защото единъ день, ако се измѣни онзи законъ и се увеличи или намали таксата, тя да бѣде една.

Второ, г. министърътъ настоява да се спомене, да влѣзе въ комисията и техникъ. Азъ най-напрѣдъ ще кажа, че сѣ такова име „техници“ хора въ България нѣма, а има инженери или архитекти. Тогава трѣбва да се направи тази добавка на първата алинея: „Въ комисията участвува и единъ прѣдставителъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“, защото ако кажете „въ споразумѣние“, то значи да туримъ въ зависимостъ тази комисия отъ споразумѣнието, а пъкъ Вашата цѣль е да допълните закона по отношение на дипломитѣ съ още единъ членъ въ комисията. Тогава кажете: „Въ комисията участвува и единъ прѣдставителъ на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“. Не можемъ ние да приемемъ споразумѣние.

С. Савовъ: Да се съгласи г. министърътъ да стане така: „съ участието на прѣдставителъ отъ Министерството на общественитѣ сгради“.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Има го и сега — въ сегашния съставъ на комисията.

С. Савовъ: Кажете го, тогава.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Комисията е съставена по тоя редъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Киро Маричковъ.

К. Маричковъ: По сѣщия членъ, четвърта алинея, дѣто се казва: (Чете) „Не се признава придобитото по кореспондентенъ начинъ техническо или землемѣрско образование“, да се разбира, било то висше, или сръдно.

Докладчикъ С. Сарафовъ: То и инакъ се разбира.

К. Маричковъ: Така би трѣбовало да се разбира.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Така се разбира.

Министъръ М. Такевъ: И азъ така го разбирамъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 83, както го е приела комисията, съ поправкитѣ, които сега се внесоха въ него отъ г. министра на общественитѣ сгради, съ съгласието на г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 84. (новъ) Никой не може да упражнява каквато и да било техническа и землемѣрска практика въ България, докато не се издаде за това публикувана въ „Държавенъ вѣстникъ“, заповѣдъ отъ министъра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.“

„Наказва се, съгласно общия наказателенъ законъ и съответнитѣ наредби въ „глава IX“ на настоящия законъ, всеки, който си присвои техническата титла, за каквато нѣма признато право въ България, или който си присвои техническо звание и извършва техническа практика, каквито не сѣ му разрѣшени отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, или пъкъ който способствува другиму да извършва неразрѣшена му техническа практика.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ

чл. 84, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 85. — Чл. 71 става чл. 85.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това размѣстване на нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 86. Чл. 72 става чл. 86, като „чл. 67“ въ текста се замѣнява съ „чл. 76“, а чл. 71, алинея втора — съ чл. 85, алинея втора.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 86 съ това му съдържание, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 87. Чл. 73 става чл. 87, като въ текста му се замѣнява само „чл. 41“ съ „чл. 49“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 87 съ това му съдържание, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 88. Чл. 74 става чл. 88.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това размѣстване на нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 89. Чл. 75 става чл. 89.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ това размѣстване на нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 90 (новъ). Водоснабдяването на селата може да става и по кооперативенъ начинъ, като за тая цѣль въ всѣко окръжие се образува специаленъ фондъ, поддържанъ и усилянъ: отъ случайни държавни или окръжни помощи за водоснабдяване на селата и отъ ежегодни вноски на селскитѣ общини въ размѣръ, най-много, 5% отъ редовнитѣ общински приходи.

„Всѣка селска община усилява ежегодно фонда, докато се покрятъ разходите на водопровода ѝ, а слѣдъ това внася само колкото е необходимо за поддържането на тоя водопроводъ.“

„Проектитѣ за водоснабдяване на селата се изучаватъ, изработватъ и прилагатъ отъ кооперативния планоенемаченъ персоналъ, стоящъ при окръжната постоянна комисия, назначаващъ и уволняващъ отъ нея съ одобрението на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, попълненъ съ нужното число специалисти по водоснабдяването.

„Окрѣжниятъ съвѣтъ гласува ежегоденъ бюджетъ за кооперативното водоснабдяване на селата въ окръга. Тоя бюджетъ се съставя въ зависимостъ отъ сумата на фонда, съдържа подробна вѣдомостъ за селата, които ще се водоснабдяватъ, за сумитѣ, които всѣки водопроводъ ще коштува, и влиза въ сила, като се утвърди отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Петко Войниковъ.

П. Войниковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще искамъ да се направи една добавка. Въ послѣдната алинея на новия чл. 90 се казва: (Чете) „Окрѣжниятъ съвѣтъ гласува ежегоденъ бюджетъ за кооперативното водоснабдяване на селата въ окръга. Тоя бюджетъ се съставя въ зависимостъ отъ сумата на фонда, съдържа подробна вѣдомостъ за селата, които ще се водоснабдяватъ, за сумитѣ, които всѣки водопроводъ ще коштува, и влиза въ сила, като се утвърди отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“. Но понеже водоснабдяването е специалностъ на хигиеническия съвѣтъ, на околийския, на окръжния, респективно на върховния медицински съвѣтъ, то би трѣбвало, споредъ мене, да се направи една добавка — тя може да стане къмъ края — като се каже, че „бюджетътъ се съставя въ зависимостъ отъ сумата на фонда, съдържа подробна вѣдомостъ за селата, които ще се водоснабдяватъ, за сумитѣ, които всѣки водопроводъ ще коштува, и влиза въ сила слѣдъ като се вземе мнѣнието на окръжния хигиенически съвѣтъ, одобрено отъ Върховния медицински съвѣтъ и се утвърди отъ министра на общественитѣ сгради“. Това е потребно да стане, г. г. народни прѣдставители, защото, както казахъ, прѣди всичко, медицинскиятъ съвѣтъ е компетентенъ да се произнесе не само върху въпроса за водоснабдяването, но, ако щете, той би трѣбвало да се произнесе и за това, като кое село би трѣбвало на първо мѣсто, поради особена нужда, да се снабди съ вода. Този въпросъ е въ зависимостъ не само отъ нуждитѣ, но още и отъ обществената хигиена. Известно мѣсто, напр., може да бѣде подложено повече на епидемии и заради туй ще има по-голяма нужда отъ вода. Компетентенъ е респективниятъ хигиенически съвѣтъ да се произнесе, да-ли това село ще трѣбва да се снабди съ вода чакъ по-скоро, и да-ли то има нужда да се снабди съ вода по-рано, отколкото другитѣ села въ този окръгъ. Ето защо такава една добавка, споредъ мене, ще бѣде на мѣстото си.

С. Савовъ: Прѣседателятъ на хигиеническия съвѣтъ постоянно участвува въ окръжния съвѣтъ; така щото, нѣма нужда.

П. Войниковъ: Този въпросъ трѣбва да отиде и въ Върховния медицински съвѣтъ, така че, трѣбва да се каже: „по рѣшение на окръжния хигиенически съвѣтъ, одобрено отъ Върховния медицински съвѣтъ и утвърдено отъ Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията“.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: За да бѣдемъ послѣдователни, въ първата алинея, вмѣсто „най-много 5%“, трѣбва да кажемъ: „най-малко 2%“, да оставимъ свобода на самоуправителнитѣ тѣла, както вече приехме за планоенемането.

Второ. Това, което се прѣдлага отъ другаря г. Войниковъ, е неприемливо. Той изпуска изъ прѣдъ видъ, че по закона за окръжнитѣ съвѣти такива въпроси не се рѣшаватъ безъ присѣтствието на компетентно експертно лице, хигиенистъ въ случая, а сѣщо така и техникъ. Затуй моля да не се приема, защото ще се прѣчи само на работата.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Азъ ще моля г. министра и г. докладчика да се съгласятъ да се турятъ и слѣднитѣ думи.

Кждѣто е казано: „най-много 5% отъ редовнитѣ общински приходи“, да се каже: „и 2% отъ редовнитѣ окръжни приходи“. Трѣбва да вземе и окръжното участие въ това, защото и сега то дава суми, но безразборно и безцѣлно се харчатъ. То не е голѣма сума. Напр., Шуменскиятъ окръгъ има 200 хиляди лева приходъ, ще даде тукъ 4 хиляди лева, а и се и сега даваме по 4 и 8 хиляди лева по пѣкой пѣтъ. Съгласете се да се прибави туй, за да може да се облекчи товарътъ на общинитѣ, и да се каже: „и 2% отъ редовнитѣ окръжни приходи“. Не е голѣма сума и окръжитѣ ще го приематъ съ голѣма готовностъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Вие виждате, че у мене има най-добро намѣрение чакъ по-скоро и водоснабдяване да направимъ, и плано-снемане да направимъ, и пѣтища да построимъ, ако е възможно всичко туй да стане въ 24 сахата; но, разбира се, че всичко това сѣ благопожелания. Азъ не бихъ ималъ нищо противъ да туримъ и за водоснабдяване 2% отъ окръжния бюджетъ. Но този окръженъ бюджетъ — самъ г. Савовъ каза, и много право, завчера — толкова много го прѣтрупахме: 25% за пѣтища, 25% за учители, не зная колко за болници, не зная колко за хилинъ, за туй, за онуй, та се прѣблѣли този окръженъ бюджетъ и г. Савовъ бѣше правъ, когато завчера каза: „Окрѣжниятъ бюджетъ се обърна на държавенъ бирникъ, който събира и дава пари“. Азъ не мога да приема при това положение прѣдложението на г. Савова още и затуй, защото този текстъ не е нищо друго, освѣтъ копие на надлежния членъ отъ сѣщия законъ, кждѣто се говорѣше за кооперативното плано-снемане. Тамъ оставихме да бѣде най-малко 2%, затова и тукъ приемамъ бѣлѣжката на г. Мирски — по-рано ми я направи г. Маричковъ — та и тукъ да бѣдемъ логични и послѣдователни, да бѣде 2% най-малко. Окрѣжитѣ оставямъ, защото иде законътъ за пѣтищата и тамъ ще ги обрѣменимъ — за пѣтищата.

Но тукъ дължа да дамъ едно обяснение пакъ, защото нашата Санитарна дирекция, като е чеза този членъ, се е намѣрила въ слѣдующето недоумѣние; пита се тя: „Но сега сѣществующитѣ водопроводи сѣ кооперативно ли дѣйствие ще се поправятъ или поддържатъ? Не, не е задължително то. Сега общинитѣ могатъ да си поддържатъ чешмитѣ и вѣтъ отъ кооперативното поддържане, защото въ самия текстъ е казано: „Водоснабдяването на селата мож е да става и по кооперативенъ начинъ...“ Значи, разбира се отъ текста, че поддържането на сега сѣществующитѣ водопроводи и пр. ще става и отъ редовнитѣ приходи на бюджета, безъ това да прѣчи на кооперативното участие за водоснабдяването.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 90 тѣй, както го е приела комисията, съ поправката, която сега се направи въ него, относително процента, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 91. Чл. 76 става чл. 91 и се измѣнява тѣй:

„Чл. 91. Установени по регулационенъ редъ (чл. чл. 9, 10, 11, 12, 13) мѣста за населване на бѣдни жители въ специално построени евтини и хигиенични жилища, както и мѣстата за гробища и за населване на цигани, сѣ отъ обществена полза; но такива мѣста се отчуждаватъ не по общи оцѣнки, отредени съгласно чл. 30 отъ тоя законъ, а по реда, изложенъ въ закона за отчужденията за обществена полза.

Съгласно тоя послѣденъ законъ се правятъ отчужденията и въ такива случаи, когато се отчуждаватъ мѣста за улици, площади и пр., съгласно надлежно измѣненъ (чл. 16) регулационенъ проектъ и то: ако сѣщитѣ мѣста не сѣ подлежали на отчуждение споредъ първоначалния регулационенъ проектъ и ако измѣнението на утвърденъ регулационенъ проектъ се прави изключително поради безспорна обществена потрѣба, а не за по-доброто използване на частни мѣста, или за отдѣлване на сѣществующи дворища, оставени безъ изходи при първоначалното изучване на измѣнения регулационенъ проектъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 91 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 92. Чл. 77 става чл. 92 съ сѣщия текстъ, като споменатитѣ въ тоя текстъ „(чл. чл. 9 и 10)“ се замѣняватъ съ „(чл. чл. 9, 10, 11, 12 и 13).“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Който приема чл. 92 тѣй, както го е приела комисията, моля да си вдигне ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 93. Чл. 78 става чл. 93“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 93 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 94. Чл. 79 става чл. 94, като споменатитѣ въ края на текста „(чл. чл. 9, 10, 11, 12)“ се замѣстятъ съ: „(чл. чл. 9—13, 14 и 18—20).“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 94 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 95. Чл. 80 става чл. 95 и първата му алинея се измѣня тѣй:

„Чл. 95. Освѣтъ споменатитѣ досега въ тоя законъ правилници, ще се издаватъ и утвърдятъ съ указъ и други такива за слѣднитѣ работи:

„а)“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 95 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 96 (новъ). Всички прѣдвидѣни въ настоящия законъ правилници и наредби трѣбва да се съставятъ и публикуватъ най-късно шестъ мѣсеци отъ влизането на настоящия законъ въ сила.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 96 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 97. Чл. 81 става чл. 97 и се измѣнява тѣй: „Чл. 97. Настоящиятъ законъ отмѣнява всички противни на него закони или други наредби и влиза въ сила отъ 1 мартъ настоящата 1911 г.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пк-тищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ трѣбва да направимъ едно малко измѣнение въ този членъ. Както ви казахъ и вчера, Дирекцията на пк-тищата казва, че, за да можемъ да се приспособимъ къмъ новия законъ, желателно е едновременно, ако е възможно, да излѣзатъ и правилниците и затова намира за добръ да продължимъ срока, вмѣсто 1 мартъ, да бѣде 1 юлий. Азъ до това врѣме ще назнача комисия, та докато влѣзе законътъ въ сила, да се приготвятъ и правилниците и, едновременно съ закона, ще публикувамъ и правилниците и по този начинъ народътъ да знае, какъ да се разпразва съ новитѣ наредби. Прочее, нека, вмѣсто 1 мартъ, бѣде 1 юлий — азъ настоявамъ на това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Това, което каза г. министърътъ, е още по необходимо, за да се разрѣшатъ постѣпилитѣ въ върховната сѣдебно-административна комисия дворищни регулации.

Министъръ М. Такевъ: Да.

К. Мирски: Азъ станахъ, за да подкрѣпя г. министра и, второ, да отправа къмъ него при коронацията на този законопроектъ една молба. Тѣй като той не единъжъ е заявявалъ, че не прави въпросъ на довѣрие отъ измѣнението на една или друга наредба въ законопроекта, както правятъ винаги швейцарскитѣ министри, нека бѣде любезенъ г. министърътъ да ме поддържа поне той, ако не и всички вие, въ друго едно нѣщо: на врѣме да се разпрѣсне този законъ въ народа, защото у насъ законитѣ още сѣ като черенъ хайверъ. Ето, въ Варна и другадъ нѣма закони и ние, като народни прѣдставители, получаваме писма да ходимъ по книжарницитѣ да имъ търсимъ закони. Въ Швейцария е обичай, като издадатъ такъвъ единъ законъ, да поднесатъ на всѣки избирателъ, въ къщата му даромъ единъ законъ; ние не само даромъ не ги даваме, но да ги има за проданъ поне въ всѣки окръженъ центъръ въ голѣмо количество.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Това е необходимо, и азъ заявявамъ на г. Мирски, че ще се разпореда да се отпечата тоя законъ въ 50 до 100 хиляди екземпляра, за да може да си го купи всѣки по 10 ст.

Но, а пророс, трѣбва да направя една забѣлжка — нѣма нужда ти да влѣзе въ закона, но да се знае — относително находящитѣ се дѣла въ сѣдебно-административната комисия, а именно, че висящитѣ дѣла по отношение на дворищнитѣ парцелации ще отидатъ въ респективнитѣ окръжни сѣдилища, а касающитѣ се до регулирането на улици, площади, пазарища и пр. ще останатъ въ сѣдебно-административната комисия. Това да се има прѣдъ видъ, като едно разбиране на народното прѣдставителство за начина, по който трѣбва да се ликвидиратъ сега висящитѣ дѣла или висящитѣ къмъ 1 юлий настоящата година дѣла въ сѣдебно-административната комисия. И това съ вашето одобрение да служи като ръководяще начало на сѣдебно-административната комисия и на сѣдилищата, които ще се сезиратъ съ същата тая материя.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ

чл. 97, както го е приела комисията, заедно съ поправката, която г. министърътъ на общественитѣ сгради прѣдложи въ него и съ която г. докладчикътъ се съгласява, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Стига толкозъ. Часътъ е 8. Да се вдигне засѣданието.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Часътъ е 8. Къмъ васъ азъ имамъ една молба. Г. генерала го нѣма тукъ; ако се съгласите, да прѣредимъ неговия дневенъ редъ и да гледаме законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пк-тища. Азъ ви заявявамъ, че ако ние не успѣемъ днесъ и въ понеделникъ да прѣгледаме този законопроектъ, тоя законъ не ще стане.

В. Георгиевъ: Утрѣ да има засѣдание.

Министъръ М. Такевъ: Бъ закона сѣ станали такива съществени и важни измѣнения, които вие сте чели, вие ги видѣхте; да ги оставимъ тѣй, както сме ги обсъждали въ комисията, ще прѣнесемъ гражданна полза на нашия народъ. Нека ги прокараме, защото, не направимъ ли това, ще бѣде напразно трудътъ, който положихме за създаването на този законъ и въ конференцията на инженеритѣ на окръжнитѣ съвети, и въ комисията. Казвамъ ви още единъ пжтъ, ако не успѣемъ да направимъ това днесъ и въ понеделникъ, този законопроектъ законъ не ще стане.

И. Хаджиевъ: Въ понеделникъ ще го прокараме.

Министъръ М. Такевъ: Не ще можемъ да го свършимъ тогава. Затуй ви моля дайте да започнемъ, да гледаме законопроекта до 10 часътъ, и въ понеделникъ ще довършимъ останалата работа, но да го почнемъ.

И. Хаджиевъ: Въ понеделникъ или вторникъ ще го свършимъ.

Министъръ М. Такевъ: Въ вторникъ нѣма да имаме врѣме. И затуй моля народното прѣдставителство да се съгласи да прѣредимъ дневния редъ, понеже нѣма г. военния министъръ, и да започнемъ гледането на законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пк-тища на второ четене.

И. Хаджиевъ: (Къмъ г. министра) Я отстъпете, че да си идемъ, защото нѣма и кворумъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля докладчика г. Сарафовъ да докладва законопроекта за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пк-тища на второ четене.

А. Стамболийски: Сега ни се раздаде доклада за измѣненията.

Министъръ М. Такевъ: Нѣма нищо измѣнено вжтрѣ. (Глъчка)

К. Сидеровъ: Този законопроектъ не е само за пк-тищата; вие въ него новъ данѣкъ разхвърляте.

Министъръ М. Такевъ: Освѣтъ за пк-тищата, въ него нѣма нищо друго.

К. Сидеровъ: При 50 души недѣйте продължава

Министър М. Такев: Г. Сидеров! Вие систематически всяка вечер само едно слово държите — нѣма кворумъ.

Н. Сидеровъ: И други го казватъ, по силата на правилника, който трѣбва да тържествува. Вие се обявихте строгъ партизанинъ на пазенето му. Разберете, това не е мое искане, а е искане на правилника, че тогава е мое. Да не мислите, че хората искатъ тукъ само шумъ да вдигатъ? Вие претендирате за сериозна работа; какъ можете да продължавате заседанието съ 50 души? Това не е мое искане, а на правилника. Сега какво е туй наше заседание.

Отъ мнозинството: Има болшинство.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, тишина, г-да.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ще ви докладвамъ законопроекта за изменение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, на второ четене, заедно съ изменението и допълнението, направени отъ комисията. Заглавието е слѣдното: (Чете)

„З а к о н ъ

за изменение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ заглавието на законопроекта за изменение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 2 се изменява така: „Държавни пѣтища сѣ тѣзи, които свързватъ по най-кѣсо разстояние помежду имъ: столицата, окръжнитѣ и околийскитѣ центрове и съ желѣзнопѣтнитѣ станции, морскитѣ и дунавскитѣ пристанища, държавнитѣ минерални бани и важнитѣ погранични пунктове, курортитѣ и санаториумитѣ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 2 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 3 остава сѣщиятъ.

„Чл. 4 се изменява така: „Държавнитѣ пѣтища, споредъ важността си, се подраздѣлятъ на три класа. Мрѣжката на тия пѣтища е установена въ приложената къмъ настоящия законъ таблица.

„Единъ държавенъ пѣтъ се установява и отмѣнява съ законъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 4 тѣй, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 5 се изменява така: „Мрѣжката на общинскитѣ пѣтища въ всяко окръжие се установява съ рѣшение на окръжния съвѣтъ, постановено слѣдъ вземане, по проекта за нея мнѣнието на съответнитѣ общински съвѣти. Това рѣшение се утвърждава съ заповѣдъ отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, обнародвано въ „Държавенъ вѣстникъ“, въ който трѣбва да се публикуватъ и всички установени досега общински пѣтища.

„По сѣщия начинъ става и установяването на новъ общински пѣтъ и отмѣняването на установенъ таквъ.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Двѣ думи ще кажа. Тукъ въ редакцията е допусната една грѣшка. Трѣбва да се изхвърлятъ думитѣ: „въ което трѣбва да се“, защото може да се разбира друго, и да се каже само: „Публикуватъ се и всички установени досега общински пѣтища слѣдъ влизането въ сила на този законъ“. Инакъ, се разбира, че трѣбва общинскитѣ съвѣти да прѣдрѣшаватъ наново тѣзи работи. Да се изхвърлятъ тѣзи думи. Вѣрвамъ, че г. докладчикътъ ще се съгласи. Това е една редакционна погрѣшка, защото идеята е да се публикуватъ всички установени досега пѣтища. Като се изхвърлятъ тѣзи думи, ще стане така: „Публикуватъ се и всички установени досега общински пѣтища“.

Министър М. Такевъ: Туй бѣше турено по Ваше искане.

С. Савовъ: Добрѣ, но азъ съмъ противъ тѣзи думи, които сѣ прибавени: „въ което трѣбва да се“. Туй трѣбва да е печатна погрѣшка.

Министър М. Такевъ: Трѣбва да се каже „въ който“, а не „въ което“; то е печатна погрѣшка.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Тая поправка, която каза г. Савовъ, не е толкова умѣтна, защото членътъ е ясенъ: (Чете) „Това рѣшение се утвърждава съ заповѣдъ на министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, обнародвано въ „Държавенъ вѣстникъ“, въ който — „а не въ което“ — „трѣбва да се публикуватъ и всички установени досега общински пѣтища“. Въ „Държавенъ вѣстникъ“ трѣбва да се публикуватъ и всички установени досега общински пѣтища — това е идеята.

С. Савовъ: Ако тѣй се каже, тогава азъ съмъ съгласенъ.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Меѣ ми се вижда много сложна процедурата, която е възприета тукъ, но, както и да е, вие сте я възприели. Ами ако ще трѣбва нѣкой общински съвѣтъ да измени нѣкъдѣ общинския си пѣтъ, ще трѣбва ли пакъ утвърдяване и такова сложно разрѣшение? Споредъ мене, нѣма нужда. Азъ зная мѣстности, насадени съ лозя, но филлоксерата е унищожила лозята и хората нѣматъ намѣрение, слѣдъ като сѣ се унищожили лозята, да изменятъ трасето; има ли нужда, г. докладчикъ, когато едно село иска да поизмѣни малко трасето, да отива при окръжния съвѣтъ, че оттамъ до министра, когато то само ще извърши това?

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради.

Министър М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ се говори за общинскитѣ пѣтища.

А. Стамболийски: Именно.

Министъръ М. Такевъ: А общински пѣтища не сѣ ония, за които говори г. Стамболийски. Когато едно село иска да си направи пѣтъ за града, то е друго.

А. Стамболийски: Не, азъ казвамъ за общинскитѣ пѣтища.

Министъръ М. Такевъ: Въ чл. 5 отъ закона е казано така: (Чете) „Общински пѣтища сѣ тѣзи, които свързватъ общинитѣ и селата помежду имъ и сѣ държавнитѣ шосета, общинскитѣ минерални бани, горитѣ и пр.“ Тѣзи пѣтища ги установяватъ не общинитѣ, а окръжнитѣ съвѣти. Слѣдователно, една община не може да каже: „Азъ оттукъ искамъ да мине този пѣтъ.“ Не, окръжниятъ съвѣтъ установява мрѣжата на общинскитѣ пѣтища. Тази мрѣжа се утвърждава отъ министра, публикува се въ „Държавенъ вѣстникъ“ и е задължителна за всички. Така щото, не може едно село само да си измѣнява пѣтя. Това е мрѣжата на общински пѣтища.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 5 тѣй, както го е приела комисията, заедно съ показаната поправка сега, вмѣсто думата „което“, да се турне думата „който“, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 6 се измѣнява така: „Окрѣжниятъ съвѣтъ въ най-близката си сесия, слѣдъ влизане въ сила настоящия законъ, отъко изслуша мнѣнието на окръжния инженеръ, взема рѣшение за извѣстенъ периодъ, кои пѣтища да се приематъ за най-важни въ всѣка околия въ окръжието и по кой редъ тѣ да се строятъ.“

„Това рѣшение подлежи на утвърждение съ заповѣдъ отъ министра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията и се обнародва въ „Държавенъ вѣстникъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Защо е това утвърждаване отъ министра?

Министъръ М. Такевъ: Казахъ го, защо.

А. Стамболийски: Окрѣжниятъ съвѣтъ рѣшава и това рѣшение да бѣде окончателно.

С. Савовъ: А, това не може.

А. Стамболийски: Какъ така не може? Министърътъ какво знае? Напр., вие въ Шуменско рѣшите нѣщо, министърътъ отъдѣ го знае, да го измѣни?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Стамболийски! Прѣдставете си поправкитѣ. Има думата г. Кръстьо Мирски.

К. Мирски: Туй утвърждаване е нужно отъ гледна точка на контролъ.

Министъръ М. Такевъ: Разбира се.

К. Мирски: Щомъ рѣшението е законосъобразно, разбира се, че ще се утвърди отъ г. министра, за да му се даде сила. Да не се бавимъ повече.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 6 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 7 се измѣнява така: „Окрѣжниятъ съвѣтъ въ всѣка редовна сесия, по писмено изложение на окръженъ инженеръ, взема рѣшение за това, направата на коя частъ отъ общинскитѣ пѣтища и тѣхнитѣ принадлежности, въ всѣка околия на окръжието, да се прѣдприеме въ идущата година и въ какъвъ срокъ, коя пѣтна частъ да се построи.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 7 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 8 се измѣнява така: „Държавнитѣ пѣтища се правятъ и поддържатъ:

„1. Съ приходитѣ отъ пѣтния данѣкъ (чл. 32 отъ настоящия законъ).“

„2. Съ кредити, които държавата ежегодно прѣд-вижда въ бюджета за въ полза на пѣтищата.“

„Въ бюджета за държавнитѣ пѣтища се прѣд-вижда отдѣленъ кредитъ за поддържката на направенитѣ пѣтища и обекти и отдѣленъ такъвъ за направа на нови.“

„3. Съ кредити въ размѣръ 10% отъ приходитѣ на окръжнитѣ съвѣти, прѣдвидѣни въ бюджетитѣ имъ, който процентъ задължително се вписва ежегодно въ съответния бюджетъ.“

„Приходитѣ отъ пѣтния данѣкъ сѣ прѣдначинени изключително за направата и поддържката на пѣтищата. Тѣзи суми, както и ония, отпущани отъ държавата, съгласно точка втора отъ настоящия членъ, се ангажирватъ и изразходватъ въ течение на текущото и на двѣ послѣдующи бюджетни управлѣния.“

„Приходитѣ пѣкъ отъ окръжнитѣ съвѣти ще се изразходватъ изключително за пѣтищата въ съответствующитѣ окръжия; тѣ трѣба да стоятъ всецѣло на разпореждането на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията; за тая цѣль тѣ се одържатъ отъ Министерството на финанситѣ при изплащането събранитѣ врѣхнини за въ полза на окръжнитѣ съвѣти и се внасятъ на името на Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията, на безсрочна лихвена текуща смѣтка въ клоноветѣ на Българската народна банка, или при нѣмане на такива — въ съответствующитѣ клонове на Земледѣлската банка. Тия проценти не подлежатъ на секвестръ отъ никое — а не „отъ нѣкое“ — „лице и учрѣждение“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 8 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 9. Прибавя се нова алинея пета, която гласи: „Въ бюджета за общинскитѣ пѣтища на всѣко окръжие се прѣдвижда отдѣленъ кредитъ за поправката и прѣправката, въобще за поддържката на направенитѣ пѣтища и отдѣленъ — за направа на нови.“

„Въ сжния (чл. 9) се заличаватъ въ тритѣ забѣлѣжки думитѣ „забѣлѣжка 1“, „забѣлѣжка 2“ и „забѣлѣжка 3“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 9 тѣй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 10 се измѣнява така: „Частитѣ отъ държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, които попадатъ въ чертитѣ на градоветѣ съ повече отъ 8.000 жители, се правятъ и поддържатъ отъ съответнитѣ градски общини.“

„На по-бѣднитѣ отъ тия общини, по рѣшение на Министерския съвѣтъ, може да се отпусне помощъ за направа частъта на главнитѣ пѣтища, въ какъвто случай тая частъ отъ пѣтя се построява отъ държавата или отъ общинския фондъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Г. г. народни прѣдставители! Макаръ въ комисията да станаха дълги прѣспирни относително измѣнението, което става въ чл. 10, но азъ съмъ длъженъ да дамъ едно обяснение тукъ. Както казахъ и онзи день, градове съ повече отъ 8.000 души жители въ България сж много малко — сж половината почти, та ме е страхъ, да не би прѣзъ известни градове да се прокаратъ държавнитѣ пѣтища напрѣчно, да кръстосватъ тия градове и да се направятъ по такъвъ начинъ улицитѣ само на известни градове. Не съмъ противъ направянето улицитѣ на известенъ градъ, но всички знаемъ, че населението въобще, селската маса мислѣше досега, че липсата на пѣтищата е благодарение на обстоятелството, че сумитѣ, които се събиратъ за пѣтната повинностъ, се изразходватъ изключително за поправка на улицитѣ въ градоветѣ. Ние сме обяснявали навсѣкѣждъ, че досега такъвъ кредитъ не е изразходванъ за такива цѣли въ чертитѣ на градоветѣ.

Мене ме е страхъ сега, че отъ тѣзи кредити ще се изчерпи онзи фондъ, който бѣше запазенъ досега за направа на селски пѣтища; най-напрѣдъ ще се прибѣгне до тѣзи кредити, което е естествено, защото гражданитѣ всѣкога сж по-близо и до инженери, и до дирекции, и до министри и ще направятъ най-напрѣдъ съ тѣзи кредити пѣтищата въ чертитѣ на градоветѣ, а за онѣзи пѣтища, за които по-нататъкъ ще се обрѣмени пакъ да плаща населението, мене ме е страхъ, че пакъ нѣма да има онѣзи мостове, за които много се претендира и за които министритѣ даватъ декларации, че ще ги направятъ, а тѣ не се правятъ. Ние имаме една наличностъ отъ 11 милиона лева за общинския пѣтища, но тя е само на книга. Тя служи на държавата да посрѣща своитѣ пужди, когато ѝ потребватъ пари, и това е една отъ причинитѣ, че ако днесъ отидемъ да потърсимъ паритѣ отъ тоя фондъ, ще намѣримъ послѣдния само на книга. Фондътъ го нѣма налице; паритѣ сж похарчени на друго мѣсто. Неприкосновенъ или прикосновенъ, но той е прикосновенъ: прикосналъ се е министърътъ до него и го нѣма — той е изчерпанъ. Ето защо азъ съмъ противъ тая работа, да се изхвърлятъ тѣзи думи: (Чете) „Частитѣ отъ държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, които подпадатъ въ чертитѣ на градоветѣ съ повече отъ 8.000 жители, се правятъ и поддържатъ отъ съответнитѣ градски общини“ — ergo, разбира се, че пѣтищата, били тѣ общински или държавни, които минаватъ прѣзъ всички останали градски общини, които иматъ по-малко отъ 8 хиляди души жители, ще се правятъ съ кредитъ отъ фонда за общинската и държавната пѣтна повинностъ. Мене ме е страхъ, че ще отидатъ 2—3 милиона лева и ще ги видите въ двѣ-три години похарчени тамъ, а 10 години се събира пѣтна повинностъ, въ известни мѣста хората се даватъ, газятъ води до гуша и не имъ се направя единъ мостъ за 10—20 хиляди лева. Азъ ще моля народното прѣдставителство да се изхвърли тая работа; тя е една опасна работа; мене ме е страхъ отъ нея. И въ комисията бѣхъ и тукъ съмъ на сжщото мнѣние, защото по-надолу е казано: (Чете) „На по-бѣднитѣ отъ тия общини, по рѣшение на Министерския съвѣтъ, може да се отпусне помощъ за направа частъта на главнитѣ пѣтища...“ Ние знаемъ, какъ ставатъ тия работи. Въ демократическо врѣме не прѣдполагамъ, че ще стане това, но слѣдъ насъ може да дойде единъ министъръ на обществе-

нитѣ сгради, като Халачова, който ще издѣйствува едно постановление отъ Министерския съвѣтъ, па ще опрости цѣлия фондъ за една година, а ние ще останемъ съ отворени очи и ще запаме за пѣтища.

Г. Гроздановъ: Ще го сждятъ послѣ.

С. Савовъ: Ето защо азъ съмъ противъ цѣлия членъ; да се остави тѣй, както е билъ въ стария законъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Значи, Вие правите прѣдложение да се махне чл. 10.

С. Савовъ: Да, и моля да се тури на гласуване.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще дамъ на гласуване чл. 10, както го е приела комисията.

А. Стамболийски: Моля, едно обяснение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Какво обяснение?

А. Стамболийски: Едно обяснение отъ г. докладчика.

Министъръ М. Такевъ: Членътъ е ясенъ; нѣма нужда отъ обяснения.

А. Стамболийски: Това, което каза г. Савовъ, трѣбва да се обясни. Дѣйствително, министритѣ могатъ да играятъ съ този бюджетъ, затуй и азъ желая г. докладчикътъ да се съгласи да се прѣмахне този чл. 10.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. Стамболийски! Азъ не искахъ да говоря нищо по този въпросъ, затуй, защото искането на г. Савова...

А. Стамболийски: Добрѣ, да прѣмахнемъ поне втората алинея, която се отнася за по-бѣднитѣ общини.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Азъ не искахъ да говоря нищо по това, което говори г. Савовъ, затуй, защото той се страхува отъ лошо управление. Ако той бѣше заблѣжливъ въ този членъ нѣщо, което може да изложи положението на страната, разбирамъ; но тукъ се казва, че ако прѣзъ една община съ по-малко отъ 8 хиляди жители — защото прѣзъ всички общини не минаватъ държавни пѣтища — минава единъ държавенъ пѣтъ, който закача една частъ отъ тая община, и улицата не е послана съ калдѣръмъ, а чисто и просто е едно шосе, държавата се задължава да го направи. Важенъ е сжщо и принципътъ, прокаранъ за направата на пѣтища въ селата. По-рано имаше единъ законъ, който не даваше да се правятъ пѣтища въ селата, и затуй имаше такива села, че, като дойдете до тѣхъ, не можете да минете прѣзъ тѣхъ съ кола. Този законъ визири, тѣй да се каже, създаването на пѣтища, но той не дава право за извинение на който и да е Министерски съвѣтъ или министъръ, който си е позволилъ да охранява само една община, когато нѣма основание за това, когато не трѣбва да се направи туй.

Г. Гроздановъ: Значи, тукъ се касае за пѣтища, които минаватъ само прѣзъ чертата на градоветѣ, а не и прѣзъ нивитѣ имъ.

Министъръ М. Такевъ: Да.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 10, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

„Чл. 18 става чл. 19.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ това измѣнение въ нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 19, който става чл. 20, се измѣня така: думата: „техническа“, се замѣнява съ думата „горска“. Думата: „четири“, се замѣнява съ думата: „два“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 20, по старата нумерация чл. 19, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 20 става чл. 21.
„Чл. 21 става чл. 22.
„Чл. 22 става чл. 23.
„Чл. 23 става чл. 24.
„Чл. 24 става чл. 25.
„Чл. 25 става чл. 26.
„Чл. 26 става чл. 27.
„Чл. 27 става чл. 28.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ това измѣнение въ нумерацията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 28 се изхвърля.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ да се заличи чл. 28 отъ сега дѣйствующия законъ за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 30 се измѣня така:
„Слѣдъ думитѣ: „Прѣправката и поддържката на мостовѣтѣ“, се прибавятъ думитѣ: „както и отбиване движението отъ шосетата“.
„Думитѣ: „по най-късото направление“, се замѣняватъ съ думитѣ: „прѣзъ съседнитѣ частни земи“.
Думитѣ: „тоя транспортъ“, се замѣняватъ съ думата „това“. Думитѣ: „частнитѣ земи“, се замѣнятъ съ думитѣ: „тия земи“.

„Въ края на сѣщия членъ се прибавя: „Горното постановление важи само за камененъ материялъ и пѣськъ, а когато се касае за прѣстъ за направа шосето, то на притежателя се плаща обезщетение само за направенитѣ поврѣди, опрѣдѣлени отъ комисията, прѣдвидѣни въ чл. 26 отъ закона за държавнитѣ и общински пѣтища.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Казаното въ послѣдната алинея на чл. 30: „когато се касае за прѣстъ за направа на шосето, то на притежателя се плаща обезщетение само за направенитѣ поврѣди“, е несправедливо. Ако вземете прѣстъ отъ нивата на единъ човѣкъ за направата на шосето и ако почвата на тази нива е камениста, вие ще му унищожите нивата, а ще му платите само посѣва. Това не е справедливо. Наистина, азъ не бихъ желалъ българскитѣ земледѣлци да искатъ да имъ се плаща мѣстото, което е опрѣдѣлено за шосе, и струва ми се, съвсѣмъ рѣдко е практикувано това. Може къмъ васъ да е плащано; азъ зная, че къмъ насъ нито повдигатъ въпросъ, нито желаятъ да се повдига такъвъ въпросъ, но занаяпрѣдъ, възможно е да се повдигне. Ако плащате, справедливо е да пла-

щате и земята, защото, като вземете прѣстъта, ще развалите цѣлата нива. Съ туй заплащане ще накараме хората, когато правятъ пѣтъ, да взиматъ прѣстъ отъ празнитѣ мѣста, защото, който е гледалъ какъ се правятъ пѣтища, видѣлъ е, каква пакостъ се наниса: има тамъ, наблизко, празно мѣсто, отъ какѣто може да се вземе прѣстъ, но — на-ли нѣма да се плаща? — взиматъ отъ близкостоящата нива, развалятъ я завинаги, а въ този законъ не се прѣдвижда да се плаща мѣстото; може и цѣлата нива да разкопаятъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. Стамболийски! Комисията има сѣщото мнѣние по този въпросъ. Така, подъ думитѣ: „се опѣняватъ поврѣдитѣ“, се разбира, че тѣзи поврѣди могатъ да се раздѣлятъ на двѣ части: ако не се поврѣжда окончателно имотътъ, ще платятъ на стопанина му поврѣдата, въ какѣто размѣръ е причинена; ако този имотъ става уврѣденъ до степенъ да не може вече да служи, той подлежи на отчуждаване.

А. Стамболийски: Това е хубаво.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 30, както го е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Глава IV.

„Заглавието: „Пѣтната тегоба и нейното отбиване“, се замѣня така: „Пѣтенъ данѣкъ и пѣтна тегоба“.

„Чл. 32. (новъ) Пѣтниятъ данѣкъ е въ размѣръ 11% върху прѣжитѣ данѣци и върху патентитѣ за правофабрикуване и правотъргуване съ тютюнъ и спиртни питиета.

„Прѣдприятията, ползуващи се отъ специални облаги по закона за насърчение мѣстната търговия и промишленостъ, се облагатъ съ пѣтенъ данѣкъ съ единъ на хилядата (1‰) отъ стойността на фабричнитѣ постройки и по единъ на сто (1%) върху чистата печалба отъ прѣдшествуващата на облагане година.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Ежегодно прѣдвиждаме въ бюджета и узаконяваме прѣжитѣ данѣци, въ които влиза и военниятъ данѣкъ; затуй, за да нѣма противорѣчие съ закона за военния данѣкъ, да се каже: „Изключая военния данѣкъ“. Инакъ ще се разбира, че трѣбва да се облага и той съ пѣтенъ данѣкъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Самиятъ специаленъ законъ го освобождава.

С. Савовъ: Ама това е новъ, по-сетнѣшенъ законъ.

Министъръ М. Такевъ: Хемъ Вие желяхте това, пъкъ сега . . .

С. Савовъ: Добрѣ, доволенъ съмъ, тогазъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

Н. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Реформитѣ, които се правятъ съ настоящия законъ, относително строението на пѣтищата, техническата частъ на работата и т. н., не сѣ безъ значение; но едно най-важно нѣщо, което имаме въ тоя законъ, то е, че по единъ малко заобиколенъ начинъ ние

разхвърляме едно ново даждие, и азъ бихъ ви молилъ да обърнете внимание на това. Върно е, че, за да се направи нѣщо, за да се построи пѣтъ или здание, трѣбватъ разноси. Това го знаемъ. За да имаме добри пѣтища въ България, трѣбва да се харчатъ пари. Когато дойде да се гласува бюджетътъ, пари да се харчатъ, ние си затваряме очитѣ, тамъ, където не трѣбва. И оня день го казахъ: ние поддържаме хора съ голѣми заплати, гарантираме ги съ пенсии, и въ края тѣзи добри наши служачи идатъ да ни крадатъ. Това е печалната дѣйствителностъ. Азъ много пѣти съмъ искалъ, и пакъ настоявамъ, и винаги ще поддържамъ, че въ военния бюджетъ могатъ да станатъ едни намаления; сѣщо и на други мѣста могатъ да станатъ такива намаления. Три бюджета минаха досега тукъ, въ тази камара, и не чухъ 100 или 200 л. да се намаляватъ отъ нѣкъдѣ. Вие се казвате: „Не може“. Тамъ, където, за да се задоволятъ извѣстни належащи нужди, ние искаме отъ бюджета 100, 200 или 300 хиляди лева, вие винаги ни отговаряте, че нѣма пари. Сѣщевременно, когато азъ съмъ искалъ да станатъ тия намаления въ бюджетитѣ, изказвалъ съмъ се така: нѣмамъ нищо противъ, г.-г. министри, ако вие отидете и похарчите тѣзи пари, които ще намалите отъ бюджета на нѣкое министерство, за една нужда, за едно нѣщо, безъ което страната сега не може, като съмъ посочвалъ между другитѣ нужди и нуждата отъ добри пѣтища. Азъ съмъ давалъ такава смѣтка; имате 178 милиона лева бюджетъ; толкова изразходвайте и хората ще ги платятъ, но отдѣлете поне 2—3 милиона лева и ги похарчете за пѣтища. Тая смѣтка е много лесна и може да стане. Вие тогава ми казвате: „Не бива“. Вие всички съзнавате нуждата отъ пѣтища, и днесъ управляващата партия, когато е била въ опозиция, е проповѣждала това, а за филипикитѣ на г. Такева и за „макаронитѣ“ на г. Ляпчева по военния бюджетъ нѣма да говоря сега, азъ съмъ говорилъ другъ пѣтъ и господата отъ опозицията знаятъ. Не вѣрди. Армията, въ това число, въ което я държимъ ние, и разходитѣ, които правимъ подиръ нея, сѣ прѣмно. Слѣдва да заключимъ всички, че отъ нея може да стане едно намаление, ако кажете, разумѣва се, че отъ друго мѣсто не може. Азъ съмъ се интересувалъ отъ 10—15 години, но досега не видѣхъ да дойде едно правителство, което да нахвърли военния бюджетъ. Не защото правителствата не съзнаватъ, не виждатъ или не могатъ да направятъ смѣтка, а защото българскиятъ дворецъ не е позволявалъ това. Който смѣта, че е оскърбенъ въ нѣщо, или че не казвамъ истината, нека излѣзе да каже. Така си е, защото, иначе, не може да се обясни; когато вие, цѣла партия, поддържате, че България може да воюва съ 35—40-хилядна армия въ постояннѣ съставъ, къдѣ е прѣчката сега отъ 59 да я направите на 40 хиляди? Не сѣ минали много години откакъ сте поддържали това — тѣ сѣ само три-четири; не се е изменилъ половината вѣкъ, та да кажете, че условията сѣ се изменили, че България заживѣ при такива и такива условия; не е това причината — нѣма много години помежду.

Ние никога нѣма да оставимъ на спокойствие васъ, г.-да, които гласувахте 800.000 л. за военния пенсионенъ фондъ; ние винаги ще ви натъкваме тая сума въ очитѣ; винаги ще ви набиваме въ очитѣ това, че вие гласувахте военния бюджетъ съ 56 души. И когато ние разправяхме, че отъ военния бюджетъ могатъ да се направятъ намаления, като ви посочвахме съ всичката сериозностъ и извѣстни пера — защото и ние милѣемъ за тая армия, за тая България — и съ всички добри смѣтки се мъчехме да ви убѣдимъ, макаръ че сте се убѣдили, вие, при всичкото наше настояване, гласувахте мълкомъ, както си е било дълги години въ България. Па и

сега, при гласуването на тазгодишния бюджетъ, вие не употребихте толкозъ грижи, за да направите намаление. И ако бѣхте похарчили паритѣ тукъ, за пѣтища, азъ казахъ, че нѣмаше какво да кажа. Но вие не направихте намаление. Не ни чухте. Говориха нѣкои отъ болшинството. И какво направите сега? Да, сега всички плачемъ, че България нѣма добри пѣтища; съгласни сме, трѣбва да се направятъ пѣтища, но пари трѣбватъ. Ние ви казахме, отъ къдѣ могатъ да се взематъ тѣзи пари, и ви убѣждавахме, но вие, макаръ че въ дълбочината на душата си съзнавате това, не го направихте. И сега, когато искате пѣтища, вие казвате: „Пари нѣма.“ Вие сте ги намѣрили много лесно. Много лесно се пишатъ, г.-да, на книга, но, когато дойде да се събиратъ, г. Савовъ каза, че се разхвърлятъ 3% горѣ-долу и въ Варненско или Шуменско 1%, но, на всѣки случай, отъ 2 милиона лева нагорѣ.

С. Савовъ: За пѣтищата трѣбватъ и 10 милиона лева.

К. Сидеровъ: Можемъ да ви направимъ смѣтка за цифрата. — Въ този чл. 32, се казва: (Чете) „Пѣтиятъ данѣкъ е въ размѣръ 11% върху прѣжитѣ данѣци и върху патентитѣ за правофабрикуване и правотъргуване съ тютюнъ и спиртни питиета.“ Това едно. „А прѣдприятията, ползуващи се отъ специални облаги по закона за насърчение на мѣстната търговия и промишленостъ, се облагатъ съ 1% отъ стойността на фабричните постройки и по 1% върху чистата печалба отъ прѣдшествующата на облагане година.“ Ние на едно мѣсто искаме да засилимъ търговията — правимъ законъ за насърчение индустрията, даваме специални общи облаги на индустриалцитѣ, а вдругъ, захващаме да изтегляме. Тогава, сме ли въ правото си ние да се хвалимъ, че желаемъ да засимъ българската индустрия и да казваме: „Вижте, наредихме специаленъ законъ. Г.-да! Вашитѣ капитални сѣ гарантирани; държавата се грижи за васъ много.“ А сега почвате да изтегляте отъ тѣхъ. Какъ мислите, каква скромна сумичка ще бѣде това 1^о/₁₀₀, и 1%? Този чл. 32 е въ свръзка съ чл. 37. И тѣ сѣ двата най-важни членове въ този законъ. Общинската пѣтна повинностъ бѣше 6 л. въ пари; вие сега я правите 8 л. Аритметически смѣтката е права; може-би надницата да е поскъпнѣла на 2 л. и е трѣбвало, намѣсто 6 л., да бѣде 8. Така е, но да не ги плащатъ хората, а вие ще вземате 2 л. повечко. Слѣдъ туй въ втората алинея на чл. 37 туряте: „не по-малко отъ 2% върху прѣжитѣ данѣци, сѣщо по рѣшение за всѣка година на окръжнитѣ свѣти“.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Сидеровъ! То е по другъ членъ.

К. Сидеровъ: Понеже има връзка съ чл. 32, азъ нѣма да говоря послѣ върху него. Така че, и по чл. 32 и по чл. 37, за тая вергия, която разхвърляте наново върху гърба на хората, така неумѣстно, вергия отъ 3 милиона лева, азъ твърдя: вие нѣмате най-малкото право да направите това, защото, когато дойдохме да разглеждаме бюджета, тая камара не се погрижи ни най-малко да намали разходитѣ, да направи отпѣкъдѣ икономия и да артардиса извѣстна сума за направата на пѣтищата, ако вие милѣте, че въ България трѣбва да се направятъ пѣтищата. Вие сте власни да направите каквото искате, но едно нѣщо ще кажа: ние констатираме това, обръщаме вашето внимание на това, че вие тукъ съ 48 души не можете да трѣскате на гърба на българския народъ 3 милиона лева новъ данѣкъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ

чл. 32, както го е приела комисията, да си вдигнат ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

К. Сидеровъ: Оспорвамъ — меншество е.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Провѣрете; да станатъ на крака.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Азъ моля г. Сидерова да седне на мѣсто си.

К. Сидеровъ: Вие можете да молите, Вие можете да направите каквото искате, но азъ Ви моля да провѣрите; нека излизе болшинство.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Нѣма нужда да провѣряваме затова, защото бѣше болшинство.

К. Сидеровъ: Провѣрете, г. прѣдседателю. Вие вършите единъ произволъ. Азъ Ви казвамъ, съгласно правилника, да провѣрите.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Моля, г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Нѣма да Ви оставя никога, защото по силата на правилника, азъ Ви моля да провѣрите и Вие сте длъжни да го направите. Меншество е.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Сидеровъ.

К. Сидеровъ: Съ Васъ нѣма да дойда да се бия, да го знаете, но азъ моля да провѣрите; седемъ ржѣцъ се вдигатъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. Сидерова да седне на мѣстото си, . . .

К. Сидеровъ: Азъ ще седна и безъ туй.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: . . . защото отъ провѣрка нѣма нужда, тъй като болшинството е констатирано отъ страна на прѣдседателството.

К. Сидеровъ: Споръ се прави отъ единъ депутатъ; провѣрете Ви казвамъ, защото хвърляте на гърба на българския народъ нови данъци. Ако има болшинство, гласувайте ги, нѣмамъ нищо противъ.

А. Поповъ: Меншество бѣше, г. прѣдседателю!

К. Сидеровъ: Азъ нѣма да Ви оставя. Вие трѣбва да провѣрите. Азъ Ви моля и петъ и десетъ пжти — Вие ще провѣрите.

А. Стамболийски: Когато се оспорва, трѣбва да ни уважавате. Имате квестори, карайте ги да провѣряватъ. Това е срамота; Вие надминахте и стамболиститѣ!

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Понеже г. Сидеровъ оспорва, моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 32, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 32, който става чл. 33, се измѣнява така: „Думата „княжеството“, се замѣня съ „царството“. Цифрата 45 слѣдъ думитѣ: „отъ женски полъ на възраст отъ 21 до 45“, се измѣня на 55.

„Въ първата алинея на сѣщия членъ думитѣ: „Горнитѣ лица и всички глави на сѣмейства, стопани, имуществопритежатели и пр.“, се замѣняватъ съ думитѣ: „това всички лица“. „Княжеството“, съ „царството“ и думитѣ: „подлежатъ сѣщо на пжтна тежба“, съ думитѣ: „плащатъ още съразмѣрна пжтна тежба (чл. 37)“.

„Въ забѣлѣжка 1 думата: „данѣкъ“, се замѣня съ думата „лична“. Слѣдъ оскобенитѣ думи, думата „само“ се заличава. Думата „княжество“, се замѣнява съ „царство“.

„Забѣлѣжка 3 се измѣнява така: „Лицата, които не подпадатъ подъ първата, а само подъ втората алинея на тоя членъ, изплащатъ само съразмѣрната пжтна тежба.“

„Забѣлѣжка 4 се измѣнява така: „Чиновницитѣ и служащитѣ изплащатъ пжтната си тежба въ пари тамъ, дѣто служатъ, освѣтъ ако докажатъ, че тѣ сѣ я изплатили вече другагѣ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Споредъ потата алинея на чл. 32, който става чл. 33, хората се облагатъ съ съразмѣренъ пжтенъ данѣкъ. Както знаете, пжтниятъ данѣкъ се замѣни съ 11% съразмѣренъ и сега се въвежда още 2% съразмѣренъ. Тѣзи 11% се плащатъ и върху поземелния данѣкъ, а сега се турятъ още 2%. Защо е този новъ съразмѣренъ данѣкъ 2%, когато държавната пжтна тежба се замѣни съ 11% съразмѣренъ данѣкъ.

С. Савовъ: Това е за общинскитѣ пжтища.

А. Поповъ: Макаръ да е, но то е данѣкъ, който не трѣбва да съществува. То значи пжтенъ данѣкъ върху пжтенъ данѣкъ и става неразбрана работа; ще съществува единъ данѣкъ върху другъ. Азъ моля г. докладчика да се съгласи да се изхвърли съразмѣрниятъ пжтенъ данѣкъ 2%.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Ама то е разпрѣдѣление на данѣка по отношение на пжтищата — кой данѣкъ за кои пжтища ще отива. Единиятъ данѣкъ бѣше за държавнитѣ, този е за общинскитѣ пжтища. Какво ще го изхвърляме?

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 32, който става чл. 33, тъй, както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)
„Чл. 33 става чл. 34.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Които приематъ тая промѣна на нумерацията, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 34, който става чл. 35, се измѣня така: слѣдъ думитѣ: „освобождаватъ се отъ“, прибавя се думата „лична“. Оскобенитѣ думи: „(само отъ данѣка прѣдвидѣнъ въ алинея първа на чл. 32)“, се изхвърлятъ.

„Въ буква а се прибавятъ думитѣ: „и студентитѣ“.

„Въ буква е се прибавятъ думитѣ: „и студентитѣ“.

„Прибавя се нова алинея, която гласи:

„и младшитѣ кантонери по държавнитѣ и общински посета.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 34, който става чл. 35, да си вдигнатъ ръката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 35, който става чл. 36, се измѣня така:

„Личната пжтна тегоба се отбива въ пари или въ натура.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, които приематъ чл. 35, който става чл. 36, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Докладчикъ С. Сарафовъ: (Чете)

„Чл. 36, който става чл. 37, се измѣня така:

„Личната пжтна тегоба, спротивъ нуждитъ, не може да бѣде по-малка отъ 8 л. годишно или 4-дневна работа, по рѣшение, за всѣка година, на окржжнитъ свѣти.

„Освѣтъ това лицата, които сж обложени съ прѣки данъци, плащатъ още и съразмѣрна пжтна тегоба не по-малко отъ 2% върху прѣжитъ данъци, сжщо по рѣшение за всѣка година на окржжнитъ свѣти.

„Всичко това се одобрява отъ министра на общественитъ сгради, пжтищата и съобщенията.“

„Забѣлжка 1 се измѣнява тѣй: „Лицата, които иматъ впрегатенъ добитѣкъ, отбиватъ пжтната тегоба съ кола.“

„Забѣлжка 2 се измѣня така: „Ако нѣкой окржженъ свѣтъ не вземе рѣшение по размѣра на пжтнитъ тегоби, тѣ се отбиватъ и изплащатъ въ минималния размѣръ, означенъ въ настоящия законъ.“

„Забѣлжка 3 се измѣнява така: „Пжтнитъ данѣкъ и пжтнитъ тегоби се освобождаватъ отъ всѣкакви врѣхнини.“

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александъръ Стамболийски.

А. Стамболийски: Г. г. народни прѣдставители! Всички имаме желание часъ по-скоро България да се снабди съ пжтища, но ще се съгласите, че данѣкътъ става много тежѣкъ, особено на земледѣлското население. 11% върху прѣкия данѣкъ и 2% врѣхнини отгорѣ, става 13%. Ако бѣше разпрѣдѣленъ данѣкътъ равномерно върху всички, иди-дойди, може да се тѣри това; но днесъ-днесъ, когато едни плащатъ по една данѣчна система, други — по друга, и когато на земледѣлското съсловие държавата взема почти половината отъ прихода, да идете отгорѣ да му турате и 13% врѣхнини, вѣтъ отъ всички други такива врѣхнини, става много и прѣмно.

Г. г. народни прѣдставители! Мислите, че съ този законъ вие хвърляте върху населението, споредъ прѣсмѣтанията на г. Савова, нѣщо 3¹/₂ милиона лева новъ данѣкъ. Това е много нѣщо. Вие знаете, че г. Ляпчевъ искаше да хвърли 800,000 л. върху по-земелния данѣкъ и каква гюрулгия вдигнахме, а тукъ е 3¹/₂ милиона лева; това е прѣкалено много и азъ ще ви моля да се замислите, когато ще гласувате това. Демократическата камара, вѣтъ отъ другитъ обрѣменения, хвърля едно обрѣменение отъ 3¹/₂ милиона лева на населението, особено за земледѣлското население, което и безъ това е прѣтрупано съ данъци. Желателно е да се направятъ пжтищата, но така изеднѣжъ да се направятъ, не може, защото ще обрѣменимъ това население, което и безъ това не може да изплаща своитъ данъци и безъ туй прибѣгва къмъ лихвари, когато изплаща данѣцитъ си, а сега съ този новъ данѣкъ съвършено ще го разоримъ.

Послѣ, азъ виждамъ, че комисията не е взела нѣкакъ по-ефикасни мѣрки за натуралното отбиване на пжтната тегоба. Имате ли нѣкакво нововведение, г. докладчикъ, по това? Азъ съгледвамъ, че нищо не сте направили въ това отношение.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Въ каква смисълъ?

А. Стамболийски: Желателно е да се заставятъ земледѣлцитъ да отбиватъ пжтната си тегоба не чрѣзъ пари, а въ натура.

Министъръ М. Такевъ: Има го по-надолу.

А. Стамболийски: Забѣлжка първа на чл. 36, който става чл. 37, се измѣня така: (Чете) „Лицата, които иматъ впрегатенъ добитѣкъ, отбиватъ пжтната тегоба съ кола“. Да бѣде задължително; имашъ ли добитѣкъ, да отидешъ да отбиешъ пжтната тегоба въ натура. Азъ вѣрвамъ по такъвъ начинъ по-скоро ще се направятъ пжтищата, отколкото да турате врѣхнини. По-добрѣ ще бѣде да направимъ по-ефикасна тази мѣрка, щото да се отбива пжтната повинностъ въ натура, отколкото да тураме 2% врѣхнини. Съразмѣрнитъ данѣкъ 2% можемъ да го отмахнемъ, а да задължимъ хората да отбиватъ пжтната си тегоба въ натура.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ С. Сарафовъ: Г. Стамболийски! Законътъ регулира по единъ начинъ материята, а пѣкъ сетѣтъ оставатъ други лица, които трѣбва да я допълнятъ. Законътъ трѣбва да бѣде справедливъ. Той казва, че общинскитъ пжтища се правятъ съ пжтна тегоба, която, по желанието, по волята на самото население, може да бѣде изразена въ натура, или въ пари. Единъ законъ трѣбва да даде тая свобода. Сега, азъ апелирамъ къмъ г. Стамболийски, който има своето влияние въ мѣстото, въ което той е политически дѣецъ, да употреби усилия, щото това негово желание, това негово искане да проникне между населението и да склони послѣдното въ тая частъ, въ която той работи, да прѣмине по-скоро въ категорията на тия, които трѣбва да отбиватъ пжтната си тегоба въ натура, ако той намира, че това нѣщо дѣйствително е по-добрѣ. Но законътъ трѣбва да остави свобода на гражданитъ да плащатъ тѣй, както тѣ намѣрятъ за добрѣ.

Д. Атанасовъ: Разбира се, за 2 л. нѣма да си изгуби деня.

Г. Гроздановъ: Г. докладчикъ! Тая пжтна повинностъ въ кой районъ ще се отбива?

С. Савовъ: То е казано въ закона — до 15 км.

Г. Гроздановъ: А-а-а! Въ района на селото трѣбва да се отбива. Въ моето село нѣма пжтъ.

С. Савовъ: Не, стига 15 км.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Стоименъ Савовъ.

С. Савовъ: Искамъ да се внесе една малка поправка въ члена и вѣрвамъ г. докладчикътъ да се съгласи, защото не е ясно и не се разбира. Казано е: (Чете) „Личната пжтна тегоба, спротивъ нуждитъ, не може да бѣде по-малко отъ 8 л. годишно или 4-дневна работа, по рѣшение, за всѣка година, на окржжнитъ свѣти.“ Сега, азъ искамъ да се раздѣли тая работа. Тѣзи, които ще работятъ пѣща четири дена, съгласенъ съмъ, но тия, които ще работятъ съ кола, трѣбва да работятъ 2 дена — разбирате ли ме? — защото нѣма вече човѣкъ, който ще работи съ кола 4 дена. Законътъ не пояснява това, затова да се каже: 4 дена пѣща и 2 дена съ кола.

Министъръ М. Такевъ: Прието.

Г. Гроздановъ: Тогава, всѣки ще гледа да работи съ кола.

С. Савовъ: Колкото се отнася до увеличението размѣра на пѣтната тегоба отъ 6 на 8 л. и до съразмѣрния данѣкъ отъ 2%, напълно ще ги поддържамъ, защото азъ съмъ пратизанинъ да имаме пѣтица въ тая държава. Шуменскиятъ окръженъ свѣтъ тая година увеличи пѣтната тегоба на 10 л., защото виждаше, че отсвѣкждѣ искатъ пѣтица. По досегашнитѣ закони имаме пѣтица само на книга. Ако искаме дѣйствително да имаме пѣтица, трѣбватъ пари. Но едно ще моля г. министръ Такева, докато той е поне министръ на общественитѣ сгради...

А. Стамболийски: Колко остава? — още нѣколко дена.

С. Савовъ: То е въпросъ, да-ли още нѣколко дена. — ... и това трѣбва да искатъ сега народнитѣ прѣдставители отъ министра: даваме ви пари, но искаме да се направятъ пѣтицата. На много мѣста има мостове, дѣто трѣбва да се направятъ изкуствени съоружения. Г. министрътъ да разпорежи да се направятъ.

Нѣкой отъ земледѣлската група: 8 л. и 2 отгорѣ — 10 л.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Александър Поповъ.

А. Поповъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ се противопоставямъ на увеличението размѣра на пѣтната повинностъ отъ 6 на 8 л. Смѣтамъ, че 6 л., както бѣше досега, е достатъчно, а 8 л. е много. Ние искаме постоянно да се работятъ посета, а г. докладчикътъ по-рано каза, че има събрани пари, а нѣма инженери, нѣма кой да размѣрва пѣтицата, и паритѣ седятъ неупотрѣбени въ работа; защо искате, тогава, да прѣдвиждате да се плащатъ още 2 л. повече? Досега се плащаше 6 л., сега турите още 2 — ставатъ 8 и послѣ съразмѣренъ пѣтенъ данѣкъ 2%, ще се събератъ много пари и ще се внесатъ въ касата на безлихвенъ вносъ.

Министръ М. Такевъ: Г. Поповъ! Моля Ви се, за да можемъ да вървимъ по-нататѣкъ, приемамъ 6 л., вмѣсто 8.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Ненко Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще гласувамъ за чл. 36, който става чл. 37, съ слѣднитѣ измѣнения. Да се изхвърли тази факултативностъ, която е поставена. Азъ съмъ за принципа, да се отбива пѣтната тегоба въ натура или въ пари, и добръ е той да се спазва въ чл. 36, само че азъ съмъ противъ тая факултативностъ, която се дава въ закона, и прѣдлагамъ думитѣ „спротивъ нуждитѣ“ да се изхвърлятъ. Г. министрътъ прие личната пѣтна тегоба да бѣде 6 л., съ което и азъ съмъ съгласенъ, обаче, тази факултативностъ да се прѣмахне и членътъ да бѣде изриченъ и категориченъ, и да стане така: „Личната пѣтна тегоба не може да бѣде по-малка отъ 6 л. годишно или 4-дневна работа.“ Тази факултативностъ не оставяйте.

Министръ М. Такевъ: Приемамъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Ако г. министрътъ е съгласенъ, нека каже двѣ думи за обяснение и азъ се отказвамъ да говоря. Факултативността да се изхвърли, кажете го ясно и категорично. Личната пѣтна тегоба да бѣде 6 л. или 4 дена работа.

Министръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Приемамъ да бѣде 6 л. и да бѣде фиксъ, ...

Д-ръ Н. Наковъ: Тѣй.

Министръ М. Такевъ: ... или 4 дена работа; ако е съ кола, да бѣде 2 дена. Приемамъ, гласувайтъ члена.

С. Савовъ: Г. прѣдседателю! Искамъ да дамъ едно пояснение.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Докачени ли сте?

С. Савовъ: Не съмъ докаченъ, но за пояснение на мисълта си.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Имате думата, г. Савовъ.

С. Савовъ: Г. министре! Това, което поддържатъ прѣдставителитѣ на земледѣлската група, и това, което ние всички искаме, да имаме пѣтица, си противорѣчи. Моля Ви, не дѣйте отстъпва отъ тая редакция. Въ България нѣма никой да ви работи вече за левъ и половина, а съ кола за три лева. Ако искате хората да работятъ, дайте имъ 4 л. съ кола. Ако остане 6 л., никой нѣма да отиде да отбива пѣтната си повинностъ въ натура. Г. министре! Вие прибързано направихте тази работа, особено, когато отбиването на пѣтната повинностъ въ натура е факултативно.

Д-ръ Н. Наковъ: Нека бѣде 6 л. или 4 дена работа.

С. Савовъ: Азъ съмъ противъ това. Вие освобождавате чиновницитѣ-бюджетоядитѣ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Славчо Тенчовъ.

С. Тенчовъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако ние приемемъ този членъ така, оставаме едно право на окръжнитѣ постоянни комисии, ...

А. Стамболийски: Да се накаратъ хората да отбиватъ въ натура пѣтната си тегоба.

С. Тенчовъ: Моля Ви се, имайте търпѣние. — ... да могатъ да прѣдвиждатъ не по-малко отъ 2% вторъ пѣтенъ данѣкъ върху прѣжитѣ данѣци, въ прѣки че се плаща 11% другъ съразмѣренъ данѣкъ. Да турите да платимъ още 15%, да турите и 30%, споредъ изявлението, което направи завчера г. Сарафовъ, който е компетентенъ по тази работа, пакъ нѣма да уредимъ пѣтната мрѣжа въ България. Затуй азъ ви моля да прѣмахнемъ тия, не по-малко отъ 2%, а не знаемъ дождѣ ще отидатъ; окръжнитѣ постоянни комисии могатъ да турятъ и 10%. Затова азъ моля да не гласуваме този съразмѣренъ данѣкъ отъ 2%, който окръжнитѣ свѣти ще могатъ да увеличаватъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитър Каранешевъ.

Д. Каранешевъ: Ако не се унищожи съразмѣрната пѣтна тегоба 2%, да се съгласи г. министрътъ да остане 1%. Щомъ личната пѣтна тегоба се прави отъ 6 на 8 л., съвършено справедливо е да се изхвърли съразмѣрната 2%; но ако г. министрътъ не иска да се съгласи, да се тури 1%. (Глъчка)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Иванъ Инджовъ.

И. Инджовъ: Пѣтната тегоба остана 6 л., обаче ние не можемъ да намѣримъ хора, които да работятъ 4 дни пѣша и съ кола 2 дена, когато другитѣ пла-

платъ 6 л. Никой нѣма да работи съ кола единъ денъ за 3 л. Ето защо, нека се направи така: да се работи съ кола единъ денъ, а пѣша 3 дена.

Освѣнтъ това, въ члена се казва: „платъ се съ-размѣрна пѣтна тегоба 2%“. Азъ съмъ противъ тия 2%. Защо да плащаме още 2%; не стигатъ ли 11%? Азъ мисля, че това нѣма да бѣде толкозъ тежко за земледѣлцитѣ, колкото за търговцитѣ, които плащатъ най-големъ патентъ, а така сжщо ще бѣде тежко и за еснафнитѣ, които сж срѣдна рѣка хора и не ще могатъ да плащатъ. Ето защо азъ нѣма да гласувамъ за тия 2% и искамъ да се поправи така редакцията на тази алинея: „Лицата, които иматъ впрегатенъ добитѣкъ, отбиватъ пѣтната тегоба съ кола за единъ денъ.“

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! По всичко се разбира, че ние желаемъ само на думи да изказваме благопожелания, да правимъ пѣтища, да правимъ благоустройство; когато, обаче, дойде да се докоснемъ де кеситѣ — не наптитѣ, разбира се, ами на цѣлия български народъ — ние се скѣпимъ много въ това отношение. Какво прѣдвидѣхме ние? 4 дена пѣтна тегоба въ натура, или — понеже гюлукѣтъ сега е по два лева, нѣма вече човѣкъ по левъ и половина да работи — 8 л. въ пари; и понеже по-големата частъ работятъ въ пари, така е установено асѣлж — и чиновници, и офицери, и учители, и всички други, па и търговци, занаятчии — то като смалихме по 2 л., вие виждате, кой ще се възползува отъ тѣхъ.

С. Савовъ: Да.

Министъръ М. Такевъ: Ама несъзнателно поискхте това. Азъ, отъ желание да стане този законопроектъ законъ — защото съмъ дълбоко убѣденъ, че слѣдъ 5—6 години, който ще има случай да бѣде тукъ народенъ прѣдставителъ, ще види какви резултати ще се постигнатъ; азъ съмъ дълбоко убѣденъ, че той ще внесе съвършено нова струя въ нашата пѣтна политика, ако така мога да кажа — отъ желанието, казвамъ, да можемъ да направимъ нѣщо, откъде се съгласихъ да отстъпимъ тия 2 л., та да можемъ да минемъ по-нататѣкъ, за да стане законопроектътъ законъ. Това бѣше моята цѣль, а това направихъ contre soner — противъ моето желание.

С. Савовъ: Нека остане 8 л.

Министъръ М. Такевъ: Позволете. — 600.000 повичари, по 2 л., тѣ сж 1.200.000 л. И кой ги плаща? аможнитѣ хора. По-надолу, както прѣдвидѣхме сега — азъ бѣхъ турилъ 4% врѣхнини — и тамъ отстъпихъ, дойдохъ до 2%. Като дойдохме до 2% врѣхнина, почнаха отъ тамъ да говорятъ на г. Сидерова на ушитѣ да стане да говори. Немъ азъ правя това за мене, немъ ще туря паритѣ въ джеба си или ще ги оставя наслѣдство на чивовци, на вуйчовци? Нѣма защо да се агитира противъ това. Станете и кажете ясно: „Не даваме пари, не щемъ законъ“. Азъ не правя кабинетенъ въпросъ отъ такива закони, защото тѣ сж органически закони, тѣ сж материални закони — дайте да направимъ нѣщо полезно въ тази страна. Тукъ нѣма и дума за кабинетни въпроси; тѣ сж, помоему, поп sens. Като дойде до 2%, вика се: „Не щемъ 2%“. Даже и нашиятъ добъръ приятелъ

вика. Какво да ви направя? Ще приема, само за да не дебатираме цѣла нощъ и за да стане законопроектътъ законъ. Тогава ще ви моля да измѣнимъ текста така: (Чете) „Четири дена или 8 л. пѣтна тегоба“ и зачертаваме 2% врѣхнина.

Обаждаатъ се: Браво. (Нѣкои ржкоплѣскаатъ)

Министъръ М. Такевъ: Моля ви, гласувайте текста.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ чл. 36, който става чл. 37, съ поправкитѣ, които сега се прѣдложиха отъ г. министра на общественитѣ сгради, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Вчера съмъ седѣлъ цѣли 7½ часа на едно мѣсто, днесъ — почти толкѣва; не мога да издържа повече. Моля да вдигнемъ засѣданието и да продължимъ работата си въ едно отъ слѣдующитѣ засѣдания.

Д. Мишевъ: Съгласни сме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на просвѣщението.

Министъръ В. Молловъ: Моля, г. прѣдседателю, за понедѣлникъ да се сложи на дневенъ редъ слѣдното:

На първо мѣсто, второ четене законопроектитѣ за измѣнение и допълнение закона за държавнитѣ и общинскитѣ пѣтища, за разрѣшение на Пловдивския окръгъ и Каралийската община, Добришка околия, да сключатъ заеми, и за степенитѣ и врѣмнитѣ помощи.

На второ мѣсто, първо четене законопроектитѣ за одобрение направата на казарми и други войскови здания за нуждитѣ на войската, за разпродаване на находящата въ държавнитѣ складове каменна и морска соль, за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ закона за допълнение закона за гербовия налогъ, за допълнение на чл. 2 отъ закона за разрѣшение на Търновската община да сключи заемъ отъ 100.000 л., и за разрѣшение на Старозагорския окръгъ, Пловдивската и Пирдопската градски общини да сключатъ заеми.

Слѣдъ това, на трето мѣсто, ще слѣдватъ прѣдложенията за приемане чуждоподдани на държавна служба.

На четвърто мѣсто — законопроектитѣ на първо четене.

На пето мѣсто — на второ четене законопроектътъ за измѣнение и допълнение закона за углавното сѣдопроизводство и законопроектътъ за измѣнение и допълнение закона за углавното мирово сѣдо-

На шесто мѣсто — разнитѣ прѣдложения, както производство.

сж избрени въ точка 8 по днешния дневенъ редъ.

Най-послѣ ще бѣде законопроектътъ за старитѣ на първо четене.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ направеното отъ г. министра на просвѣщението прѣдложение за дневенъ редъ на слѣдующето засѣдание въ понедѣлникъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранieto приема.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато на 9 ч. 15 м. вечерята)

Прѣдседателствующъ подпрѣдседателъ: **Н. Гимиджийски.**

Секретаръ: **В. Александровъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гължбовъ.**